İNÖNÜ VE DEMİREL ANLATIYOR

Yerel seçim sonuçları, erken seçim tarihi, ANAP'ın nasıl gideceği, demokrasinin nasıl kazanılacağı, koalisyonun umacı olup olmadığı, komünist partisinin yasallığı, 141-142 ve 163, SHP-DSP birleşmesi, 12 Eylül ve rejim sorunu... (Sayfa: 5-7)

SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ

adımlar

30 NİSAN-13 MAYIS 1989 9 1500 lira

DEMOKRASİ KURULTAYI'YLA, İŞÇİ EYLEMLERİYLE, 1 MAYIS'LA

ÖZGÜRLÜK ATAĞI

1 mayıs

Bu yıl 1 Mayıs bambaşka koşullar altında kutlanıyor... Tarihin en yığınsal ve yaratıcı direnişlerine katılan işçi sayısı 500 bine ulaştı. İşçi sınıfı tam yol, ekonomik demokrasi ve özgürlükler için yürüyor, demokrasi rüzgârı estiriyor... 700 demokrasi erinin çağrıldığı Demokrasi Kurultayı, demokrasi yürüyüşünün niteliğini yükseltecek, ülke sorunlarının geniş çevrelerde paylaşılmasını sağlayacak... Değişim ve yenilenme süreci büyük doğumlara hazırlanıyor...

HÜKÜMET ÇUVALLADI!

TÜRKİYE-AT KARMA KOMİSYONU ANKARA TOPLANTISI'NIN KAPALI OTURUM GÖRÜŞMELERİNİ AÇIKLIYORUZ!

Hükümet, demokrasi ve insan hakları dersinden yine sınıfta kaldı... (Sayfa. 8)

HAYDAR KUTLU: İKİ YOL

"12 Eylül geniş güçleri meşru zeminin dışına zorunlu olarak itmiştir. Böylece geleneksel yasal çerçevenin dışında güçlü bir basınç oluşmuştur." (Sayfa: 9)

80.YAŞINDA RİTSOS

Düşüncelerinde zincir olmayan şair, Özdemir İnce, Ritsos'un sanatçı ve politik kişiliğini, halkın gönlündeki yerini anlattı. (Sayfa: 20)

KAHVECİ: "HALKA EN YAKIN BENİM"

Kahveci Adımlar'a açık konuştu: "141-142 ve 163 1990'da yüzde 90 kalkacak!" (Sayfa: 24)

Türkiye'de kapatılan tek İHD Şubesi Kocaeli'de

Bir an önce açılmalı

Adımlar (İzmit)-İnsan Hakları Derneği Kocaeli Şubesi, 5 Aralık 1988 tarihinden bu yana kapalı tutuluyor. Kocaeli Valiliği'nce hiçbir yasal gerekçe gösterilmeden **"amaç dışı faaliyette bulunmak, siyasetle uğraşmak"** gerekçesiyle kapatıldı. İHD'nin yöneticileri hakkında da dava açıldı. İlk duruşma 25 Mayıs'da 3. Sulh ve Ceza Mahkemesi'nde yapılacak.

Kapatılmasına kadar Kocaeli'de insan haklarının ve demokrasi mücadelesinin savunulması için çalışan Kocaeli İHD şubesi 26 Kasım 1988'de açılışından kısa bir süre sonra **"Demokrasinin Şafağı"** adlı bir şölen düzenledi. 1 Ağustos Genelgesi'ne karşı açlık grevindeki tutuklularla dayanışma yükseltti. 10 Aralık 1988'de yurda dönen politik göçmenlerle ilgili olarak, 10 günlük bir kampanya yürüttü. Bu kampanya boyunca toplantılar, basın açıklamaları, uluslararası konukların katıldığı yemekler düzenledi. Bütün bu etkinliklerden sonra dernek 5 Aralık 1988'de kapatıldı.

İHD Kocaeli Şube Başkanı, Mete Toksöyle

Kocaeli İHD yöneticileri bu kapatmanın kaldırılması, antidemokratik uygulamalara son verilmesini istediler. İdare Mahkemesi'ne başvurdular, Vali hakkında dava açtılar. Kocaeli'deki demokratik çevreler, sendikalar, partiler, demokratik kitle örgütleri temsilcileri İHD şubesinin kapatılmasına karşı dayanışmalarını dile getirdiler.

Kocaeli İHD Türkiye'de halen kapalı olan tek İHD şubesi. **Adımlar Kocaeli Temsilciliği** bu antidemokratik uygulama ile ilgili olarak parti başkanlarını, sendika temsilcilerinin, aydınların görüşlerini aldı.

Refah Partisi Kocaeli İl Başkanı **Hüseyin Küçükkeskin**, **"Ne yazık ki, ülkemizde düşünce özgürlüğünde açıklık yok. Anayasanın verdiği özgürlükler kısıtlı. 141-142 ve 163. maddeler hala yürürlükte"**, derken, Kocaeli Barosu Başkanı **Vedat Hazar**, **"İHD'nin kapatılmasına karşıyım. İHD insanlarımızın haklarını savunurken, ne yazık ki, kendini savunamaz duruma düşmüştür"**, diyerek, demokrasi adına içinde yaşadığımız çarpıklığı vurguluyordu.

"Demokrasinin en temel koşulu örgütlenme, düşündüğünü söyleme-yazma özgürlüğüdür. Ama ne acı ki, bugün bunları söylemek suçtur. İHD bu nedenle kapatılmıştır", diyen Özdemir-İş Kocaeli Şube Başkanı **Mustafa Çağdaş**'ın sözlerine, Çimse-İş Kocaeli Şube Sekreteri **Yaşar Çelik**, **"Bu kapatmaya demokratik kuruluşlar elbette karşı çıkmalıdır. İHD'nin açılabilmesi için, demokratik kuruluşlar biraraya gelmelidir. Seslerini yükseltmelidir"**, biçimindeki sözleriyle katılıyordu.

İHD Kocaeli Şubesi'nin düzenlediği eylemlerde yasal olmayan bir yan yok. Bu nokta üzerinde duran SHP Kocaeli İl Başkanı **Kerametlin Gençtürk**, **"İHD'nin kapatılması olayı Valiliğin kişisel tasarrufudur. Hiçbir yanı ile yasal olmayan bu tasarruf. Derneğin uzun süredir kapalı kalmasının nedenini de Vali'nin hastalığının uzamasına bağlıyorum"**, diyor. Kullanılan bu kişisel tasarruf yetkisinin, diğer bir yanı da keyfilik. Bunu Av. **Yusuf Altıntaş** şöyle açıklıyor: **"Tatbikatta valilik derneği en fazla üç ay kapatabilmekte. Ancak dernek yöneticileri mahkemede dava açıldığı takdirde, mahkemeden lehte karar alıncaya kadar faaliyetten alıkonmaktadır."** Altıntaş bu keyfiliğe Dernekler Yasası'nın antidemokratik hükümlerinin neden olduğunu ve bu yasanın değişmesi gerektiğini de vurguluyor.

Laspetkim-İş Sendikası Kocaeli Şube Başkanı **Atilla İlman** da bir derneğin gerekçesiz kapatılmasını antidemokratik bulanlardan. Otomobil-İş Kocaeli Şube Başkanı **Nejdet Ersin** ise, **"Otomobil-İş olarak elimizden geleni yapacağız"**, diyerek, kapatılmayı **"demokrasi adına bir talihsizlik olarak"** niteliyor.

İHD Kocaeli Şube Başkanı ve Genel Yönetim Kurulu Üyesi **Mete Toksöyle** ise, **"Tüm gücünü insan haklarına saygılı demokratik kamuoyundan alan derneğimiz kapalı kalma süreci içinde gördüğü dayanışmanın mahkeme aşamasında daha da yükseleceği ve bu dayanışmanın yargının karar verme sürecini kısaltacağı inancını taşımaktadır"**, diyordu. Ancak Derneğin yürütmenin durdurulması istemi, Kocaeli Bölge İdare Mahkemesi tarafından reddedildi.

Kocaeli Gazetesi köşe yazarı, şair **Ruşen Hakkı**'nın isteğini bütün demokrasi güçleri paylaşıyor: "İHD'nin bir an önce açılmasını istiyorum."□

Öğretmene saldırı

Gazi Osman Paşa Mehmetçik İlkokulu'nda, Müdür Yardımcısı **İbrahim Demirkan**'ın, **"Alevi kızlarının yüzde 70'inin kızlık zarları bozuktur"**, biçimindeki açıklamasına tepki gösteren Gazi Osman Paşa Mehmetçik İlkokulu öğretmenlerinden **Cahit Çelik** 14 Nisan günü Gazi Osman Paşa Milli Eğitim Şube Müdürü **Abdurrahman Gaz** tarafından tartaklandı.

Çelik, Eğit-Der'in 25 Nisan'da İstanbul'da yaptığı basın toplantısında olayı şöyle anlattı: **"14 Nisan Cuma günü öğretmenler odasına giren Gazi Osman Paşa Milli Eğitim Şube Müdürü Abdurrahman Gaz, 'Sen ne biçim öğretmensin.. Çık dışarı ulan' diyerek üzerime saldırdı. olay birçok öğretmen arkadaşın gözleri önünde gerçekleşti."**

Konuyla ilgili bir açıklama yapan Eğit-Der Genel Başkanı **Feyzullah Ertuğrul**, **"Olayı şiddetle kınıyoruz. Milli Eğitim Bakanlığı'na protesto telgrafı göndereceğiz"**, dedi.□

Eğit-Der şenliğine yasak!

Eğit-Der İstanbul'da biri merkez biri de Kartal'da olmak üzere iki şube açıyor. Böylece Eğit-Der dokuz ilde örgütlenmiş olacak. Önümüzdeki günlerde Kütahya ve Antalya şubeleri açılacak.

İstanbul'da şubelerinin kuruluşunu bir şenlikle kutlamak isteyen Girişim Komitesi'nin başvurusu şenliğin yapılacağı 24 Nisan günü iptal edildi. İptalden haberi olmayan 2 bin öğretmen şenliğin yapılacağı Zafer Sineması'nın önünde toplandı.

Olayla ilgili olarak 25 Nisan'da bir basın toplantısı düzenleyen Eğit-Der Genel Başkanı **Feyzullah Ertuğrul** ve Genel Sekreter **Kenan Görgülü**, iptal kararını kınadılar ve şöleni Mayıs ayı içinde mutlaka gerçekleştireceklerini söylediler.

Kenan Görgülü ayrıca Eğit-Der'in önümüzdeki aylarda "Çalışanlar ve Sendikal Haklar Kurultayı" düzenleyeceğini ve amaçlarının grevli, toplu sözleşmeli öğretmen sendikalarını kurmak olduğunu söyledi.□

Gölcük'de işçiler eşleriyle yürüdü

Adımlar (İzmit)-Aylardır süren toplu sözleşme görüşmelerinden bir sonuç alamayan **Gölcük Tersanesi** işçileri, bu kez değişik bir eylem biçimi geliştirerek, eşleriyle birlikte yürüyüp hükümetin katı tutumunu protesto ettiler.

20 Nisan günü öğle paydosunda değişik ünitelerden biraraya gelen 6000 işçiyi Tersanenin ana çıkış kapısında 1000 kişiyi bulan eşleri karşıladı. Karşılama sırasında oluşan coşku seli alkışlarla, **"Özal istifa, işçiler el ele genel greve"** sloganlarıyla devam etti. Tersanenin ana çıkış kapısında oluşan 7000 kişilik topluluk, kent merkezine yönelerek yürüyüşe geçti. Yol boyunca sık sık **"Özal istifa"** sloganları atıldı. Yürüyüş kolunun önünde yürüyen işçi eşleri boş tencerelerle tavaları birbirine vurarak, **"Ekmek bizim hakkımız, söke söke alırız"** sloganı attılar.

Yürüyüş kolunun Atatürk Bulvarına çıkması ile birlikte yol kenarında biriken esnaflar, banka memurları, belediye çalışanları işçileri ve eşlerini alkışladılar. ANAP ilçe binasının önünde duran işçiler, tekrar **"Özal istifa"** sloganı attılar. Daha sonra İzmit-Bursa yolu üzerinde bulunan sendika binalarına yönelen işçiler, E.130 yolunu trafiğe kapattılar. Sendikanın balkonundan işçilere seslenen Gölcük Harb-İş Şubesi Başkanı **İzzet Çetin**, yaptığı kısa konuşmada, **"Hakkımızı alana kadar değişik eylem biçimleri gündeme getirerek, mücadelemize devam edeceğiz"**, dedi. İzzet Çetin'in konuşmasından sonra işçiler tekrar aynı yolu izleyerek fabrikalarına geri döndüler.□

"Nükleer silahlanmaya son"

Adımlar (Ankara)-Kısa adı NÜSHED olan **Nükleer Savaşın Önlenmesi İçin Hekimler Derneği**, nükleer denemelerin durdurulması ve dünyanın nükleer silahlardan tümüyle arındırılması istemleriyle, bir imza kampanyası açtı. **"Nükleer Silahlanmaya Son"** belgisiyle yürütülen imza kampanyası geniş ilgi görüyor. Kısa sürede çok sayıda imza toplanması bekleniyor.

NÜSHED, bu kampanyada her tür yeni nükleer silah yapımına ve yerleştirilmesine karşı çıkarak, nükleer silahlanmaya harcanan paraların sağlık, eğitim, konut, beslenme ve kültürel etkinliklere harcanması için çağrı yapıyor.□

Uçurtma şenliği

Adımlar (Ankara)-23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle, Ankara'nın Seymenler Parkı'nda Çankaya Belediyesi, Eğit-Der ve NÜSHED tarafından 22 Nisan tarihinde uçurtma şenliği düzenlendi.

Çok sayıda izleyici ve çocuğun katılımı ile gerçekleşen uçurtma şenliğinde, Çankaya Belediyesi Başkanı **Doğan Taşdelen**, Eğit-Der ve NÜSHED yöneticileri de hazır bulundular.□

Gencer Uçar tutuklandı

Adımlar (İstanbul)-9 Nisan'da ülkeye dönen politik göçmenlerden Gencer Uçar tutuklandı. Yeşilköy havaalanından polis tarafından gözaltına alınan Uçar, çıkarıldığı savcılıkça serbest bırakıldıktan sonra, siyasi polisin Trabzon'dan isteniyor gerekçesiyle yeniden gözaltına aldı. Bu mahkemede de serbest bırakılan Gencer Uçar, bu kez yolculuğuna Giresun'da devam etti ve Giresun nöbetçi savcılığının hakkında giyabi tutuklama kararı verdiği gerekçesiyle, 15 Nisan'da tutuklandı. Uçar'ın ilk duruşması, 10 Mayıs'da Giresun Ağır Ceza Mahkeme 'nde yapılacak.□

Kutlu-Sargın davasında polis terörü

MAHKEME ALENİ OLMALI

▶ *İnsan Hakları Derneği'ndeki basın toplantısına katılan yabancı konuklar ve avukatlar.*

Fotoğraf: Mehmet Güzel

Adımlar (Ankara)-Türkiye Birleşik Komünist Partisi (TBKP) Başkanı **Nihat Sargın** ve Genel Sekreteri **Haydar Kutlu** ile 14 tutuksuz sanığın yargılandığı davanın 21 Nisan günlü duruşması, duruşma öncesi yaşanan olaylar yüzünden yapılamadı. Polisin, İstanbul, İzmit ve Zonguldak'tan gelen avukat ve izleyicileri taşıyan otobüsleri Ankara girişinde durdurmasıyla başlayıp, DGM önündeki kalabalığı tartaklamasıyla gelişen olaylar duruşmanın gündemini oluşturunca, duruşmada davaya ilişkin hiçbir konu ele alınamadı, yalnızca polisin estirdiği **"baskı ve terör havası"** üzerinde duruldu.

DGM heyetinin yargılamayı yapmamasına neden olan polis uygulaması, ilk olarak gelen avukat ve izleyicileri taşıyan 7 otobüsü Ankara girişinde Kazan'da durdurmasıyla başladı. Polis, otobüste yer alan avukat ve izleyicilerin kimlik tespitini yaptıktan sonra, tümünün ayrı ayrı fotoğraflarını çekmeye başladı. Polisin bu tutumuna karşı koyan avukat **Bahri Bayram Belen** ve **Bülent Utku**, otobüsteki diğer kişilerle birlikte Kazanda tutuldu. Polisin fotoğraf çekmesine karşı çıkılması üzerine, bu uygulamadan vazgeçildi.

Bu olaydan sonra duruşmaya katılmak için Farabi Çevre Sokak'ta bulunan DGM binasına gelmek isteyen avukat ve izleyiciler her zaman olduğu gibi polis barikatlarıyla karşılaştılar. Çevre Sokağın hemen girişinde kurulan polis barikatını aşıp duruşmaya girmek isteyen avukat ve izleyicilerle polis arasında tartışma çıktı. Tartışmanın büyümesi üzerine polisin izleyici grubun üzerine yürüyerek tartakladığı görüldü. Bu arada İzmir'den gelen avukat **Sezin Atmaca Sümer** kendisinin avukat olduğunu söylemesine rağmen, polisin tartaklanmasından kurtulamadı. Aynı şekilde İzmir'den gelen avukatlar arasında yer alan **Diler Bosut** da aynı müdahaleye maruz kaldı.

Polisin kalabalığı tartaklayarak dağıtmasının ardından saat 9.30'da başlayan duruşmada, avukatlar ile sanıklar duruşma öncesi yaşanan olayları sert bir dille eleştirirken, bu uygulamaların duruşmanın açıklık ilkesini açıkça çiğnediğini ve mahkemenin bunu önlemesini istediler.

Davada hem sanık olarak yargılanan, hem de bazı sanıkların savunmanlığını üstlenen avukat **Rasim Öz**, polisin uygulamalarının, Türkiye'de her 10 yılda bir yaşanan askeri rejimlerde bile görülmediğini ifade ederek, **"Faşizmin ülkemizde var olduğu dönemlerde bile böyle terör, böyle şiddet görmedim. Duruşma salonunun yarısı siyasi şube görevlileriyle dolu. Türkiye'yi dünyaya rezil olmaktan kurtarın"** diye konuştu.

Nihat Sargın da, duruşmanın açıklığı konusunda bir yanlış anlaşılma olduğunu, iki kişinin duruşma salonunda olmasının açıklık için yeterli görüldüğünü kaydederek, **"Oysa anayasa, isteyen herkesin duruşmaları izleyebileceğini öngörüyor. Mahkemenin aleni olması demek, herkesin elini kolunu sallaya sallaya duruşma salonuna girebilmesi demektir. Eğer önü kesiliyorsa, eğer kimlik tespitiyle bir suç işlediği izlenimi yaratılıyorsa orada aleniyet yoktur"**, dedi.

Sargın, mahkeme heyetine ya da sanıklara bir suikast yapılacağı yolunda ciddi bir istihbaratın alınması durumunda gerekli önlemlerin alınabileceğini hatırlatırken, polisin bugünkü uygulamasıyla mahkemenin yargılama yapmak istemesini önlemek istediğini savundu. Müdahalelerin fiili bir tecavüz halini aldığını belirten Sargın, **"Basit bir şekilde çözümlenebilecek olaylar, teröre dönüştürülüyor"**, diye konuştu.

Haydar Kutlu ise, avukatlarının haklarını kullanamadıklarını yerde hukuka bağlı ve hukukun üstünlüğüne saygılı bir yargılama yapıldığını hissetmelerinin olanaksız olduğunu söyledi. Kutlu, **"Biz dışarıdan mahkeme önüne çıkarak yargılanmak üzere geldik. Ancak, biz savunma hakkımızı kullanamıyoruz. Bu durumda kendimizin hukuka bağlı bir yargı önünde yargılandığımızı kabul edemem. Duruşmanın aleniyetinin sağlanmasını istiyorum"**, dedi.

Avukatların duruşma öncesi yaşanan olayların İçişleri Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı'na duyurulmasını istemesinin ardından duruşmaya 20 dakika ara veren mahkeme heyeti, daha sonra açıkladığı ara kararında, duruşma salonu dışında gelişen olayların mahkemeyi ilgilendirmediği yolunda daha önce aldığı kararı yineledi.

Mahkeme başkanı Vehbi Benli, yargılamanın ilk duruşmasından bu yana duruşmalar sırasında avukatlar ve sanıkların sürekli olarak duruşma salonu dışındaki olayları gündeme getirdiklerini belirterek, bu olayların yargılamanın yapılmasını engellediğini, bundan böyle dışarıda meydana gelen olayların **"Sözlü değil, yazılı olarak"** bildirilmesini istedi.

"Yargılamaya devam edilmesine olanak kalmadığını" kaydeden başkan Vehbi Benli, duruşma tutanaklarının DGM Savcılığı'na gönderilmesine karar verirken, olayların İçişleri Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı'na duyurulması istemini reddetti.

Bu duruşma yapılamayan yargılamanın gelecek duruşma yapılmasına ve Nihat Sargın ile Haydar Kutlu'nun tutukluluk hallerinin devamına karar veren mahkeme, duruşmayı ileri bir tarihe erteledi.

Tepkiler

Olay üzerine, İnsan Hakları Ankara Şube Sekreteri **Nadir Karapınar**, Adımlar Gazetesi koordinatörü **Fatih Üstün** ve içeri alınmayan izleyicilerden **Vedat Baranoğlu**, İHD Ankara Şubesi'nde bir basın toplantısı düzenlediler.

Adımlar gazetesi koordinatörü Fatih Üstün de, **Adımlar** muhabiri **Mehmet Güzel**'in filmlerine el konulmasını eleştirdi.

İHD Ankara Şube Sekreteri Nadir Karapınar davayı izlemek isteyenlerin içeri alınmamasının, **"yargılamanın aleniyetine aykırı"** olduğunu savunurken, İstanbul'dan gelen dava avukatlarının şehre sokulmamasını da **"savunma hakkının gasbı"** olarak işledi. Bu tür baskıların demokratik hukuk devletiyle bağdaşmadığını savunan Karapınar, **"Başkent'te bir siyasi polis terörü estirilmektedir"** diye konuştu.

Çağdaş Gazeteciler Derneği Genel Başkanı Ahmet Abakay, olayda Adımlar muhabiri Mehmet Güzel'in filmlerine el konulmasını protesto ederek, polisin bu davranışını "yasadışı ve ilkel bir davranış" olarak niteledi.

İnsan Hakları Derneği Ankara Şube Başkanı Muzaffer İlhan Erdost da bir basın açıklaması yayınlayarak olayı kınadı. Erdost ise, "Yerel seçim sonuçlarının, geçim sorunu kadar ve ondan da önce, halkın demokratik özlemini ve istemlerini yansıttığı bir gerçektir. 12 Eylül'ün baskıcı politikasına karşı, işkencesiz, baskısız, korkusuz, özgür bir toplum özleminin yoğunlaştığı kent merkezlerinde, baskıların yeni bir boyut kazanarak yoğunlaşması dikkat çekicidir", dedi.

Ankara Barosu Yönetim Kurulu olağanüstü toplanarak, olayı kınayan bir açıklama yayınladı. Baro açıklamasında, "Hukuk devletinde, yargılamanın her türlü baskıdan uzak ve savunmanın kutsallığının esas alınmasının gereği şart olmasına karşın, aksine savunma avukatlarına yönelik tecavüz açıkça yargılamanın selametine gölge düşürmüştür. Avukatların şahsında savunma hakkı engellenmiştir. Baromuz yaratılan olay ve sorumlularını kınayarak, haklarında bir an önce yasal yollara başvurulmasını ilgililerden beklemektedir", denildi.

Duruşmayı izlemeye gelen yabancı delegasyon da düzenledikleri basın toplantısı ile durumu protesto ederek, "yapılanların demokrasi ile bağdaştırılmasının olanaksız olduğunu, söylediler. Yabancı delegasyon yaşadıklarını ve gördüklerini ülkelerinde konu ile ilgili tüm kuruluşlara aktaracaklarını da ilave ettiler.

Bir yılbaşında bir de 1 Mayıs'da

Umur Coşkun

Demokrasiye, özgürlüğe ve sosyal adalete doğru toplumsal bir atak gelişiyor. Emekçi kitleler ve demokrasi güçleri yasal ve demokratik platformlarda bu yönde ağırlıklarını koyarken, ülkeyi yönetenler yasallığın ve demokratikleşmenin önünde engel oluşturuyorlar.

Adımlar'ın bu sayısını elinizde tuttuğunuz günlerde, Ankara'da toplanmış bulunan Demokrasi Kurultayı, gelişen toplumsal atağın heyecan verici unsurlarından biri. Bu, tarihimizde örneği az rastlanan bir olaydır. Kurultayın getireceği açılımları önümüzdeki sayılarımızda en geniş şekilde değerlendirebileceğimizi umuyoruz.

Adımlar'ın bu sayısını elinizde tutarken, 1 Mayıs'ı İstanbul Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda, yasal ve yığınsal bir toplantıyla yaşamış olduğunuzu da umuyoruz.

"Yasallık" 1 Mayıs'a verilip verilmemesi tartışılan izinden değil, onun niteliğinden geliyor. Tüm ülkelerde aynı gün kadın-erkek hep birlikte "kutlanan" 1 Mayıs'dan başka bir gün daha var mı? Bir de yılbaşı kutlanıyor, insanlık geleceğe umutla bakmak istediğinden belki. 8 Mart'ın, 1 Eylül'ün önemini de yadsımamak gerekli. Ancak 1 Mayıs daha çok kitlelerin sözünü ve ağırlığını duyurmasının bir biçimi, aracı. Yani 1 Mayıs'lar fetiş değil, ihtiyaç. Yüksek bir demokrasi bilincinin, kültürünün ifadesi. Bu kültürün sahibi olan çalışan kitlelerin karakteri, 1 Mayıs'larda yükseltilen o yılın istemlerinin niteliği, 1 Mayıs'ları ulusal olduğu kadar, uluslararası günler yapıyor. Ve insanlık 100. yılını yaşattığı böyle ortak bir güne ihtiyaç duyuyor.

Oysa toplum, Ankara DGM Savcısı Nusret Demiral'ın makamına ihtiyaç duymuyor. Çünkü Nusret Bey'in de içinde bulunduğu mekanizma, bir eliyle Urfa Belediye Başkanı'nı içeri tıkıyor, öbür eliyle TBKP davasını "savaş hali"ne (ya da savaş yerine) çeviriyor. Aynı mekanizma Başbakan'a yapılan suikastın üzerini örtüyor. 1 Mayıs'ların yasallığını engellemeye çalışıyor. Toplumun gerginlik ve provokasyona ihtiyacı yok ki, Nusret Bey gibilere ihtiyaç duyulsun.

Çağdaş toplumsal süreçlerin dayattığı ve kitlelerin sahip çıktığı yasallık düzlemiyle, bugünkü çağdışı yasakçılık birbiriyle tam bir çatışma halinde. Değişim zorunlu hale geliyor.

İşte bu değişimin sancılarını yaşıyoruz. Aynı gün içinde; Anayasa Mahkemesi Başkanı, hükümeti insan hakları, çoğulculuk, özgürlük ve demokrasi temelinde bir yasallık zeminine çekmeye çalışıyor; hükümet ise TRT'yi daha doğrudan kullanma operasyonunu başlatıyor. Sancılar sıklaşıyor, doğum yaklaşıyor.

Ankara büromuzun özgün çalışmasıyla hazırlanan Avrupa Parlamentosu Karma Komisyon Toplantısı haberi, ANAP'ın göstermelik manevralarının neden ve nasıl şapa oturduğunun canlı bir örneğini sergiliyor.

Sıcak ve hareketli günler yaşanırken, Sayın Erdal İnönü ve Sayın Süleyman Demirel, Adımlar'a zaman ayırıp görüşlerini yayınlamamıza fırsat verdiler. Bu iki uygar politik liderin yanısıra, Sayın Adnan Kahveci'yle yapılan söyleşinin de ilgiyle okunacağını umuyoruz. Jülide Gülizar ve Hasan Uysal arkadaşlarımıza, bu sayımızda yurt içinden, dışından katkıda bulunan, görüşlerini dile getiren herkese teşekkürlerimizi iletmek istiyoruz.

Yüksek düzeydeki bu fikir ve katkı yoğunluğuna karşı daha sorumlu olmamız gerekiyor. Okurlarımıza teknik düzenlemesi daha iyi, (hatta temelde daha farklı, yaratıcılık eseri), düzeltme hataları olmayan bir gazete sunmak görevimiz.

Toplatılan sayılarımızın bulandırdığı rakamlara karşın, anlaşıldığı kadarıyla, genel dağıtım satışımız 6500'e yaklaşıyor, buna temsilcilikler eliyle satılan, abone ve yurtdışı eklenince fiili satışımız 8500'e ulaşıyor. Görüldüğü gibi satış adedinde bir sıfır eksik bulunuyor. Bu sıfırın çağdaş, yasal, yığınsal komünist partisinin oluşturulma sürecinde çıkacak yayınlarda yerine konacağı inancını taşıyoruz. Yine de Adımlar'ın vazgeçilmez yakın hedefleri var; ileri teknik donanım, 10 binin üzerinde satış ve haftalık olarak yayınlanmak.

Adımlar acil hedeflerine okurlarıyla birlikte ulaşacak. Güçlü bir tartışma, eleştiri, yansıtma ve sergileme düzlemi tutturmuş okur katkısı, Adımlar için su ve ekmek gibi bir ihtiyaç. Hele hepimizin ekmeğiyle her zamankinden daha beter oynandığı şu günlerde...□

Hangi aşamada bulunuyoruz

YENİ DÖNEM, YENİ OLANAKLAR

Cumhurbaşkanının demokratik bir seçim yasasına göre oluşmuş yeni bir parlamento tarafından seçilmesi zorunludur. O nedenle, erken seçimlerin en geç Eylül ayında yapılması, bütün demokrasi güçlerinin ortak istemi olmalıdır.

27 Mart sabahından bu yana birçok bakımdan yeni bir dönemdeyiz. Bu yeni dönemi halk başlattı. Halk 26 Mart yerel seçimlerinde ANAP'ı, biz de dahil hiç kimsenin beklemediği kadar büyük bir yenilgiye uğratarak, yeni bir politik duruma yol açtı.

Oluşan yeni durumun başlıca özellikleri nedir?

En önemli özellik halkın yüksek sesle konuşmaya başlamasıdır. Seçim sonuçları halka durumun değişebileceğini, bu değişimde kendisinin de bir rol oynayabileceğini gösterdi. Halkın kendine güveni ve cesareti arttı. İşçi direnişlerinin seçim sonrasında hızla yaygınlaşmasında ve istikrarlı bir nitelik kazanmasında bunun payı büyüktür.

Şimdi işçi ve sendika hareketinin yanısıra gençlik ve aydın hareketinde, öteki demokratik yığın hareketlerinde, Kürt hareketlerinde bir yükseliş gündeme gelebilir. Halk, önümüzdeki dönemde demokratik istemleri için daha aktif bir politik mücadele içinde olacaktır.

ANAP'ın 1992'ye kadar iktidarda kalması olanaksızlaşmıştır. Ergeç erken seçim gündeme gelecektir. Seçim ortamına girilmesi ülkede politik aktifliği daha da hızlandırıcı bir rol oynayacaktır. 26 Mart'da ANAP'ı zirveden indirme gücüne sahip olduğunu görmüş olan halkın, kalıcı politik değişiklikler için daha kararlı bir tutum almaya yönelmesini beklemek yanıltıcı olmayacaktır.

Oyların partiler arasındaki dağılımı, hiçbir partinin tek başına istikrarlı bir hükümeti taşıyacak durumda olmadığını bir kere daha gösterdi. Ama aynı dağılım, çok çeşitli hükümet seçeneklerinin söz konusu olabileceğini de ortaya çıkardı. Partiler şimdi halkın ve kamuoyunun etkisine eskiye oranla daha açıktır.

Bütün bunları dikkate alarak diyebiliriz ki, 12 Eylül yapılarının krizi derinleşmiş, demokratik bir gelişmenin olanakları artmıştır. Şimdi yalnızca bir hükümet değişikliği için değil, rejimde bir değişiklik için mücadele öne çıkarılmalıdır. Eğer iyi hazırlanabilirse, erken seçimlerden rejimin değişmesine, demokrasiye geçilmesine yol açabilecek bir sonuç alınabilir.

Dün, 26 Mart seçimlerine kadar adım adım demokratik hedefleri yaşama geçirecek, hükümeti kısmi ödünlere zorlayacak ve güç biriktirmeye hizmet edecek bir politika zorunluydu. Yeni dönemde ise, demokratik rejim sorununu bir bütün olarak toplumun gündemine getirecek, demokrasi için her alanda atağa geçilmesini sağlayacak bir politika gereklidir.

Erken seçimlerden politik güçler oranında demokrasiden yana önemli bir değişiklik getirecek bir sonuç elde edebilmek, bu seçimlere nasıl gidileceğine bağlıdır.

Gerek ANAP, gerekse SHP ve DYP, kendileri açısından en elverişli zamanda erken seçime gitmek istiyorlar. Burada demokrasinin gelişebilmesi açısından kritik olan, cumhurbaşkanlığı seçimleri konusudur. Cumhurbaşkanının demokratik bir seçim yasasına göre oluşmuş yeni bir parlamento tarafından seçilmesi zorunludur. O nedenle, erken seçimlerin en geç Eylül ayında yapılması, bütün demokrasi güçlerinin ortak istemi olmalıdır.

Erken seçim ortamının ana politik tartışma konusu rejim sorunu olabilecek mi? Yoksa ANAP gitsin, SHP ya da DYP gelsin gibi dar bir kapsam mı söz konusu olacak? Seçim öncesi genel politik aktivite partilere en çok hangi misyonu yükleyecek?

Özgül bir durum vardır. Parlamentodaki her üç parti de bugün bulundukları politik konumdan daha sağa ya da daha sola, daha doğrusu derece derece demokrasiye geçilmesini engelleyici, yavaşlatıcı ya da hızlandırıcı, derinleştirici bir konuma geçebilecek durumdadır.

Bugünkü ortamı en iyi etkileyebilmek, ancak rejim sorununu en genel boyutlarıyla politik yaşamın ana konusu olarak gündeme getirmekle, herkesin bu konuda açık bir tutum almasını sağlamakla olanaklıdır.

Partilerden bağımsız demokratik hareketlerin artması ve etki kazanması, bu görevi yerine getirme olanaklarını artırmaktadır.

Demokrasinin tutarlı savunucuları olarak işçi ve sendika hareketi ile aydınlar konumlarını daha belirginleştirmişlerdir.

İşçi ve sendika hareketinin yanısıra, kendi demokratik istemleri ile çok çeşitli kesimlerin geniş bir eylemlilik içine girebilme olanakları vardır. Yığınsal demokratik hareketler, ülkenin dört bir yanında, çok çeşitli meşru demokratik istemler öne sürerek yükselebilir, geniş bir birleşik yığınsal demokratik hareket ortaya çıkabilir. Halk yığınlarının bugünden demokratik rejimin anahatlarının belirlenmesine katılma olanakları genişlemiştir.

İşçi ve sendika hareketlerini, gençlik ve kadın hareketini, çevre koruma hareketini, yerel demokratik girişimleri, Kürt hareketlerini kendi istemlerini dile getirmede desteklemek, bu hareketlerdeki farklı politik akımların diyalog ve işbirliği için çaba göstermek gerekmektedir.

"Demokrasi Kurultayı", aydınlarımızın bütün toplum üzerinde kalıcı etkiler yaratıcı bir girişimidir. Bu, çevresine demokrasi ve hümanizm saçan, demokrasi anlayışının sınırlanmasına, çarpıtılmasına izin vermemeye, evrensel demokratik değerleri bizim ülkemizde gerçekleştirmeye kararlı her kesimden demokrasi savunucusunun bir kümeleşmesi olarak kalıcılaşabilir.

Çeşitli halk hareketlerinin ve aydınların demokratik etkinliklerini desteklemede, demokratik bir seçim yasası, 141-142-163'ün kalkması, politik tutukluların serbest bırakılması, Kürtler üzerindeki baskıya son verilmesi ve yeni, demokratik bir anayasa talebinde birleşecek sol güçler, politik yaşamdaki rollerini artırmalıdırlar.

Bütün bunlar, muhalefet partilerinin seçim programlarında demokratik isteleri, özellikle rejim sorununu daha çok dikkate almalarını, ANAP'ın 12 Eylülcülükle, militarizmle uzlaşmasının önlenmesini, seçimlerde partilerin alacağı oy oranlarından görece bağımsız olarak, yeni parlamentonun kaçınılmazlıkla demokratikleşme yönünde adımlar atmasını, demokratik bir rejim ve anayasa konusunda genel bir mutabakat sağlanmasını gündeme getirecektir. Belirleyici olan erken seçimlere nasıl bir ortamda gidileceği, halkın aktivitesinin artmasının, demokratik istemlerin yükselmesinin, demokratik işbirliklerinin ve kümeleşmelerin yaygınlaştırılmasının sağlanması olacaktır.

Bunun için şimdi tamamen dışa dönmek, bütün olanakları birleşik demokratik yığınsal hareketin gelişmesi için seferber etmek, sol güçler arasında iyi işleyen bir ilişkiler ağını zaman yitirmeden kurmak gerekmektedir. Gelecekteki demokratik rejimin anahatları, halkın ve demokrasi güçlerinin, demokratik kurum ve kuruluşların bugünkü etkinlikleriyle belirlenmeli ve çeşitli eylem ve girişimlerin toplamı olarak erken seçimlere kadar ortak bir demokrasi projesi ortaya konulmalıdır.

Şimdi yerel seçimler sonrası içine girdiğimiz yeni dönemde demokrasi mücadelesinin güçlenmesi, gelişmelere müdahale olanaklarının artması, düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü elde etmeyi de kolaylaştıracaktır. Demokratik bir rejim sorunu ile bunlar artık etle tırnak gibidir. Birbirinden ayrılamaz.

Şimdi düşünce ve örgütlenme özgürlüğüne sahip olmayanların, bu özgürlükleri fiilen elde etmek için girişimlerde bulunmaları son derece yerinde olacaktır. İşçilerin meşru istemlerle, kamuoyunca benimsenen yöntemlerle toplantı, gösteri ve grev haklarını fiilen kullanmayı başarmaları güzel bir örnektir.

Bütün bu süreçte, ülkemiz marksistlerinin kendi yasal komünist partilerini hazırlamak için harekete geçmeleri büyük önem taşımaktadır. "Geniş olsun, hepimizin olsun!" Bütün marksistlerin parti konusundaki ilkesel yaklaşımı böyle olursa, yasalda gerçekten güçlü bir komünist partisi oluşturmak olanaklı olacaktır.

▶ *"Geniş olsun, hepimizin olsun!" Bütün marksistlerin parti konusundaki ilkesel yaklaşımı böyle olursa, yasalda gerçekten güçlü bir komünist partisi oluşturmak olanaklı olacaktır.*

Demokratik bir rejimle, özgürlüğe, birliğe her zamankinden daha yakınız, mücadele asıl şimdi başlıyor.□

Adımlar

Halil İbrahim Çelik'in suçu ne?

DGM REHİN ALDI

Urfa Belediye Başkanı **Halil İbrahim Çelik**, "Atatürkçü ve laik değilim" dedi. Belediye Başkanı'nın inançlarını dile getirmesi için 163'ün kalkması da gerekmiyor. Herkes Atatürkçü ve laik olmak zorunda mı? Haluk Gerger, bilimsel bilgiyle içli dışlı bir aydın. O da, **"Ben de Atatürkçü değilim"** diyor. Haluk Gerger Atatürkçü olmak zorunda mı şimdi?

Halil İbrahim Çelik'in gözaltına alınması olayı basında ve kamuoyunda geniş biçimde yakılandı.

Eski MSP milletvekili Hasan Aksay, zorbaların keyfiyeti altında yaşamanın haysiyetsizliğinden dem vuruyor. Ne denli haklıdır. Öyleyse, haysiyetsizliği kendimize yakıştırmayalım. Hem kendimiz için, hem de başkaları.

Halil İbrahim Çelik şu satırlar yazıldığında, 12 gündür gözaltındaydı. İçişleri Bakanı Avrupalı Parlamenterlere karşı, **"Gözaltı süresini 24 saate indirdik"**, diyor. Demokrasi kadar, siyasette dürüstlüğe de şiddetle gereksinmemiz var.

▶ ***Halil İbrahim Çelik'e göre suç mu aranıyor?***

Hukuk dışı olup olmadığı hukukçular tarafından da şiddetle tartışılan DGM'nin yaptığı, tam anlamıyla, Çelik'i rehin almaktır.□

Haluk Gerger:

'Ben de Atatürkçü değilim'

Türkiye, kuşaklar boyu "Hukuk Devleti"'ni korumaya çalışıyor. Bu çetin yolda kazanılmış mevziler de, ne yazık ki, 12 Eylül darbesiyle yitirildi. Militarizmin hukuk kurumuna ve adalet kavramına karşı giriştiği toplu tüfekli saldırı, yaratılan politik-anayasal-yasal çerçeveyle sonuçlarını bugün de veriyor. 12 Eylül çerçevesi sürdükçe de, suç oluşturmayan ve herhangi bir yasal yaptırımı bulunmayan fiiller keyfi baskılara maruz bırakılacak, düşünce cezalandırılacak, temel hak ve özgürlükler kullanılamayacaktır.

Bir belediye başkanının "Ben Atatürkçü değilim" dediği için gözaltına alınması, ülkemizde hukuka vurulan 12 Eylül darbesinin vahim örneklerinden sadece biridir aslında. Daha bir ay önce halkoyuyla seçilmiş bir belediye başkanına yapılan işlem, 12 Eylül mantığınca hukukun üstünlüğünün değil, aynı zamanda halk iradesinin ve demokrasinin de hiçe sayıldığının, düşüncenin suç kabul edildiğinin bir başka göstergesidir.

Militarizm, resmi ideolojiyi benimsemeyi suç sayıyor ve Atatürk'ü kendisine kalkan yaparak doğrudan düşünceyi cezalandırıyor. Bir başka ifadeyle, Atatürk, militarizmin elinde resmi ideolojiyi mutlaklaştırmanın bir aracına indirgenmekte, onun meşruiyeti için düpedüz kullanılmaktadır. Yapılanlar 12 Eylül'ün sözde Atatürkçülüğünün nasıl bir maske olduğunu da göstermektedir.

Bırakın Atatürkçülük diye bir ideolojinin var olup olmadığını, şayet Atatürkçülük militarizmle beslenen resmi ideolojinin baskı ve kıyımına meşruiyet kazandırmanın aracına dönüşmüşse, bugün Türkiye'de hukuka da, düşünce özgürlüğüne de, Mustafa Kemal'e de saygının gereği kendiliğinden ortaya çıkıyor: BEN DE ATATÜRKÇÜ DEĞİLİM.□

Hasan Aksay:

'Gözaltına alanlar suç işlemiştir'

Bir hukuk devletiyle, kanunların böyle çiğnenmesini birlikte düşünemiyorum. Bir kişiye yapılan haksızlık herkese yapılan bir tertiptir, denir. İnsanların adil bir düzen içinde, güven duyması, öyle yaşaması gerekir. Hukuk herkesin keyfine göre çiğnenirse, insanların birtakım güçlülerden, zorbalardan paniğe kapılmaması mümkün değildir.

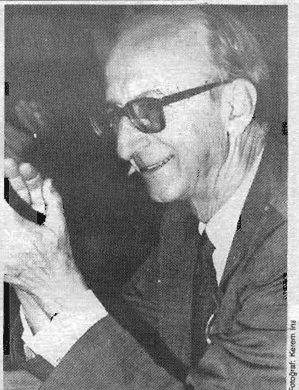
Halil İbrahim Çelik'in tevkifine gelince... Mahkemeler bir insanı 24 saat gözaltına alır, Devlet Güvenlik Mahkemesi 48 saat. Bakıyoruz, üç gün geçmiş, altı gün geçmiş; hâlâ bir insana, kuru bir sandalyenin üzerinde, ramazanda zulüm ediliyor. Acaba suçundan dolayı mı tutuluyor, insana göre suç mu aranıyor? Ayrıca, bir insan kaçacaksa, yeri bilinmiyorsa gözaltına alınır. Burada, gözaltına alanlar suç işlemişlerdir.

Suçu Urfa'da niçin tayin edilmiyor? Ankara'da özel bir turnusol kullanılıyor gibi...

Birtakım insanların keyfine göre yaşamak, haysiyetsizlik oluyor işte.□

Erdal İnönü ile, siyasal yaşamımızın bugünü ve geleceği üstüne

"TUTUNACAK EN SAĞLAM DAL, DEMOKRASİ"

Fotoğraf: Kerem İna

▶ ***Bugün parlamento dışında, parlamentoya yansımamış veya yansıyamamış politik düşünceler var. Ayrıca, başta yasal engeller olmak üzere, çeşitli nedenlerle örgütlenememiş gruplar, partileşememiş aydınlar var. Hepsine saygılıyız, hepsinin de örgütlenme haklarını savunuruz.***

▶ ***Hayır, dışımızdaki solun bizim seçim şansımızı azaltmasından korkmuyorum. Kaldı ki azaltsa bile, ben onların da örgütlenme hakkını hep savunacağım. Parti olarak da bu düşüncemizi somut biçimde ortaya koyduk.***

▶ ***Biz DSP'yle birleşmeye de, başka türlü işbirliğine de hazırız. Ama bunun en önemli şartı, iki tarafın da istemesidir. Bu isteğin en somut göstergesi ise, her şeyden önce, kıyasıya eleştirmekten vazgeçmedir.***

▶ ***Koalisyonu bir umacı olarak görmüyoruz. Geçmişte kötü örnekler yaşanmışsa, bunlar örnek olamaz, olmamalıdır da. Kaldı ki geçmişte koalisyonların güzel örnekleri de yaşandı.***

■ **Jülide Gülizar**

Çok partili demokratik yaşamda 43 yıl.. 43 yılda on bir genel seçim.. İkisi Anayasa'yla, biri siyasal yasaklarla, biri de yerel seçimlerle ilgili dört halkoylaması.. Sayısı bir çırpıda anımsanamayacak kadar çok ara seçim ve yerel seçim..

Demokrasi tarihimizde, 1983'e gelinceye kadar iki **"gölgeli seçim"** vardı. 1946 seçimleri Cumhuriyet Halk Partisi için kara bir leke olmuştu, 1957 seçimleri ise Demokrat Parti için. Birincisinde seçmen kütüklerinden sandık oyunlarına, ikincisinde seçmen kütüklerinden radyo numaralarına kadar her türlü hile vardı. İlkinde CHP, ikincisde DP iktidarlarını korumuş, ama saygınlıklarını yitirmişlerdi. Ne var ki her ikisinde de, korunan iktidarlara şüpheyle bakılmıştı. CHP bu yarım yamalak iktidardan, dört yıl sonra halkın eliyle uzaklaştırılmış, DP ise süngünün ucuyla alaşağı edilivermişti.

Demokrasi tarihimizdeki **"bir tuhaf seçimlere"** 1983'de bir yenisi daha eklendi. Anımsayacaksınız, Milli Güvenlik Konseyi'nin keyfine bağlı olarak bazı partiler seçime sokulmamış ve sandıktan planlananın aksine, bir ANAP iktidarı çıkmıştı.

1987 seçimleri de bir başka tuhaf seçim oldu. **"Çok marifetli bir seçim yasası"** yüzde 36 oy oranıyla ANAP'a TBMM'de 292 sandalye getirirken, yüzde 64'lük bir oy oranı parlamentoda karşılığını bulmadı. 12 Eylül'ün genel seçimi gibi, ANAP'ın ilk genel seçimi de ne dünyada, ne de Türkiye'de görülmüş, yaşanmıştı. Ama yaşandı.

Sonra beterin beteri oldu. Genel seçim havasındaki 26 Mart yerel seçimleri, her yanından kemirilmiş yüzde 21.75'lik bir iktidar bıraktı ardında. Doğaldır ki, bir Avrupa ülkesinde böyle bir şey olsaydı, o ülkenin iktidarı -tıpkı 1977'de Bülent Ecevit'in yaptığı gibi- **"halkımız bize muhalefet görevini verdi"** diyerek çekilirdi. Ama bizim ülkemizde iktidar enkazı üzerinde **"gitmem de gitmem"** diye çırpınan bir Başbakan var.

43 yılda üç askeri müdahale, iki yeni Anayasa, garip seçim yasakları ve yasalarıyla gelinen nokta iç karartıcı.

Parlamento'ya garip biçimde yansıyan seçim sonuçları, Parlamento'ya yansımayan ve dışarda örgütlenmiş düşünceler. Yasalar ve yasaklar nedeniyle örgütlenemeyen görüşler.. Demokratiklikten uzak demokrasi gösterileri.. Düşünen insanları utandıracak uygulamalar.. Ve "haline bakmayıp Hasan Dağı'na giden köylü" gibi, tüm bunları hesaba katmadan AT kapısına dayanan bir Başbakan..

Elbette insana hiç umut vermiyor böyle bir Başbakan, böyle bir çoğunluk partisi. Umut, şimdi muhalefet partilerinde. Muhalefetin **'ana'** olanının lideriyle konuşuyoruz.

Gerçek bir demokrasinin yolu

— ***Sayın İnönü, Türkiye'nin ekonomik, politik, kültürel vb. tüm alanlarda çözüm bekleyen sorunları var. Bu sorunları aşmada, gündemin birinci maddesinin 'demokrasi' olduğu yadsınamaz bir gerçek. 43 yıldır gerçek bir demokrasiye ulaşabilmek için çırpınıp duruyoruz. Pekçok yol denendi bu uğurda. Gerçek anlamda bir demokratik düzene kavuşabilmek için bir de "Parlamento'yla sınırlı olmayan", yani ülkedeki tüm politik güçlerin katılacağı ulusal uzlaşmaya gitmenin gereğine inanıyor musunuz? İnanıyorsanız bunu sağlamada partinizin tutumu ve katkısı ne olmalıdır? İnanmıyorsanız nedenlerini anlatır mısınız?***

— **Bizim, ta başından beri söylediğimiz, ısrarla, inatla vurguladığımız bir husus var. Ülkede tüm kurum ve kurallarıyla bir demokratik rejim yerleştirmek, Anayasa ve yasaları yeniden gözden geçirerek, temel hak ve özgürlükleri sınırlayan maddeleri temizlemek, insan haklarını tüm baskı ve yasaklardan arındırmak. Ancak bu yol**larla sivil toplum örgütlenmesinin tamamlanacağına inanıyoruz. Dediğiniz gibi, bütün sorunları ve sıkıntıları aşmada, gündemimizin birinci maddesi demokrasi. Tutunacak en sağlam dal olarak da demokrasiyi görüyoruz.

Gerçek anlamda bir demokrasiye ulaşmada, ülkedeki tüm politik kesimlerin katılacağı bir ulusal uzlaşmadan sözediyorsunuz. Elbette böyle bir olguya da gözlerimizi kapatmamamız gerekir. Çünkü bugün parlamento dışında, parlamentoya yansımamış veya yansıyamamış politik düşünceler var. Ayrıca, başta yasal engeller olmak üzere, çeşitli nedenlerle örgütlenememiş gruplar, partileşememiş aydınlar var. Hepsine saygılıyız, hepsinin de örgütlenme haklarını savunuruz. Ama bizim açımızdan böyle gruplarla bir uzlaşmaya gitmek kolay değil. Tekrar edeyim, bizim dışımızdaki düşüncelerin de örgütlenebilme haklarını -ta başından bu yana olduğu gibi- bugün de savunuyorum. Çünkü demokrasinin ilk şartı olarak düşünce özgürlüğü ve örgütlenme hakkını görüyorum. Ama partimiz hakkında yanlış düşünceler uyandıracak, bulanık izlenimler verecek ittifaklardan uzak durmaya özen gösteriyorum. Bizim parti tabanımıza verdiğimiz bir imaj ve mesajlar var. Bunlar bellidir ve örgütümüzce, tabanımızca, seçmenimizce kabul edilmiştir. Çünkü, az önce sözünü ettiğiniz politik kesimlerin birçoğunun sınırları, bu sınırlar içindeki davranışları belli değil.

— ***Size bir uzlaşmadan sözederken aklıma gelen elbette, önce sizin dışınızdaki sol kesim. Bu kesimdeki gruplarla uzlaşmanın size oy kaybettireceğinden mi çekiniyorsunuz?***

— **Hayır, dışımızdaki solun bizim şansımızı azaltmasından korkmuyorum. Kaldı ki azaltsa bile, ben onların da örgütlenme hakkını hep savunacağım. Parti olarak bu düşüncemizi somut biçimde ortaya koyduk. Yasaklarla ilgili referandumda bu yasakların kalkması için SHP'nin nasıl çalıştığını bütün halkımız biliyor. Bize** rakip olacaklarını bildiğimiz insanların yasaklı kalmamaları için elimizden geleni yaptık. Böyle bir korkumuz olsa, bunu yapmazdık. Her düşüncenin örgütlenmesini savunmak başka, onlarla bir uzlaşmaya gitmek başkadır. SHP, tüzüğüyle, programıyla sınırlarını belirlemiş bir partidir ve o çerçevede faaliyet gösterir.

Koalisyon umacı mı?

— ***Demokrasilerde, gerektiğinde başvurulmak üzere 'koalisyon' diye bir kurum vardır. Gelişmiş demokrasilerde, hem de Parlamento'daki aritmetikle sınırlı olmaksızın, kuramsal bir kurum olarak değerlendirilen koalisyon. Ülkemizde koalisyonun kötü örnekleri yaşandı ama, bu deneylerin, koalisyonu tümden reddetmesi gibi bir sonuca varmasına katılıyor musunuz? 12 Eylül yöneticileri ve sonrakiler koalisyonu hep bir umacı gibi gösterdiler, gösteriyorlar. Siz de bu umacıdan korkuyor musunuz? Koalisyonları, ülkede yaşayan tüm olumsuzlukların en önemli birkaç nedeni arasında görüyor musunuz? Koalisyon hakkındaki düşünceleriniz?***

— **Burada da iki noktayı birbirinden ayırmak gerek. Biz elbette -her parti gibi- tek başımıza iktidar olmak isteriz. Çünkü bir siyasal partinin programını gerçek anlamda uygulayabilmesi, halka vadettiklerini yerine getirebilmesi ancak tek başına iktidar olmasıyla mümkündür. Elbette ilk genel seçimde halkımızın karşısına bizi tek başımıza iktidar yapmasını isteyerek çıkacağız. Ama bu, gerekirse bir koalisyondan yılan görmüş gibi kaçacağımız anlamına gelmez. Çünkü koalisyonu bir umacı olarak görmüyoruz. Geçmişte kötü örnekler yaşanmışsa, bunlar örnek olamaz, olmamalıdır da. Kaldı ki geçmişte koalisyonların güzel örnekleri de yaşandı.**

Erdal İnönü sözün burasında, "1962-65 arasına bakın" diyor, "bir ihtilal sonrasındaki koalisyon hükümetinin gerçekleştirdiklerini hatırlayın". Ve hatırlatıyor:

— Pekçok demokratik atılım o zaman yapıldı. İşçi kesimi başta olmak üzere, tüm çalışanlar, Üniversite, Yargı, TRT vs. o zaman rahatladı. Temel hak ve özgürlükler o zaman en geniş anlamda yaşandı. Basın ve yayın hayatı o zaman özgürlüğün keyfini yaşadı. Ve benzeri güzel uygulamaların birçoğu o zaman gerçekleştirdi. Tüm bunlar olurken de kalkınma hızı yüzde 7'ydi, enflasyon da yine o kadardı. Elbette her şey güllük gülistanlık değildi, elbette çok büyük sıkıntılar, sorunlar yaşandı. Ama siyasetin kolay, sıkıntısız, engelsiz, sorunsuz bir yaşam olduğunu kim iddia edebilir ki? Tüm bunlara rağmen, o dönemde 12 Eylül yöneticilerinin ve Özal'ın bizleri korkuttuğu ve inandırmaya çalıştığı şeyler olmadı. Daha sonraki koalisyon dönemlerinde birçok olumsuzluklar yaşandı. Ama bunlar demokrasiyi, ya da onun bir kurumu olan koalisyonu suçlamaya neden olmamalı. Biz, birkaç kötü örnekle yolumuzu tıkamak istemiyoruz. Kaldı ki, koalisyonun başarısı, onu uygulayanlara bağlıdır diyoruz.

SHP-DSP birleşmesi...

Türkiye'nin üzerinden bir 12 Eylül kıyımı geldi geçti. 12 Eylül'cüler geldikleri gün pekçok şeyi eleştirmiş, pekçok şeyden yakınmışlardı. Bunları düzeltmek niyetinde olduklarını söylemişlerdi. Ne var ki arkalarında, geldikleri günden daha çarpık bir siyasal tablo bıraktılar. Bu çarpık siyasal tabloda olmadık rahatsızlıklar yaşanıyor. Altı yıldır sürdürmeye çalıştığımız yarım yamalak demokraside klasik mücadele yöntemi ve biçimi de değişti. Sağ partiler biribirleriyle, sol partiler biribirleriyle uğraşıyorlar. Soldaki iki partinin, SHP ve DSP'nin birleşmesini, solun oy tabanının genişletilmesinde ve gelecek günlerdeki pekçok önemli sorunun aşılmasında, çok önemli bulan çevreler var.

Biliyorsunuz, ta başından beri

▸ SHP Genel Başkanı Erdal İnönü, Jülide Gülizar'a bugünkü politik durumu nasıl gördüğünü anlatıyor. İnönü'ye göre, SHP hükümet olmaya aday bir parti ve erken seçimin kesinkes Eylül ayından önce yapılması gerekiyor.

DSP'ye kapısını aralık bırakan SHP yöneticileri DSP'den aynı karşılığı göremiyorlar. Ecevit'ler, ilk günden bu yana hep ayrı bir örgütlenmeden yana olduklarını açıkça söylüyorlar. Sol tabanda da birleşme isteği zaman zaman gündeme geliyor, ama ayrılık sürüyor.

— Sayın İnönü, DSP'yle birleşme yönündeki isteğinizi ve çabalarınızı, atılımlarınızı biliyoruz. Ama bir sonuca ulaşamadınız henüz. Bir kez daha, ama bu kez "günlük oy hesaplarının dışında, makro düzeyde bir DSP-SHP birleşmesi için" çaba göstermeyi düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız, bunu hangi yöntemle ve nasıl gerçekleştireceksiniz?

— Bu konuya daha geniş bir açıdan bakmak gerekiyor. Avrupa'da sağda da solda da birden fazla parti var, biliyorsunuz. Ayrıca merkez partileri de var. Demokratik anlayış ilerleyip geliştikçe çeşitli partilerin doğduğu görülüyor. Ve yine görülüyor ki, bundan demokrasiye bir zarar gelmiyor. Bu de de olabilir belki böylesi. Dış dünyayla ilgimiz, ilişkimiz geliştikçe, aynı kesimde birkaç parti düşüncesi yadırganmayabilir. Ama seçmenlerimiz yakın geçmişi iyi hatırlıyorlar. Bir-iki istisnası dışında, bugünkü DSP'lilerin çoğu Cumhuriyet Halk Partisi'nin içindeydi. Seçmenler, bugün SHP ve DSP olarak ayrılanların birlikte olduklarını, birlikçe çalıştıkları yakın geçmişi hatırlıyorlar. Ve şimdi bu insanların ayrı olmalarını içlerine sindiremiyor, tepki gösteriyorlar. 'Birleşin' mesajı bence bu tepkinin, bir özlemin somutu. Türkiye'de siyaset yapıyoruz, Avrupa'da değil. Kendi koşullarımızı düşünmek, seçmenimize mutlaka kulak vermek zorundayız. Halkçı Parti'yle birleşmemiz, bu mesajı tarafların aynı ölçüde değerlendirmeleriyle gerçekleşti. Siyasal tabloda sol kesimdeki rahatsızlığı gidermek için DSP'yle de bunu yapsak, yapabilsek çok iyi olur. Biz DSP'yle birleşmeye de, başka türlü işbirliğine de hazırız. Ama bunun en önemli şartı, iki tarafın da istemesidir. Bu isteğin en somut göstergesi ise, her şeyden önce, **kışkırtıcı eleştirmekten** vazgeçmedir. Oysa Ecevit başından beri bu işe karşı. Ve farkındaysanız, bizim hiç ağzımızı açmamamıza rağmen eleştirilerini sürdürüyor, kesmeye de niyetli görünmüyor. Bunu kendisi de açıkça söylüyor. Solda ikinci parti olarak yaşamını sürdürebilmek için bir sol partiyi eleştirmesi gerektiğini yani. Ben seçmen iradesine saygılıyım. Eğer seçmen solda ikinci bir parti istiyorsa, DSP'nin devamından yanaysa ona da saygılıyım. Ama şu ana kadar bize verilen mesaj belli ve kesin: "Birleşin". Şu anda benim de çabam bu yolda.

— Birleşmeyle, oy oranınız düşeceğini söyleyenler var. SODEP-HP birleşmesinden sonraki ilk seçimde, 1986 Eylül'ündeki ara seçimde, SHP'nin oy oranının düştüğünü örnek gösterenler de..

— 1986'daki olayı, 1986'nın koşulları içinde değerlendirmek gerek. Ayrıca SODEP-HP birleşmesindeki sancıları, bu sancılar henüz dinmemişken girilen bir seçimi düşünmek de şart. Sancılar aşıldığı ve birleşme, gerçek bir birleşmeye dönüştüğü andan itibaren SHP'nin oy oranının sürekli yükselen bir çizgide seyrettiği niçin hesaba katılmıyor? Yaşadık, biliyoruz. Birleşme durumunda daha geniş bir kitleye sesleniyor, daha geniş kapsamlı konuşuyorsunuz. Elbette, DSP'yle bir birleşme olursa, bir başka durum da yaşanabilir. Ecevit gibi, halkın sevdiği bir lidere, bugünkü kimliğiyle başka çevrelerden de oy gelebiliyor. Birleşmede bunların yerlerine döneceğini söyleyenler olabilir. Ama bunlar zaten bu haliyle yararlı oylar değil ki. Çünkü yalnızca barajı aşmada yarar sağlıyor, bunun ötesinde bir şey getirmiyor. Ayrıca küçük partiye giden oylar da ziyan oluyor.

ANAP nasıl gidecek?

— Sayın İnönü, ANAP iktidarı, demokrasilerin yazılı olmayan, ama ülkemizde de örneği yaşanan bir geleneğini elinin tersiyle itti ve belki de kolay aşılabilecek yerel seçim sonrası krizi tırmandıracak bir yol tuttu. Son olarak da Başbakan, kendi partisinin verdiği oylarla güven tazelediğini ilan etti. Hatta bunu, yabancılara da söylemeye başladı. Başbakan'ın muhalefete geçmemek için direnişinini nasıl kıracaksınız? Daha açıkçası bu iktidarı nasıl götüreceksiniz?

— Özal ne dese, ne kadar dirense ve bu direnişini ne kadar suret-i haktan göstermeye çalışsa da erken seçime gidecektir. Çünkü aldığı güven oyunun gerçek anlamda bir güven oyu olmadığını, bu durumda gerek içerdeki iş dünyasıyla, gerekse dışardaki kaynaklarla sıkıntılar yaşayacağını kendisi de biliyor. Gözlerini ne kadar kapatırsa kapatsın, halkın sıkıntısını, halkın istemezliğini görecektir. Çünkü halkımız bunu kendisine gösterecektir. Çünkü biz kendisine mutlaka göstereceğiz. Bazı göstermelik düzenlemelere kalkıştı şimdi. Memura on bin liralık zam yaptı. İşçiye çok daha iyi koşullar sağlamaya çalışacak. Temmuz'da memur ve emeklilere daha iyi şeyler vadediyor. Öte yandan aydın kesime göz kırpıyor. Mutlaka elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışacaktır, iktidarda kalmak, dağılıp çözülmemek uğruna. Ama bunların hiçbiri yüzde 22 rakamını unutturamayacak. Biz de unutturmayacağız. Ayrıca bütün yapmak istediklerini gerçekleştirmesine ekonominin bugünkü durumu elvermeyecek. Bir de şu var. Bunu önemle vurgulamak istiyorum. Başbakan, göstermelik de olsa, bunca çabaları arasında kendini tutamayıp **'kim ne derse desin, biz kendi politikamızı uygulamaya devam edeceğiz'** diyor. Bu da huylunun huyundan vazgeçmediğinin en güzel kanıtı.

Bakmayın siz Özal'ın erken seçim yok demesine. Kendi üslubu içinde erken seçimi bir baskın şeklinde yapmaya kalkacaktır. Bu iktidarı nasıl götüreceğimize gelince: Şu aşamada izliyoruz. Tahrik etmeden, sokağa dökmeden mücadelemizi sürdüreceğiz. Ama bunalımı daha başka aşamalara tırmandırmaya kalkarsa, bizim politikamız ve mücadele tarzımızda ona göre olacak.

— Başbakan erken seçim tarihi olarak 1990 Mayıs'ını fısıldıyor. Oysa üzerinde önemle durduğunuz Cumhurbaşkanı seçimi Kasım...

— Kesinlikle olmaz öyle şey. Başbakan 90 Mayıs'ını filan çıkarmalı aklından. Erken seçim en geç Eylül'de olmalıdır. Cumhurbaşkanını yeni Meclis'in seçmesi şarttır. Bu konudaki düşüncemizi defalarca açıkladık. Yüzde 22'lik bir azınlık Cumhurbaşkanı seçemez. Ayrıca görev uzatılması gibi formüllere de iltifat etmiyoruz. Yakında bir erken seçim takvimi hazırlayıp önerimizi yapacağız. Elbette erken seçime bu yasayla gitmeyeceğiz. Nisbi temsilden çok uzak bu yasanın mutlaka değişmesi gerekiyor.

— Peki bir Anayasa değişikliği.. Ve bu Meclis?

— Anayasa değişikliği, bu Meclis'in yapacağı bir şey olmaktan çıktı. Ama küçük bir değişiklik söz konusu olabilir. Yurt dışındaki vatandaşlarımızın tümünün oy kullanabilmesini sağlayacak bir değişiklik yapılabilir, bütün partilerin uzlaşması, anlaşmasıyla.

— Sayın İnönü, yerel seçimlerde kazandığınız büyük başarıya karşın, ortaya çıkan tablo bir SHP iktidarının habercisi gibi görünmüyor. Erken seçimi bu açıdan değerlendirir misiniz? Yani bir erken seçim SHP iktidarı getirir mi?

Kim ne derse desin, yerel seçimler SHP'yi birinci parti yapmıştır ve bu çok önemlidir. Zaten seçime girerken de ilk hedef olarak bunu belirlemiştik. Başta Ankara, İstanbul, İzmir gibi üç büyük kent olmak üzere 39 ilde ve üç yüzü aşkın ilçede belediyelerin başına SHP'li adaylar getirilmiştir. İl Genel Meclisi'ndeki oy artışımız inkâr edilemez. 1987'deki seçime göre yüzde 4 bir ilerleme sağladık. Bunlar çok önemli göstergeler. Bir partiyi iktidara götürecek göstergeler hem de. Hatırlayacaksınız, bu, CHP'de de böyle olmuştu, İspanya'da da böyle olmuştur. Bu örnekleri küçümsememek gerek. Yeni tabloda görünen şu ki, vatandaş ANAP'ı, hem de, iktidardayken üçüncü parti yapmıştır ve bundan da çok memnundur.

Bir erken seçimin SHP'ye iktidar getirip getirmeyeceğini soruyorsunuz. Elbette seçim sonuçları önceden bilinemez. Ama bize iktidar yolunu açacak çok önemli kurumlar elimizde: Yerel yönetimler bunlar. Halkın demokrasiyle yüzyüze geldiği, onu günlük yaşamında bütün yoğunluğuyla hissettiği yerel yönetimlerdeki başarımız bizi iktidara götürecektir. O nedenle biz yerel yönetimlere yükleneceğiz, tıpkı Başbakan gibi. Bunun farkında olduğu gibi Özal yerel yönetimlere en olumsuz şekilde yükleniyor ve bizi oralarda vurmaya çalışıyor. Özellikle büyük şehir belediyelerinin elini kolunu kıskıvrak bağlayacak önlemler getiriyor. Biliyoruz ki, akıl almaz birçok yola başvuracaktır. Ama başını çarptığıyla kalacaktır. Çünkü, ne yaparsa yapsın, biz bunları yeneceğiz, aşacağız.

— Teşekkür ederim sayın İnönü. □

Süleyman Demirel ile, demokrasi, rejim, erken seçim ve koalisyon üstüne

"DEMOKRASİ HAZIR ELBİSE DEĞİLDİR"

▶ *Halk eğer başka güçlerin otoritesi altındaysa, orada hür irade söz konusu değildir. Eğer başka iradeler halkın hür iradesini aşıyorsa, orada halkın üstünlüğü de söz konusu değildir.*

▶ *Böyle seçimlerin meclislerinden hükümet çıkarsanız ne olur ki? Çıkarsanız çıkarsanız, güdümlü hükümetler çıkarırsınız. Bugünkü rejim güdümlüdür.*

▶ *Seçim sonucuna itibar etmek zorundasınız, çünkü çoğunluk yanılmaz. Ve biri seçim ya tek başına iktidar getirir ya da koalisyon. Buna katlanmaya mecbursunuz.*

▶ *Ben sağ bir görüşün sahibi olarak, memleketin çıkarlarını benim görüşümün gerektirdiği ilkeleri uygulamada bulurum. Siz sol bir görüşün sahibi olarak, memleketin çıkarlarını sol görüşün gerektirdiği ilkeleri uygulamakta bulursunuz. Düşmanlık bunun neresinde?*

▶ *Kaynakları kısmak zulüm olur. 67 ilin 66'sında bunu kimse yapamaz. Çünkü toplum cezalandırılamaz.*

Demirel heyecanlı, dolu, dopdolu.. Demirel oturduğu yerde oturamıyor, durduğu yerde duramıyor. Kalkıyor, dolaşıyor, duruyor, sonra gidip yerine oturuyor. Çok geçmeden aynı şey yineleniyor. "Sayın Demirel, bir kez de ulusal uzlaşmaya ne der..." Sözümü bitirmeme fırsat bile vermeden kendisi başlıyor: "Bakınız kardeşim, bakınız bacım, sorunları aşmada bütün dünyanın bulduğu yol tektir. Parlamento", diyor. Araya girmeme kalmadan konuşmasını sürdürüyor:

"Demokrasi Parlamento'dan geçer. Bütün mesele iktidarın kaynağını halkın hür iradesi saymak ve bunun mutlaka parlamentoya yansımasını sağlamaktır. Bunu yapmazsanız, yapamazsanız, demokrasiyi iyi işletemezsiniz. Bir ülkede aklınıza gelen her şey olabilir. Sağlıktan eğitime, ekonomiden maliyeye, üniversiteden yargıya vs. her şey tıkır tıkır işleyebilir. Ama o ülkede halkın hür iradesi yoksa, bu iradeyi hiçe sayıyorsanız, hiçbir şey yapamazsınız. Rousseau, kendi iradesine sahip olmayan halkın halk olmadığını söyler. Gerçekten o halk değildir, kalabalıktır. Önemli olan bir başka şey de, halkın kendi haklarını bilmesi ve onlara sahip olmasıdır. Bu olmazsa 'uzlaşma'yı da yönetemezsiniz."

Hür iradeyle tam demokrasi

— Efendim, yani siz uzlaşmayı...

— Durunuz hele, daha söyleyeceklerim var. İşte tam bu noktada çok önemli olan bir şey, bir kavram, bir olgu gündeme geliyor. Kamuoyu. Ben iki şeyde ısrarlıyım. Birincisi, **halkın hür iradesi**, ikincisi de, **bu iradenin ortaya konabileceği serbest ortam**. Halk eğer başka güçlerin otoritesi altındaysa, orada hür irade söz konusu değildir. Eğer başka iradeler halkın hür iradesini aşıyorsa, orada halkın üstünlüğü de söz konusu değildir. Bunun hemen arkasından da serbest ortam konusu gündeme geliyor. Bu serbest ortamda herkes kendisini korkusuzca, özgürce ortaya koyacak ve burada hür vicdanlar ayrım ve tercih yapacak. Tefrik ve temyiz yapacak. Yani, bir şeyi ötekinden ayırma ve o şeyin ötekin-

den daha iyi olduğunu farketme yeteneğini kullanacak. İşte o zaman yapılan şeye **seçim** denir. Böyle bir ortam varsa, o ülkenin, yolunu bulmasına hiçbir engel yoktur. İşte tam demokrasi, gerçek demokrasi, full demokrasi dediğimiz şey budur.

Demirel heyecanlı, dolu dolu. Sözünü kesmek mümkün değil. Hem mümkün değil, hem de en coşkulu yerinde kesmenin yanlış olacağını düşünüyorum. Çünkü konuşmanın akışı da bozulacak. Otura kalka, döne dolaşa, bazan oturduğum kanapenin yanına gelip başucumda dikte ettirircesine dura dura, sözlerini sürdürüyor. Soluksuz dinliyorum.

"Rejim güdümlüdür"

— Bugün bizim bütün eksiğimiz serbest ortam yaratılmadaki sıkıntıdan kaynaklanıyor. 1983'ün ortamını serbest saymak mümkün değil. 83'ün vicdanları da hür değildi. 87 ortamı ve vicdanları için de aynı şeyi söylüyorum. Böyle seçimlerin meclislerinden hükûmet çıkarsanız ne olur ki? Çıkarsanız çıkarsanız, güdümlü hükûmetler çıkarırsınız. Bugünkü rejim güdümlüdür. Türk halkı ilk defa 26 Mart'ta bu serbest olmayan ortama ve hür olmayan vicdana karşı çıktı, onları reddetti. Bundan önceki iki seçim de **hür iradeye ve vicdanlara tasallut olmuştur.** Biz 18 aydır döne döne gerçek demokrasiyi arıyoruz. Bugünkü sıkıntılar, bu güdümlü hükûmetin yüzündendir. Hür iradenin hükûmetiyle, güdümlü hükûmet arasında fark vardır. Biliyorsunuz kavak ağacı elma vermez, elma almak istiyorsanız, elma ağacı dikeceksiniz.

Bakın ben size bir şey söyleyeyim, burada bütün hikâye geliyor kişinin rızasına dayanıyor. O var mı, yok mu? **O yoksa,** teslimiyet varsa, o topluluğun halk olmadığını söylüyor Rousseau. Ben, yapılanlara karşı çıkıp, "ne hakkın var bunları yapmaya" diyebileni arıyorum. Bu davranışı parlamento kadar önemli görüyorum. Zaten parlamentoyu da ayakta tutan budur. İngiliz sistemini böyle bir kamuoyu ayakta tutar, biliyorsunuz. Yani hesap sorabilen, karşı çıkabilen bir kamuoyu. Ben teslimiyeti reddediyorum. Karşınızdakine bir şeyleri vererek kurtulma yolunu seçtiniz mi, haysiyetinizi de teslim edersiniz. O zaman oradan hiçbir şey çıkmaz.

Niçin demokrasi?

— Sayın Demirel, ben parlamento aritmetiğinin de dışında, ülkedeki tüm politik kesimlerin de katılacağı bir ulusal uzlaşmadan yana olup olmadığınızı öğrenmek istiyorum.

— Efendim, uzlaşma, temel hak ve özgürlüklere inananların sahip çıkmasıyla olur. Bakıyorsunuz bir gün parlamento feshediliyor. O ne? Buna alkış tutup, oh oldu, iyi oldu diyenler ortalıkta. Halbuki, seçimle oluşturulmuş, seçilmiş bir parlamentonun feshine, okumuşu, cahiliyle bütün bir toplum, bütün bir millet karşı çıkmalıdır. Bizim sıkıntımız demokrasi değil, henüz demokrasiyi yapamayışımızdır. Demokrasi hazır elbise değildir ki, alıp giyesin. Demokrasinin prensiplerinde **'sana göre'** veya **'bana göre'** diye bir şey yoktur. Üzülerek söyleyeyim ki, biz demokrasi konusunda Batı alemine de fazla kulak verdik. Batı, bizde demokrasi olup olmadığına bakmaz. Neden baksın ki? Batı, müstemlekeci Batı'dır. Hitler, Mussolini zamanında Batı'nın demokrasi diye bir meselesi vardı. Bugün Batı standarttır. Demokrasi, her şeyden önce bize lazımdır, bize. Çünkü hür olmak bununla mümkündür. Eşitlik, adalet bunda vardır. Yoksulluğa, zorbalığa, keyfiliğe bu sistemde karşı çıkabilirsiniz. İnsanoğlunun asırlar boyu geliştirdiği zorbalık karşısında hukuka sığınmayı, hür yargıyı bu sistemde bulabilirsiniz. Bütün bunlar ekmekten mühimdir. Bu bir insanlık meselesidir. Uygarlık da budur. Benim, mühendisliği bırakıp bu işlere dalmamın en mühim sebebi de budur, ülkemde gördüğüm bu sıkıntılardır.

DYP lideri sözlerinin burasında, coşkusu doruğa ulaşmış durumda yerinden kalkıyor, önümde duran küçük masaya kadar geliyor ve elini masaya vurarak gözlerini hafif kapatıyor.

"İnsanlarımın gümbür gümbür konuşmasını istememdir, sesini avaz avaz yükseltmesini istememdir", diyor. Ve sonra sağ elini yukarılara doğru kaldırarak ekliyor:

"Ne demiş şair? **Davut gibi avazeyi sal cihane.**"

Sonra en ciddi ses tonuyla çözümünü söyleyiveriyor: "O zaman herşeyi halledersiniz."

Fotoğraf: Mehmet Güzel

Demokrasi, her şeyden önce bize lazımdır, bize. Çünkü hür olmak bununla mümkündür. Eşitlik, adalet bunda vardır. Yoksulluğa, zorbalığa, keyfiliğe bu sistemde karşı çıkabilirsiniz. İnsanoğlunun asırlar boyu geliştirdiği zorbalık karşısında hukuka sığınmayı, hür yargıyı bu sistemde bulabilirsiniz. Bütün bunlar ekmekten mühimdir.

DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel Jülide Gülizar ile konuşurken, yerinde oturamıyor. "Bakınız kardeşim, bakınız bacım, sorunları aşmada bütün dünyanın bulduğu yol tektir. Parlamento."

Koalisyondan korkulur mu?

— Sayın Demirel, siz sıkıntılı koalisyonlar yaşamış bir insansınız. 12 Eylül'e gelişin nedenleri arasında, anarşi ve terörden hemen sonra koalisyon hükûmetleri de sıralanmıştır, sıralanıyor. Siz de böyle mi düşünüyorsunuz koalisyonlar hakkında? Yoksa bir koalisyon olasılığına da kendinizi açık tutuyor musunuz?

— Önce şunu belirteyim ki, ilk seçimden tek başına bir iktidar çıkar. Siz bana bir kere daha bu soruyu sormuştunuz. 13 Ekim 1965'de, seçimden iki gün önce, son Radyo konuşmamı yapıp çıkarken. Ben de tek başımıza iktidar olacağımızı söylemiştim. Biz o seçimde yüzde 52 oy aldık.

Gelelim koalisyona. Efendim, şimdi bir ülkede seçime gidersiniz? Neticesini önceden tayin ediyorsanız, seçime gerek yoktur zaten. O seçimden bir sonuç çıkar. Millî iradenin getirdiği bu tabloyla -ne olursa olsun- yaşamaya mecbursunuz. Bu tabloyu inkâr edemezsiniz, ederseniz, o yaptığınız şey seçim olmaz, bir anlamı kalmaz. Seçim sonucuna itibar etmek zorundasınız, çünkü çoğunluk yanılmaz. Ve bir seçim ya tek başına iktidar getirir ya da koalisyon. Buna katlanmaya mecbursunuz. Ben elbette koalisyona taraftar değilim. Her zaman dediğim gibi koalisyon bir çatal kazıktır ve yere geçmez. Ama koalisyon gelecek diye korkup demokrasiden vaz mı geçelim, demokrasiden başka yollar mı arayalım? Tabii ki ilk hedefimiz tek başına iktidar olmaktır. Ama arkasında yüzde 35 çoğunluk olan bir iktidar değil.

— 12 Eylül'ün arkasında bıraktığı tabloda birtakım çarpıklıklar yaşanıyor. Örneğin sağın ve solun birbirini bıkarıp, kendi kesimleriyle mücadele etmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

— Türk siyaseti, dediğiniz tarihte tahrip edilmiştir. Neden kapatıldı siyasi partiler? Siyasi partileri kapatanlar, güçlü siyasi örgütlenmeyi, güçsüz siyasi örgütlenmeye dönüştürmüşlerdir. Bugünkü çabalar, bu parçalanmayı toparlanmaya çevirmektir. Herkesin kendi evinin içinde yangın çıkmış. İnsanların sağı solu görecek hali yok, kalmamış. Ayrıca sağ-sol birbirine düşman değil ki. Ben sağ bir görüşün sahibi olarak, memleketin çıkarlarını benim görüşümün gerektirdiği ilkeleri uygulamada bulurum. Siz sol bir görüşün sahibi olarak, memleketi çıkarlarını sol görüşün gerektirdiği ilkeleri uygulamakta bulursunuz. Düşmanlık bunun neresinde? Şimdi bunun için birbirimizi vatan haini olarak mı görelim?

Bakın ben size bir şey daha söyleyeyim. 12 Eylül'de Türkiye'de pluralizm-çoğulculuk kaldırılmıştır. 12 Eylül, tek partiye gitmek istemiştir, **'Devlet Partisi'ne.** Muvaffak olamamıştır. Bugünkü durumun adı fetret'tir, yani kargaşa. Ben o zaman söylemiştim. Kapatılan o partileri halk kurmamış mıydı? Kurduysa, halk yanlış mı yapmıştı? Yanlış yaptıysa, yeni partiler kurulurken gene yanlış yapmayacak mıydı? Yanlış yapacaksa, yeni partileri kurmak için dışardan halk mı getirilecekti? Bunları demiştim de çok kızmışlardı bana.

Demirel, sözlerini tamamlar tamamlamaz bir gevrek kahkaha atmayı da ihmal etmiyor.

Bu kez, "gitmem de gitmem, muhalefet olmam da olmam diye direnen Özal'ı ve ANAP iktidarını nasıl götüreceğini sormak istiyorum. Demirel bir keyifli kahkaha daha salıveriyor ve elini "geçmiş ola" gibisinden sallayarak "halk götürmüş" diyor. Götürmüş de şimdi muamelesi tamamlanacak.

— Bu muameleyi siz nasıl tamamlayacaksınız?

— Efendim, kendisi ısrarla bunun bir genel seçim olmadığını söylüyor. Tabii ki genel seçim değil. Genel seçim olsaydı, bu çıkan tablo karşısında zaten başka bir muameleye gerek kalmazdı ki. Ne yani, o zaman da mı iktidarda kalmanın yollarını arayacaktı ki? O zaman tası tarağı toplayıp gitmekten başka bir seçeneği kalmazdı. Bir düşünelim. Seçmen yaşındaki insanların yüzde 81'i oy kullanmış bu ülkede. Sen ancak dört milyon oy almışsın. Yani 23 milyon seçmenin 19 milyonu seni istememiş. Yeter sayıda oy çıkmazsa çekip gideceğini söyleyerek, yerel seçimi genel seçime dönüştüren de sensin. Halk bu restine itibar etmemiş ve sonuç olarak her beş insandan dördü sana, "kalma, durma git" demiş. Ve sana şu andaki sonucu göre 67 il belediyesinden yalnızca birini vermiş. Yüzde 41.50'den yüzde 21.75'e düşen oy oranın, sana güveni mi gösteriyor, güvensizliği mi? Japon iş adamı bile kalkıp soruyor artık bu yeniliğinin ne olduğunu, o da, "sen anlamazsın, bu bir yerel seçimdir" diyor. Japon niye anlamasın ki? Herkes anlar bunu ve herkes sorar. Bekleyin, yakında çok güvendiği başka çevreler de soracaktır. Yerel seçimse yerel seçim efendim, yani bu yerel seçimde başka bir halk mı oy verdi? Bir erken seçim kaçınılmazdır. Şimdilik sağduyunun harekete geçmesini bekliyorum. Çünkü onların arasında da sağduyu sahiplerinin bulunduğuna ve bunların harekete geçeceğine inanıyorum. Yalnız şimdilik daha çok erken. Dediğim şeyi beklemek en iyisi. Birtakım sun'i yollara başvurmaya gerek yok. Ama bu direnişi kırılacaktır. Şu anda nasıl kırılacağını bilemem ama, mutlaka kırılacaktır. Bizim elimizde meşru vasıtalar var. Bayramdan sonra meydanlara çıkacağız. Evet, bu mitinglerde çekip gitmesini söyleyeceğiz kendisine.

— Yerel seçimlerden belki sizin de beklemediğiniz kadar hayırlı çıktınız. Bu sonuç için "DYP'ye açılan iktidar kapısı" diyor musunuz?

— Yerel seçimlere çok güç şartlar altında girdik. Bir defa basının desteği yoktu, basının desteği bizden yana değildi. Her yerde DYP'nin eriyip dağılacağı fısıldanıyordu. Sonra, bundan önceki seçimlerde ANAP'lı belediyelerin pekçoğuna bizim seçmenimiz destek vermişti. Onları oradan koparmak zordur. Israrla, vurgulayarak söylüyorum, yerel seçimler bugün yapılsa, 67 ilden 30'unu alırız. Zaten 26 Mart'ta 14 belediyeyi kıl payı farkla kaçırdık. Bakınız ben 1979'un Adalet Partisi'ni arıyorum, 1979'daki Adalet Partisi önemli ölçüde ortaya çıkmıştır artık. Çünkü üç büyük il dışında, 64 ilde birinciyiz. Yerel yönetimlerde önemli ölçüde iktidar olduk. 200'ü aşkın ilçede, 300'ü aşkın beldede iktidar az şey midir? En önemlisi, örgütümüze güven geldi. Bu çok çok önemlidir ve biz bu güvenle çok şeyi aşarız.

— Belediyelerdeki engelleri de mi? Daha şimdiden getirilen kısıtlamaları da mı? Bundan sonra çok daha ağırlarının getirileceği mutlak olan önlemleri de mi?

— Evet, hepsini, hepsini... Kaynakları kısmak zulüm olur. 67 ilin 66'sında bunu kimse yapamaz. Çünkü toplum cezalandırılamaz. Topluma ceza kesmek mümkün değildir. Uygulamak hiç mümkün değildir. Bakmayın siz, bir süre sonra, şimdi kıstığı ve kısacağı kaynakları, herkesten önce kendisi açacaktır.

— Teşekkür ederim sayın Demirel... □

Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu Ankara Toplantısı'nın basına kapalı oturum görüşmelerini açıklıyoruz!

HÜKÜMET ÇUVALLADI

Karma Parlamento Komisyonu'nun Ankara'daki toplantısı yapılamama tehlikesi atlattı.

SHP Milletvekili Tevfik Koçak, Behice Boran ve Gültekin Gazioğlu'nu örnek vererek, "Bunlar bizim geçmişimizdirler. Avrupa'ya sığınan sosyalist ve komünistler en az bugün ülkeyi yönetenler kadar yurtseverdirler", dedi.

Adımlar (Ankara)-Avrupa Topluluğu-Türkiye Karma Parlamento Komisyonu, 24-26 Nisan günlerinde Ankara Hilton Oteli'nde toplandı.

Ortaklık Konseyi Çalışma Raporu'nun sunulması, Ortaklık Konseyi ve Komisyonun katılımıyla Türkiye-AT arasındaki ortaklığın şimdiki durumunun incelenmesine devam edilmesi, Topluluk ülkelerinde yaşayan Türkiye yurttaşlarının sosyal sorunlarının incelenmesi, yetkili Türk bakanların katılımıyla Türkiye'deki demokrasi ve insan haklarının gelişimi konularındaki görüş alış verişine devam edilmesi, Irak'tan Türkiye'ye geçenlerin durumu, toplantının ana gündem maddelerini oluşturuyordu.

Adımlar muhabirleri, Karma Parlamento Komisyonu toplantısının öncesinde ve toplantı sırasında gerçekleşen ve basına yansımayan ilginç görüşmeleri şöyle saptadılar.

Az daha yapılamıyordu

Toplantıdan önce, Komisyonun Avrupalı milletvekili üyelerinin 11 büyükelçiyle bir toplantı yaptıkları belirlendi. Bu toplantıda, büyükelçilerin Komisyon üyelerine, **"Başbakanla doğrudan görüşme olanağı yok. Bilgi için katılan bakanlara da soru soramayacaksınız. Sorularınızı dolaylı olarak ve bir Türk parlamenter kanalıyla sorabileceksiniz"**, dedikleri öğrenildi.

Komisyon üyeleri bu duruma sert tepki gösterdiler. **"Bu toplantının temel amacının hükümetle görüşmek olduğu, bu olmazsa, toplantının anlamı olmayacağı"**, değerlendirmesini yapan üyeler, görüşme sağlanamazsa, toplantıyı protesto etme kararı alıyorlardı.

Toplantının yapılamama tehlikesi, bakanlara soru sorulma olanağının sağlanması üzerine, son anda atlatıldı.

24 Nisan Pazartesi günü, basına açık olarak yapılan açılış oturumunda, Komisyonun Avrupalı eş bakanının açış konuşmasında TBKP önderleri **Haydar Kutlu** ve **Nihat Sargın**'ın durumundan söz etmesi, **Bülent Akarcalı**'yı oldukça tedirgin ederken, TRT haber bülteninde bu bölümün kesildiği görüldü.

Demokrasi ve insan hakları sorgulanıyor

25 Nisan sabahı başlayan basına kapalı oturumda, Avrupa'daki Türkiyelilerin durumu ele alındı. Çeşitli sorunların görüşüldüğü oturumda, Avrupalı bir parlamenter şöyle konuşuyordu:

Bakan Aksu, **"Biz yasaklamadık. Yargı organı yasakladı. Yargıya karışamayız"**, diye yanıtlıyordu Fellermeir'in sorusunu. Bakanın gözaltı süresinin 48 saatten 24 saate indirildiğini söylemesi de şaşkınlıkla karşılandı. Avrupalı parlamenterler, **"Bunun doğru olmadığını biliyoruz"**, biçiminde, kendi aralarında konuşuyorlardı.

Anayasa, işkence, DİSK ve benzeri somut konularda da sorular yöneltildiği görüldü. Bu sorulara da, Anayasa'nın yüzde 92.5 oyla kabul edildiği, halk tarafından benimsendiği, işkencenin Türkiye'yi kötü göstermek isteyenlerin uydurması olduğu, yolunda yanıtlar veriliyordu.

Avrupalı üyeler bu açıklamalara, **"Türkiye'de işkence başta Tabip Odalarının ve doktorların, Adli Tıp kurumunun raporlarıyla kanıtlanmıştır. Bizim propagandamız değil"**, karşılığını veriyorlardı. Bakanın bu karşılığa yanıtı ancak şöyleydi: **"Bilgim yok. İncelemeye zamanım olmadı."**

Fakirlik ve demokrasi çelişkisi!

Parlementerler politik göçmenler konusundaki sorulara da tatmin edici yanıtlar alamadılar. **"İnsan hakları konusunda çok hassas olduğunu"** söyleyerek konuşan Adalet Bakanı **Oltan Sungurlu**'nun konuşmasından sonra, Başkan Yardımcısı Ludwig Fellermeir'in söz alarak, **"Mamak, Adana ve birçok hapishaneyi gezdik. Bütün hapishaneler korkunç. Mamak'ta 27 kişi 60 m' alanda yaşıyor. Mamak'ta Karl Marks okunamıyor. Ceyhan Hapishanesi'nde ise kütüphane de var, gördüm. okunabiliyor mu?"** diye sorduğu görüldü.

Adalet Bakanı Sungurlu ise, **"Türkiye fakir bir ülke. Bu kadar yapabiliyoruz. Mamak'takileri daha iyi yere gönderelim diyoruz. Gitmiyorlar. Karl Marks yasak. Radyoyu telsiz olarak kullanıyorlar. Teröristlerle haberleşiyorlar"**, gibi yanıtlar veriyordu.

Bu arada Adalet Bakanına ısrarla, **"141-142 ne olacak?"** sorusu soruldu. Sungurlu da buna yanıt olarak, 24 kişiden oluşan bir ceza yasası komitesi oluşturduklarını, komisyonun kamuoyu araştırması yaptığını, çeşitli kesimlerden tepkiler aldığını, bunlar doğrultusunda taslakta değişiklikler yaptıklarını, Türk kamuoyunun 141-142'nin kalkmasını istemediğini, özellikle teröristler için halkın ölüm cezasının kaldırılmasından yana olmadığını, bu konunun öncelikle bir Anayasa maddesi olduğunu söyledi.

Basındaki sansür konusundaki soruları da, **"Teröristlerle ilişkisi olanları, öldürülmesi gerekenleri açıklıyorlar. Yasaklar bunlarla ilgili"**, diye yanıtlayan Bakan, **"Muzaffer İlhan Erdost, Mehmet Bayrak, İbrahim Açan, Halit Çelenk de bu kategoriye mi giriyor"**, sorusunu ise yanıtsız bıraktı.

Türkiye'de demokrasinin varolduğunun kanıtı olarak, parlamentonun varlığını ve kendisinin toplantıda oluşunu gösteren Adalet Bakanı, Adımlar Bakırköy Temsilciliği'nden götürülüp 60 saat gözaltında tutulan 6 yaşındaki çocuk örneğine, Kutlu ve Sargın'ın niçin tahliye edilerek tutuksuz yargılanmadığına, Server Tanilli'nin kitabının niçin yasaklandığına, ceza yasası taslağının niçin kendilerine verilmediğine ilişkin sorularına ise, yanıt veremedi.

141-142 niçin kalkmıyor?

Avrupalı parlamenterlerin dile getirdiği, **"Cumhurbaşkanından siyasal partilere değin bir yelpaze 141-142'nin kalkmasını istediklerini söylüyorlar. Siz ise halkın kalkmasını istemediğini söylüyorsunuz. O zaman bunlar neyi temsil ediyorlar? Bu çelişki nedir?"** sorusu da yanıt bulamayan sorulardandı.

Bu arada Komisyonun Türkiye eş başkanı Bülent Akarcalı'nın, toplantıdan sonra bir Avrupalı milletvekiline, **"Özal gerçekten 141-142'nin kalkmasını istiyor. Parti içinden ve ordudan tepki geliyor"**, dediği öğrenildi.

AT-Türkiye Karma Parlamento Komisyonu eş başkanı Belçikalı Luc Beyer de Ryke'ın şu sözleri ise, Komisyon toplantısının adeta sonucunu özetliyordu: **"Biz umutluyduk. Demokrasi konusunda adım atacağız diyordunuz. Umudumuzu kaybettik. Geriye gitme var. Siz politik tutuklularla uyuşturucu suçlularını karıştırmak istiyorsunuz. Birçoklarının suçları işkenceyle kabul ettiğini biliyoruz. Gözaltı süresini 48 saatten 24 saate indirdik diyorsunuz. Kutlu-Sargın'ın 19 gün gözaltında tutulmasını ve benzeri uygulamaları nasıl izah ediyorsunuz. Bir şey söyleyince yargı kararı diyorsunuz. Yargı, yasa var, yasaları uyguluyoruz diyorsunuz. Yasayı siz, politikacılar yapıyorsunuz. Bu bir kısır döngüdür. Bundan çıkmak lazım."**

Luc Beyer de Ryke ile görüşen Başbakan Yardımcısı Ali Bozer'in de, **"141-142 kaldırılmalı. Ancak hükümette farklı görüşler var"**, dediği öğrenildi.

Ryke'ın konuşmasına Adalet Bakanı Sungurlu'nun, sinirlenerek, **"Biz 141-142'nin kalkması konusunda hiç söz vermedik"**, demesi, Avrupalı parlamenterlerin tebessümlerine yolaçtı.

"Uyum sağlanmasından söz ediyoruz. Türkiye'de 1 Mayıs kutlanması sağlansın. Avrupa'daki Türk işçiler de orada 1 Mayıs toplantılarına uyum içinde katılabilsinler. Kendi ülkelerinde yasak iken, bu uyum nasıl sağlanır?"

Aynı gün öğleden sonraki oturumda ise, Adalet ve İçişleri Bakanları'nın da katılımıyla, **"Türkiye'de demokrasi ve insan hakları"** konusu tartışıldı.

İçişleri Bakanı **Abdülkadir Aksu**, yaptığı konuşmada, **"Türkiye'de durumun mükemmel olduğunu"** belirterek, pespembe bir tablo sunuyordu.

Daha sonra söz alan, Federal Alman sosyal demokrat milletvekili, **Ludwig Fellermeir**'in, uluslararası alanda tanınmış bir gazete olan GEO'yu üyelere ve İçişleri Bakanı'na verdikten sonra, **"Bu gazete Kürt sorunundan söz ettiği için yasaklanmış. Bu nasıl bir iyi durumdur"**, sorusunu Bakana yönelttiği görüldü.

Avrupalı parlamenterler Kutlu ve Sargın'ı ziyaret ettiler

İşkence emniyette yapılıyor

Adımlar (Ankara)-Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu toplantısı için Ankara'da bulunan Avrupalı parlamenterler, **Nihat Sargın** ve **Haydar Kutlu**'yu ziyaret ettiler.

Cumhuriyet savcısı **Akın Öncül**'ün de eşlik ettiği ziyaret sırasında hiçbir kısıtlamayla karşılaşmadıklarını açıklayan parlamenterler, hükümet yetkililerinden izin almak için yoğun çaba harcadıklarını bildirdiler. Bir saatten fazla süren görüşmede, Kutlu ve Sargın'ın, dönüşlerinden bugüne karşılaştıkları sorunları anlattıkları öğrenildi.

Heyet Başkanı Luc Beyer de Ryke, toplam üç saat kaldıkları cezaevinde görüştükleri mahkumlardan, işkencenin emniyette yapıldığı, cezaevinde ise, işkence yapılmadığı yönünde bir izlenim edindiklerini söylüyordu.

Bu arada Kutlu ve Sargın, Avrupalı parlamenterlere, gösterdikleri dayanışma ve destek için teşekkür mesajı verdiler.

Cezaevini ziyaret eden heyette, **Luc Beyer de Ryke** dışında, Başkan Yardımcısı **Ludwig Fellermeir**, İtalyan Komünist Partisi milletvekili Bayan **Luciana Castellina** yeraldı. Bayan Castellina, Kutlu ve Sargın'a pembe karanfiller götürdüğünü de bu arada belirtiyordu.□

SHP'liler de vardı...

Geleneksel sağın görüşlerini dillendiren Fethi Çelikbaş'ın **"Sovyet tehlikesi, saldırı tehdidi, Türkiye'nin tehlikeli ve stratejik bir bölgede olduğu, Hollanda ve İngiltere gibi olmadığı"**, biçimindeki görüşlerinin ise, parlamenterlerce **"1950'lerin masalını anlatıyor"** biçiminde değerlendirildiği öğrenildi. Çelikbaş'ın başkaca ilginç görüşleri de vardı: **"141-142'yi kaldırırsak, 163'ü de kaldırmamız lazım. O zaman da Humeyni tipi bir rejim gelir"**

Bütün bu tartışmalar süresince, Komisyon toplantısında yalnızca ANAP'lılar yoktu tabii. **Deniz Baykal**'ın, tartışmalarda hiç söz almadığı görüldü. SHP'li **Birgen Keleş**, **"Biz SHP olarak düşünce özgürlüğünü savunuyoruz. 141-142 kalkmalıdır. Programımızda da var"**, derken, Tevfik Koçak, **"Bakanların söylediklerine inanmayın. Hepsi gerçek dışı. Olanlar aynen devam ediyor. Bakanların tüm beyanlarını reddediyorum,"** biçiminde konuşuyordu.

Toplantının kapalı oturumlarında, Avrupalı parlamenterler Adalet Bakanı ile SHP milletvekili Tevfik Koçak arasında geçen çok ilginç tartışmalara da tanık oluyorlardı.

Adalet Bakanı'nın cezaevinde yatanların bağımsız Türk mahkemelerince cezalandırıldığını öne sürmesine karşı, Tevfik Koçak şunları diyordu: **"12 Eylül faşizmine hizmet eden ve darbeci generallerden emir alan asker yargıçların verdiği kararlarla, bağımsızlığı söz konusu olamayacak olan mahkemelerde yargılanarak mahkum edildiler."**

Adalet Bakanı'nın, yurtdışına sığınan 14 bin politik göçmenin büyük çoğunluğunun kanlı birer terörist ve kaçakçı olduklarını, Avrupalıların bunlara kucak açarak, görüşlerinde çelişkiye düştüklerini söylemesi üzerine de, Tevfik Koçak, **Behice Boran** ve **Gültekin Gazioğlu**'nu örnek vererek, Bakanı şu sözlerle yanıtlıyordu: **"Bunlar bizim geçmişimizdir. Terörist değildirler. Avrupa'ya sığınan sosyalist ve komünistler en az bugün ülkeyi yönetenler kadar yurtseverdirler. İşbirlikçilerin bunlar hakkında söz söyleme yetkisi yoktur."**

Tevfik Koçak, **"İşkence için özel eğitilen polisler olduğunu biliyoruz. Ordunun gücünü hissediyoruz. Özal onlarla birleşmiş durumda. Komünist parti yasallaşmalıdır. Kutlu-Sargın bırakılmalıdır. Yoksa demokrasi olmaz"**, diyerek, konuşmasını tamamlıyordu.

Komisyonun Doğru Yol Partili üyesi ise, **"Eskiden biz hile kurulamıyorduk. Biz kurulduk. Bakalım sıra komünist partiye de gelecek mi?"** sözleriyle, görüşlerini belirtiyordu.

Komisyon toplantısında da demokrasi yok!

Adalet Bakanı'nın, kendi yanıtlarıyla kendisini sinirlendirdiği görüldü. Akarcalı'nın kendisiyle görüşmesinden sonra da söz alarak, **"Yasalar değişmeli. Ancak komünist partisinin yasallaşması için gücümüz yok"**, deyiverdi.

Bülent Akarcalı, SHP'li Tevik Koçak'a karşılık olarak da, **"Bu toplantı Adalet Bakanı'na sorular sormak için yapıldı. Koçak söylenmemesi gereken şeyler söyledi"**, dediği duyuldu. Akarcalı'nın Koçak'ı tehdidi Avrupalıların dikkatinden kaçmamıştı. Ludwig Fellermeir sert tepki gösteriyor ve şöyle diyordu: **"Akarcalı iyi yapmadı. Koçak istediğini söyleyebilir. Parla-**

mentlerdir. Başkan saldırmak istiyorsa, başkanlıktan ayrılabilir. Böyle devam ederseniz, sizi başkan olarak kabul edemeyiz!"

Luc Beyer de Ryke de, "Sizin Başkanlığınızdaki bir gruptan kuşku duyuyoruz. Koçak yarınki toplantıya gelebilecek mi, endişeliyiz", diyerek, sorumlu demokratlığın çarpıcı örneklerini veriyorlardı.

Bülent Akarcalı ise, Fellermeir ve Ryke'ın uyarılarından sonra, "Yanlış yaptım" diyerek, özür diliyordu.

Iraklı Kürtlere yardım sorunu

Öte yandan, Irak'tan Türkiye'ye sığınan Kürtlere Avrupalı parlamenterlerin 'mülteci' statüsü tanınmasını Türk hükümetinden istedikleri öğrenildi. Bu statü kabul edilirse, 600 bin dolarlık yardım yerine, 20 milyon dolara kadar yardım yapabileceklerini belirttiler. Bülent Akarcalı ise, Kürtleri kesinlikle geri göndereceklerini, mülteci kabul edilemeyeceklerini, isteyen Avrupa ülkesi varsa, oraya gönderebileceklerini söyledi.

Ryke, Iraklı Kürtlere karşı kimyasal silah kullanıp kullanılmadığının araştırılması için Belçikalı doktorlara izin verilmemesi konusunu Akarcalı'ya sordu. İki eş bakan tartıştılar. Akarcalı, o zaman kendisinin Sağlık Bakanı olduğunu, aynı işi Türk doktorların da yapabileceğini, bu nedenle izin verilmediğini belirtti.

İlişkiler soğumuş oldu

Adımlar muhabirleri, Avrupalı parlamenterlerin toplantıdan "iyi **olmayan**" izlenimlerle ayrıldıklarını saptıyordu. Şu değerlendirmeyse ortak bir görüş olarak çıkıyordu toplantıdan:

"Soğuk savaş dönemi Türkiyesi'nin NATO üyeliğinin önemi bugün söz konusu değil. Artık bu dönem bitti. Türkiye, 'Biz NATO üyesiyiz. Bizim dediğimizi yapınlar. Biz ne olursak olalım, AT'ye alınırız' anlayışından kurtulmalıdır. AT'ye NATO üyesi olmayanların üyeliği söz konusu. Avusturya başvuruya hazırlanıyor. Macaristan'ın da üyeliği söz konusu. Önemli olan, Türkiye'nin NATO üyesi olup olmaması değil, demokrasidir. Türkiye'nin gelip 'Biz doğu ülkelerine karşı kaleyiz' demesinin önemi yok. Biz zaten onlarla iyi ilişkiler içindeyiz."

Bundan öne, geçtiğimiz Ocak ayında Strasbourg'da yapılan İlk Karma Parlamento Komisyonu toplantısına ekonomik program ve övünmelerle gelen ve bunda başarı da sağlayan hükümetin, demokrasi ve insan hakları konusunda tam anlamıyla **çuvalladığı**" toplantının bir başka özetiydi.

Bu toplantı, Ocak toplantısına göre, Türkiye-AT ilişkisini yakınlaştırmaktan çok, uzaklaştırıcı bir işlev görmüş oldu.

"Avrupalı parlamenterlerin ve kurumsal temsilcilerin Türkiye'ye ilişkin olarak hükümetle görüşmelerine gerek yok. Bizimle görüşünce sorun kalmaz. Biz Türkiye'yi anlatırız."

Bu sözler de, Avrupa Parlamentosu milletvekillerinden birinin toplantı sonuçlanırken yaptığı konuşmada yer alıyordu. Şimdi gözler bir dahaki Karma Parlamento Komisyonu toplantısında.

Yapılacak mı? Yapılınca neler olacak? Bekleyip göreceğiz. Değerlendireceğiz.

Kesin olan şu ki, Karma Parlamento Komisyonu'nun Avrupa kanadı görüşmeleri kesmek ve ipleri koparmak yanlısı değil. Türkiye tarafı zorunlu bırakmazsa...□

İKİ YOL

■ Haydar Kutlu

Ülkemizde yıllardır yinelenegelen, halkı aptal yerine koyma oyunu bu kez yinelenemeyecek. Esasen yaşadığımız şu günlerdeki politik belirsizlikler buradan kaynaklanıyor. Türkiye'nin değişen koşulları bu oyunun aynıyla oynanmasını güçleştiriyor.

Bu oyun "eşeğini kaybedip sonra buldurma" oyunudur. Her on yılda bir hak ve özgürlükler elimizden alınacak, sonra yeniden bu haklar milim milim geri verilecek; üstelik daha da budanmış olarak. Birtakım kahramanlar ortaya çıkacak, 12 Mart'ta olduğu gibi, halkımıza bu hakları "ihsan" edecekler.

Buna izin vermeyeceğiz. Bu sözümüz bir abartma değil. Çağımızın ve ülkemizin yeni gerçeklerine dayanıyor. Koşullar öyledir ki, demokrasiyi bir avuç insanla kazanamayız, onu isteyen herkesle birlikte olmak, bunun yollarını bulmak zorundayız. Ne var ki, koşulları iyi kavramış, ne yaptığını, ne yapmak zorunda olduğunu iyi bilen **bir avuç insan** oynanmak istenen oyunu bozabilir. Şu anda yapmakta olduğumuz şey, verdiğimiz kavga da budur.

Koşullar öyledir ki, demokrasiyi bir avuç insanla kazanamayız, onu isteyen herkesle birlikte olmak, bunun yollarını bulmak zorundayız. Ne var ki, koşulları iyi kavramış, ne yaptığını, ne yapmak zorunda olduğunu iyi bilen bir avuç insan oynanmak istenen oyunu bozabilir.

Çağdaş demokrasiyi çoğulcu ve katılımcı olarak niteliyoruz. Oynanmak istenen oyun da bu nitelikte bir demokrasiye geçişi önlemektir.

Türkiye'de olağanüstü şeyler olmazsa, demokrasi yönünde ilerleyen sürecin önü alınamaz. Tehlike, geriye dönüş olması, bir yeniden sertleşme değil, demokratik gelişmeyi sınırlama yönündeki yukardaki oyundur. Bunu bozabilmek için son derecede uyanık olmak, demokrasi mücadelesinin bulunduğu noktayı çok aydınlık ve net yakalamak gerekir.

1982'de "Demokrasiye dönüş" takvimi açıklanmıştı. Bu takvim 12 Eylül rejiminin demokrasi manevrasıydı. Manevranın özü, "12 Eylülcü partiler" eliyle adım adım "vesayet demokrasisini" kurmaktı. Bunun başka adı 12 Eylül faşizmi yerine, otoriter bir polis rejimi ikame etmekti. ABD'nin, Türkiye'de "yeni bir demokrasi deniyoruz" derken kastettiği buydu.

Söz konusu manevra 1989 yerel seçim sonuçlarında net olarak beliren toplumsal muhalefetin gücüyle son buldu. İşçi sınıfının yükselen eylemi ise, bu muhalefetin ne denli köklü olduğunu ortaya koyarak, demokrasiye geçişi bir manevra olarak kullanma hayallerine yer bırakmadı.

Şimdi planlar yeniden yapılmak zorunda. ABD'nin yeni plan yapma düşüncesi basına kadar yansıdı. Her taşın altında ABD parmağı arama saplantısını terkettik; ancak Türkiye gibi bir ülkede, ABD'nin politik gelişmelerin dışında kalacağını sanmak ham hayaldir. Tersine, görevimiz ABD'nin iç işlerimize kabaca karışmasına son vermektir.

Bazı belirtiler ve gelişmelerden yeni planların karakterini ve amacını yakalamak mümkündür.

12 Eylül öncesi partilerin yokolmadığı ve yokedilemiyeceği artık tartışmasız hale geldi. Şimdi bütün planlar bu gerçek temelinde hazırlanmak zorunda.

Bugün parlamento içinde bulunan partiler esasen "merkez" partileridir. Ancak 12 Eylül'e karşılık konumları nedeniyle, bu partilerin içinde ve politikalarında dünden daha farklı, merkezden daha uzak kanatlar ve politikalar oluştu. Şimdi bu politikaların budanarak yeniden merkeze çekilme eğilimleri görüyoruz. Gerekçe ise, son yerel seçimlerin sonuçları oluyor. Asıl önemli olan, yükselen toplumsal muhalefeti yeniden merkeze, resmi ideoloji etrafına toplamaktır. Merkezci politikalara çekilmiş muhalefet partileri eğer toplumsal muhalefeti yedeklerine alabilirlerse, bu manevra gerçekleşebilir.

Çok önceden uyardığımız gibi, "irtica tehlikesi" bu plan için kullanıldı. Laiklik elden gidiyor çığlıkları ile resmi devlet ideolojisi yeniden canlandırılmak istendi. Her zaman açıkladık, biz Türkiye'nin geriye değil, Atatürk çizgisinden daha ileriye gitmesini savunuyoruz, irticaya, şeriat devleti isteklerine karşıyız. Ama insanların düşünce ve inançlarını tepeden belirleyen, denetleyen devletçi anlayışlara da karşıyız. Atatürkçülük, laiklik adına düşünce ve inançların zorbalıkla bastırılmasına karşı sessizliği demokrasi adına utanç verici buluyoruz. Eğer birilerinin demokrasimizin çerçevesini belirlemesine "evet" derseniz, tepedeki birilerinin kendi yasalarıyla sizin düşüncenize de yasak koyduğunda buna karşı çıkışınız tutarlı olamaz.

İşte bu nedenledir ki, çağdaş demokrasiyi **çoğulcu ve katılımcı** olarak niteliyoruz. Oynanmak istenen oyun da bu nitelikte bir demokrasiye geçişi önlemektir.

SHP'de bir politika giderek netleşiyor: "Herşeyi iktidara geldiğim zaman ben vereceğim" anlayışının temel bir yaklaşım olarak seçildiği görülüyor. SHP bugün verilen demokrasi kavgasının olabildiğince dışında kalmaya özen gösteriyor. "Her şey iktidar için" diyor. Oysa, eğer bugünden demokrasi düşmanları geriletilemezse, hükümet olduğunda güçlü bir polis rejimi ile karşı karşıya kalacaktır. Zira şu günlerde içinde bulunduğumuz "kararsız" politik ortamdan polis rejimi yanlıları bu rejimi güçlendirmek için yararlanıyorlar. Kaldı ki SHP'nin tek başına hükümet olabilmesi kesin olmadığı gibi, hükümet olsa bile "iktidar" olması, bu politika ile çok kuşkuludur. Daha önemlisi SHP, çok sık yinelediği "katılımcı demokrasi" ile, "her şeyi ben vereceğim" anlayışının çelişik olduğunu, bu ikincisinin artık çağımızda eskidiğini göremiyor. SHP'den istenen "vermesi" değil, herkesin kendi hak ve özgürlüklerini kendisinin alabilmesi koşullarının oluşmasına "yardımcı" olmasıdır.

Toplumsal muhalefet erken seçim tartışmaları ile parlamento içine hapsedilmek isteniyor. Erken seçim elbette zorunlu ama önemli olan bu seçimin demokratik koşullarda yapılmasıdır. SHP demokratik seçim yasası koşulunu da artık ileri sürmüyor. Oysa çok önce bir gerçeğin altını çizmiştik: Demokratik koşullarda yapılmayan her seçim (referandumlar da içinde) hiçbir sorunu çözmüyor ve erken seçimi gündeme getiriyor.

Kısaca, 12 **Eylül** öncesi **terör ortamına dönüş** masalı ile "Vesayet demokrasisi" kurma manevrası iflas etti. Şimdi resmi devlet ideolojisi etrafında, merkezci politikalarla 12 Eylül öncesi "kısıtlı demokrasi"ye geçiş **irtica tehlikesi** gerekçesi ile denenmek isteniyor. Bozmamız gereken oyun budur.

Yükselen demokratik toplumsal muhalefet demokrasiye geçişin iki yolunu netlikle ortaya koyuyor. Birinci Cumhuriyetten bu yana yürütülegelen DEVLET ELİYLE DEMOKRATİKLEŞME, ikincisi dünya ve ülkemizin yeni koşullarından reel bir olanak haline gelen DEVLETİN DEMOKRATİKLEŞTİRİLMESİ yolu.

Devlet eliyle ekonomik liberalleşme ne ölçüde "liberalizm" ise devlet eliyle demokratikleşme de o ölçüde "demokrasi"dir. Bu nedenle devlet kaşıkla verdiğini her on yılda bir kepçe ile geri aldı. Kuşkusuz canı öyle istediği için vermedi, dış koşullar ve iç muhalefet onu buna zorladı.

Birinci yol, Veysi Sarısözen'in uygun düşen deyimiyle, "sürünen demokrasi" yoludur. İkincisi ise radikal demokrasi. Bizim tuttuğumuz yol ikincisidir.

Birinci yol, "Devletin" milli politika haline getirdiği temel yasal çerçeve değişmeksizin, bu çerçeve içinde demokrasi ve solculuk oynamaya izin vermeyle sınırlıdır. Buna karşın bu çerçeve içinde de demokrasi ve sosyalizm adına oyunu bozan mücadeleler verilebilir ve geçmişte verilmiştir de.

Devlet bu yasal çerçeveyi "meşru", dışında kalanı ise "illegal" kabul etmiştir.

Ne var ki, 12 Eylül geniş güçleri meşru zeminin dışına zorunlu olarak itmiştir. Böylece geleneksel yasal çerçevenin dışında güçlü bir basınç oluşmuştur.

İllegalite legaliteyi zorladığında, işte o zaman "o duvar" çatlamıştır. Komünist partisinin yasallaşması, Kürt halkının varlığının ve özgürlüklerinin tanınması mücadelesi bu nitelikte bir mücadeledir. Bugün de işçi sınıfımızın şimdiden genel grev niteliği kazanan eylemi bu çatlağı genişletmiştir.

Meşruiyet kimilerinin sandığı gibi, halkın "kulağının alıştığı, kulağına hoş gelen" değildir. Meşruiyet "**haklılığın**" görülmesidir. Bugün işçilerin geçim derdiyle giriştikleri eylemi halkın haksız bulması mümkün müdür? "Yasal çalışma özgürlüğü talep ediyorum ama, çağdışı yasalar içinde kalmayı reddediyorum" diyen bir yaklaşımı halkımızın anlamaması mümkün müdür? Haklılığımıza, yani meşruiyetimize güvenerek attığımız adımlarda yanılmadığımızı görüyoruz.

Bu nedenlerle ülkemizin geleceğinin belirlenmesi yalnızca muhalefet partilerine, parlamentoya bırakılamaz. Partiler, toplumsal muhalefetin bileşeni olabildikleri ölçüde yukarıdaki oyunun dışında kalabilirler.

Demokrasi güçleri özellikle bugünlerde gelecek demokrasinin yüzünün belirlenmesine, bu amaçla ulusal mutabakatın gerçekleşmesine her zamandan daha fazla çaba harcamalıdırlar.

Diğer yandan Marksist sol olarak, geriye dönüşe, devlet eliyle demokratikleşmeye, antidemokratik yasal çerçevede bırakılmaya izin vermemeliyiz. İşte bir avuç dahi olunsa başarılabilir olan budur.

Kararlılık yeterli olacaktır.□

Eyleme katılan işçi sayısı 500 bin

İŞÇİ SINIFI TAM YOL

Türkiye işçi sınıfı tarihinin en kapsamlı eylemlerinin son haftalarda daha çok sayıda işçiyi kucakladığı görülüyor. Eyleme katılmak istemeyen sendikalar, dalganın büyüklüğü ve tabanın isteği karşısında, eylem kararları alıyor.

Cem Doğan (Ankara)-İşçi sınıfımız, grev yasaklarını ve 12 Eylül'ün sendikal düzenini, dünyanın hiçbir yanında bu yaygınlık ve yoğunlukta görülmeyen yeni eylem biçimleriyle aştı. 12 Eylül'den sonra, Yüksek Hakem Kurulu'nun bağıtladığı toplu sözleşmeler, ardından kamu işveren sendikaları ve yüksek enflasyon eliyle 19. yüzyıl kapitalizminin sefalet ücretleri düzeyine düşürülen ücretlere başkaldırdı. İşçi sınıfı, onlarca yeni ve yaratıcı eylem ve protesto biçimiyle Türkiye gündeminin merkezinde yer alıyor. ANAP'ın çöküş sürecine girmesiyle eş zamanlı ortaya çıkan ve bu sürece katkıda bulunan eylemleriyle işçiler, hem kendi üzerindeki, hem de tüm toplum üzerindeki "12 Eylül şoku"nun da atlatılmasına yol açıyorlar.

Eylemlerde genişleme

Türkiye işçi sınıfı tarihinin en kapsamlı eylemlerinin son haftalarda daha çok sayıda işçiyi kucakladığı görülüyor. Eyleme katılmak istemeyen sendikalar, dalganın büyüklüğü ve tabanın isteği karşısında, eylem kararları alıyor. Bunun son örneği Demiryol-İş sendikası oldu. Önceki haftalarda hiç eyleme çıkmayan Demiryol-İş, sonunda 30 bini aşkın işçisiyle, toplu yürüyüş ve toplu viziteye çıkma kararı almak zorunda kaldı. 20 bin PTT işçisi de destekleyici nitelikte, ilk kez eylemlere katıldı. Yol-İş tabanı ise, parça parça eylemlere katılıyordu. Geçen hafta bu sendikanın da kamu kesiminde çalışan 120 bin üyesi topluca eyleme gidince, şimdiye dek eylemlere katılan işçi sayısı 500 bini aştı.

Şeker fabrikalarında çalışan 37 bin 500 işçinin yaptığı gibi bazı işkollarındaki işçiler birkaç kez topluca eyleme katılıyor. Eylemlerin merkezini ve sürükleyiciliğini ise İstanbul yapıyor. Birçok sendika taban ve kimi şubeler genel merkezleri eylemlere çekerek girişimi ele almış durumda.

İşçi eylemleri kamuoyunda büyük bir sempati yarattığından, polisiye önlemler de işçi eylemleri karşısında çaresiz kalıyor. İşçilerin hemen hemen tamamı bir ya da birkaç kez, kimisi ise sürekli olarak eylemlerin içinde bulunuyorlar. Bunun yanısıra PTT'de çalışan 20 bin işçinin yaptığı gibi, henüz toplu sözleşme görüşmelerinin içinde yer almayan birçok sendikanın tabanı da destek eylemlerinde bulunuyor. Ancak destek eylemleri henüz sınırlı bir düzeyde.□

Fotoğraf: Kerem İnanç

▶ *İstanbul Kasımpaşa bölgesinde, çoğunluğunu tersanede çalışanların oluşturduğu 8000 işçi toplu vizite eylemi gerçekleştirdiler.*

Nuri Pekkarpuz

Mustafa Alpdündar

Sadık Özben

Faruk Barut

Sadık Özben, Tez Koop-İş

"İşçi sınıfı sorunlarını kendisi çözecek"

Türkiye işçi sınıfı, kendi sorunlarının ancak yine kendisinin çözeceğini somut olarak bir kez daha göstermiştir.

12 Eylül yasaları, iktidarları ve devamları, yaptıkları yasalarla ve uyguladıkları politikalarla emekçi halkı açlığa ve sefalete kavuşturmuştur.

Sabrın sonunun selamet olmadığını gören işçiler kendi silahlarıyla ve kendi yöntemleriyle kitlesel eylemlere başlamıştır.

Tez Koop-İş Sendikası'nın İstanbul 3 nolu şubesi ile Ankara'da şubemize bağlı TÜBİTAK işçileri de toplu yürüyüş ve toplu viziteye çıkarak bu eylemlere katılmışlardır.

Meseleye ne Türk-İş ne de Türk-İş'e bağlı çoğu sendika sıcak bakmıştır. Eylemlerle ilgili verdikleri demeçler de bunu doğrulamaktadır. Buna rağmen işçiler Türk-İş'i ve hükümeti sorunlarına çözüm bulmak amacıyla masa başına getirmeyi başarmışlardır.

Şimdi işçilerin de benimseyeceği ekonomik ve yasal düzenlemeler gündemdedir. Bu da göstermektedir ki, özgürce bir ortamda işçi sınıfının onayını almayan Anayasa, yasalar ve ekonomik düzenlemeler kısa sürelerde değiştirilmek zorunda kalmaktadır.□

Ali Güven, Dok Gemi-İş

"Bıçak kemiğe dayandı"

İşçiler geçim sıkıntısı nedeniyle eylem yapıyorlar. Çünkü, artık bıçak kemiğe dayanmıştır. Seslerini duyurmak için ne yapılması gerekiyorsa o yapıldı. Ve eylemler ses verdi. Daha önce görüşmek istemeyen hükümet Türk-İş ile görüşmelere oturdu. Bu, eylemin ilk kazanımıdır.

En büyük eylem sayılan işe gitmeme eylemini yüzde yüz katılımla yapmayı başardık. Bu, ülkemizde ilk defa yapılan bir eylem biçimidir. İşçimizin tümü tatil günü dışında işe gitmemiş, TÜHİS ve Gemi Sanayii işverenini kınamış ve protesto etmiştir. Eylemler haklarımız alınana kadar sürecektir.

Nuri Pekkarpuz, Demiryol-İş

"Trenler durmasa da, yavaşlayacaktır"

Üyelerimiz eylemlerini kendiliğinden yapmamışlardır. İşveren kamu sendikası toplu iş sözleşmesi görüşmelerini çıkmaza sokmuştur. İşveren sendikası yıllardır uygulanan toplu iş sözleşmesi maddelerini geri alıcı istemlerle gelmiş, idari, hukuki ve parasal istemlerimizi görüşmeye hiç yanaşmamıştır. Bu durum üyemiz işçilere intikal ettirilmiştir. İşçiler de gerek hükümeti ve gerekse işvereni ikaz mahiyetinde, disiplin içerisinde eylemlerini sendikamızla birlikte gerçekleştirmişlerdir.

Yıllardır kaybettiği sendikal ve ekonomik hakları alabilmek için beklediği toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde sükutu hayale uğraması da işçilerimizi isyan ettirmiştir.

Hükümet ve kamu işveren sendikası bu menfi tutumlarını değiştirmedikleri takdirde, işçiler aldıkları kadar üretme sistemine geçeceklerdir. O zaman Türkiye'nin her yerinde trenler durmasa da, yavaşlayacaktır.□

Faruk Barut, Tes-İş

"Ekmek ve demokrasi"

1980'den bu yana demokratik hak ve özgürlükler ile işçi haklarının büyük kısıtlamalarla karşı karşıya kaldığı bir gerçektir. Başta Anayasa olmak üzere çalışma yaşamını belirleyen yasalardaki antidemokratik hükümler işçi ve sendikaların yasal ve demokratik hak arama yollarını tıkamış, işçinin toplu sözleşme yapma ve grev hakkı önüne set çekerek, işçinin yoksullaşması pahasına sermayenin daha da semirmesine göz yumulmuştur.

Ulusal gelirden aldığı pay 1980'den bu yana düşen, açlık sınırında yaşamaya zorlanan işçi artık bu gidişe "dur" demekte, yurt çapında gerçekleştirdiği eylemlerle Özal iktidarını uyarmaktadır.

Çalışan kesimin bugün içinde bulunduğu durumun temel kaynağı yasalardaki uluslararası ILO normlarına ters düşen hükümlerdir. Bu çerçeve içinde işçi ve sendikalara önemli görevler düşmektedir. Bugün yapılan mücadelenin birbiriyle içiçe girmiş iki amacı vardır.

Bu mücadeleden biri ekmek, diğeri de demokrasi mücadelesidir.

Çalışan ve üreten kesim olarak işçiler, üretmekten kaynaklanan gücünü, en doğal hakları olan ekmek ve demokrasi elde etme yolunda kullanarak, kesin tavrını koymuştur.

İşçinin haklarını vermemekte direnen Özal hükümetinin tutumunda bazı değişiklikler gözlenmesine rağmen, işçinin insanca yaşama arayışına istenilen düzeyde cevap verilmediğinde, hak aramada kararlı olan işçi bugünkü demokratik sınırlar içinde değişik mücadele yolları geliştirecektir.□

Mustafa Alpdündar,
Türk Harb-İş

"Birinci derecede sorumlu sayın Özal"

Bizim üyelerimiz bilindiği üzere hiçbir suretle grev hakkı tanınmamış, MSB'ye bağlı askeri işyerlerinde çalışmaktadır.

Ülkede yaşanan yasaklı demokrasi yanında, bu işyerlerindeki askeri yasalar ve disiplin uygulamaları daha da sıkıcıdır.

Buna rağmen üyelerimizin günümüzdeki işçi eylemlerine önder olacak şekilde katılmaları alkışlanacak bir olaydır.

Aslında bu olay yeni değil. Tarihe bakarsanız, Cumhuriyet'ten önceki yıllarda bile uygulanan ilk işçi eylemlerinde yine askeri tersane işçilerinin izleri görülebilecektir.

12 Eylül ve o gücün devamı olduğu herkesçe bilinen, eski MESS patronu Özal iktidarları süresince tam bir saldırıya uğrayan kazanılmış işçi haklarının korunamaması sonucu planlı ve programlı bir şekilde fakirleştirilmiş işçiler, nihayet, işverenin hazırlattığı tabldottan yemek yememe, işverenin temin ettiği vasıtalara binmeme, sakal bırakma ve topluca viziteye çıkma gibi pasif eylemler yaparak, on yıldır ulusal gelirin bir avuç iktidar yanlısı imtiyazlı sermaye sahibi zenginlere aktarılmasını silahsız, sadırtısız protesto eder hale gelmişlerdir. Onun için bu tertemiz haklı eylemler, köydeki muhtarından, Köşk'teki Cumhurbaşkanına kadar herkesin saygı duyması gereken kutsal eylemlerdir.

Günümüzdeki işçi eylemlerinin basın ve kamuoyunda bu derece saygınlık ve destek görmesi, ideolojik değil, sosyal ve ekonomik oluşundadır.

Böyle oluşunun ispatı "Sayın Özal'ın işçileri birileri dürtüyor" iftirasına, bizzat işçilerin "bizi birileri değil açlık ve fakirlik dürtüyor", şeklindeki haklı cevabı olmuştur.

İşçiler, eylemleri sırasında silahsız-saldırısız, vakur bir şekilde 12 Eylül'le gelen yasaklı baskı dönemini aşarak ilk kez tabandan gelen tek bir sesle ekonomik ve sosyal haklarını geri istiyorlar ve bu hareketleri ile tarih yazanlara sayfalar hazırlıyorlar.

Ülkeyi yöneten her kademedeki sorumlu yetkililer bilsin görsün ve duysunlar. Günümüzde başlıyan bu işçi eylemlerinin birinci derecede sorumlusu Sayın Özal ve onun sorumsuz zihniyetidir.□

TRT eylemleri neden yok sayıyor?

"HUSUMETTEN KAÇINMAK İÇİN"

Adımlar (Ankara)-Tür' nin hemen tüm işyerlerinde gittikçe artan işçi eylemlerinin TRT'de gereğince yer almamasının **"iyi niyete"** dayandığı öğrenildi. TRT yetkilileri, yabancı ülkelerdeki benzer eylemlerin bütün ayrıntılarıyla verilirken, Türkiye'dekilerin dikkate alınmadığını söyleyenlerin haksızlık yaptığını bildirdiler.

TRT Genel Müdürlük Danışmanı **Nuri Çolakoğlu**, davranışlarında bir neden ve özellikle kasıt aranmamasını vurgulayarak, **"Geçmişin henüz belleklerden tümüyle silinmediği bir ortamda, husumet havası yaratmaktan kaçındığımız için böyle bir yol tutuldu"**, dedi.

TRT Haber Dairesi Başkanı **Ceyhan Baytur** da, eylemleri provakasyona götürmek isteyen odaklar bulunduğuna ilişkin haberler aldıklarını bildirerek, yasal olmayan işçi eylemlerinin bir kısmını **"hafifleterek"** yayınladıklarını söyledi.

Nuri Çolakoğlu, böyle davranışlarının bir nedenini de şu arada fazla bir eylem olmaması olarak gösterdi. Çolakoğlu, Haber Merkezi'nin de henüz tam anlamıyla yeniden düzenlenemediğini bildirerek, şunları söyledi:

"Bugüne kadar habercilliği yalnızca siyasilerin demeçlerini vermekten ibaret sanan anlayış, daha giderilmiş değil. Giderilmesi, değiştirilmesi için, eski elemanların yeni doğrultuda eğitilmesi, yeni elemanlar alınarak, onlara da aynı eğitimin verilmesi gerekiyor. Bu da sanırım, Eylül'e Ekim'e kadar sürecek."

Çolakoğlu, haberlerde yine bazı gelişmeler olduğunu, örneğin Bakanlarla ilgili tören ya da protokol haberlerinin bültenlerde yer almadığını söyledi.

Çolakoğlu, **"Haberler bizim topal bacağımız, alacağımız önlemlerle bu bacaktaki aksamayı mutlaka gidereceğiz"**, dedi.

TRT Haber Dairesi Başkanı Baytur da, işçi eylemlerine yer verilme biçiminde, **"sorumlu davranmaktan"** başka neden aranmaması gerektiğini belirtti. Baytur kamuoyunda, **"Yine mi işçiler, yine mi sokak hareketleri, yine mi zam istekleri?"** biçiminde olumsuz düşünceler uyanmaması ve **"bu gidişin sonu nereye varır"** sorusunun sorulmaması için çaba gösterdiklerini anlattı.

Çolakoğlu ve Baytur, işçi eylemlerine uzak durmanın söz konusu olmadığını bildirerek, özetle şöyle dediler:

"İşçi haberleri başından beri haberlerimiz arasında yer alıyor. Bu haberleri, hükümetin devreye girmesinden sonra vermeye başladığımız yolundaki iddialar da gerçeği yansıtmıyor. Çünkü olayları kamuoyuna aktarmamızda değişen bir ölçüt yok."□

İşçiler neden eylem yapıyorlar?

Adımlar (Kartal)-Bir aydan fazla bir süredir, işçiler ayakta. Sokaklara döküldüler. "Açız" diye bağırıyorlar. Ne kadar aç olduklarını belirtmek için eylem yapan iki işçi ile konuştuk. Kartal'da yürüyüş sırasında, daldan dala atlayarak, soluk soluğa.

Ben tiyatronun ne olduğunu bilmiyorum ki...

"Yüz otuz bin lira maaşla çalışıyoruz. Açız. Ücretlerimiz bugünkü hayat şartları altında çok düşük. 70-80 bin lira ev kirası verince, kalanla ne yapılır? Ücretlerimiz mutlaka artırılmalı. 12 Eylül'ün getirdiği ıstıraplardan kurtulmak istiyoruz. Televizyonda seyrediyoruz, orada çocuklar sinemaya gittik, tiyatroya gittik diyorlar. Bizim çocuklarımız sadece bunların ismini duyuyor. Ben bilmiyorum ki, çocuğum bilsin. İki çocuğum ortaokula gidiyor. On beş gün ikisine simit parası yetiyor mu, yetmiyor mu, bunu araştırsınlar. Bizi dinleyin, bizi anlayın. Konuşulacak çok şey var. Herkes yaşamak istiyor. Pazara çıkamıyoruz. Sokaklara düştük, açız diye bağırıyoruz. Zevk için değil, gezmek için değil, karnımızın aç olduğunu herkese duyurmak için. Çalışıyoruz ve karşılığını istiyoruz."

Artık bıçak kemiği kesiyor

"Bugün uygulanan ezikliğin nedeni, 12 Eylül darbesinin gelmesiyle birlikte tüm haklarımızın gaspedilmesidir. Her geçen gün geriye gittik, artık bıçak kemiğe dayanmadı, bıçak kemiği kesiyor. Yeter artık demenin zamanı geldi de geçiyor bile. Hangi arkadaşımızın cebinde ayın on beşinde on bin lira var? Bugünkü eylemleri sendikacılar yaptırmadı. Tabanın kendisi yapmıştır. Taban aç. Sendikalara, sen yapmazsan, biz yaparız dedik. Önümüzdeki günlerde toplu sözleşmelerde işçiler aynı tavrı gösterebilirler mi? Gösterirler. Çünkü, artık işçiler bekleme olayını yıktılar. İşçiler kendi sınıf gücünün farkına vardılar, güçlerine inanmaya başladılar. İşçi sınıfının kendi haklarını koruyacak sendikalara ihtiyacı var. Türk-İş'in yaptıkları ortada. Biz aktif eylem derken, Türk-İş pasif eylem diyor. Görüldü ki işçiler, Türk-İş'in hep bir adım önünde oldular. İşçiler koşarken, sendikalar yürüyor. Ayrıca, biz bu eylemleri yapmasaydık, bu rakam işverenle sendikacıların belirlediği düşük bir rakkam olacaktı. Bu rakkamı bugün biz belirledik, inisiyatif sendikaların ve Türk-İş'in elinden çıkmıştır."□

Zafer mi, hukuk mu?

Varlık Özmenek

Genelkurmay eski Başkanı Emekli Orgeneral Necdet Üruğ'un, MİT raporu nedeniyle Başbakanlık aleyhine açtığı 200 milyon liralık manevi tazminat davası 24 Nisan Pazartesi günü sonuçlandı. Danıştay 10. Daire Başkanı Şerafettin Kaya'nın açıklamasına göre, "40 milyon liralık tazminat miktarı, Türk ve Danıştay yargı tarihinde hükmedilen en yüksek tazminat miktarını" oluşturuyor.

Karar, basında, "Hukukun Zaferi" başlıklı başyazılarla duyuruldu kamuoyuna.

Hiçbir yorum yapmadan, bu hafta size notlarımı ileteceğim.

26 Ocak 1989, Saat 15.10 - SİLVAN

Ahmet Tulan anlatıyor:

"29 Ocak-22 Ocak günleri arasında 13 gün gözaltında bulunduruldum. İddia: PKK üyelerine yataklık yapmak idi.

Üzerime soğuk su döküldü. Sabaha kadar.

Askıya alındım. Günde iki kez. Yarımşar saat.

Copla dayak deyim. Tuzlu zemin üzerinde çıplak ayakla gezdirildim.

Affedersiniz, elektrik verildi. Ve gözaltında bulundurulduğum on üç gün içinde gözlerim bağlıydı.

Bence bu anlattığım insan haklarına değil, köpek haklarına girer. Ona aldıran kim."

SİLVAN-YOLARASI KÖYÜ, Saat: 18.35

1972 doğumlu Ferhat Yavuzluk ve 1977 doğumlu kardeşi Murat Yavuzluk, bütün ısrarlarımıza karşın konuşmuyorlar.

Ocak ayı içinde babaları ile birlikte götürülmüşler, on beş gün içeride tutulmuşlar. Götürülmeden önce evlerinin avlusunda iki bacakları arasına kurşun sıkılmış. İşkence görmemişler!

26 Ocak BATMAN, Saat: 18.25

Adını vermekten çekinen bir yurttaş anlatıyor:

"— Beyim, bu memlekette buzdolabı bizden iyi.

— Neden?

— Buzdolabının bir yıl garantisi var; bizim yarına garantimiz yok.

— Niçin?

— Bakarsın, yarın caddede yürüyoruz, 'Baktın', niçin baktın? Bakmadın niçin bakmadın?.. Pat-küt dayak!

Saat: 19.30 - BATMAN

Ahmet Teymurtaş anlatıyor:

"— 1980'den bu yana sekiz kez içeri alındım. Tutturdular, ben illegalim. Son kez, tam yirmi yedi gün gözlerim bağlı. Kim, nereye götürdü, belli değil.

Tazyikli su verildi.

Elektrik verildi.

Uyutulmadım.

Ve yere serilinceye kadar dövüldüm.

— Dedim ki: Ben Batman'ı terkedeceğim.

— Dediler ki: Nereye?

— Dedim ki: İzmir'e gideceğim.

— Vurdular copu: Orada potansiyel var değil mi?

— Dedim ki: İzmir değil, Mersin'e gideceğim.

— Yine vurdular: Orada da potansiyel var, değil mi?

— Sordum: Siz nereye istiyorsanız oraya gideyim.

— Dediler ki: Sen söyle. Dedim ki: Siz söyleyin. Muğla nasıl olur dediler. Ben dedim ki, orada hiç tanıdığım yok. Yine vurdular.., Potansiyel arıyorsun değil mi?

Boyuna soruyorlar; "Sen ne istiyorsun?" Dedim ki:

— Demokrasi istiyorum.

— Dediler ki: "Nasıl bir demokrasi?"

— Ben de dedim ki: Batı tipi demokrasi.

Yine vurmaya başladılar.

Sonra yine bir soru:

— Batı'nın neresi?

— Dedim ki: Mesela, İsveç'deki gibi.

Yine vurmaya başladılar.

— Dediler ki: Seni Olof Palme mi kurtaracak?

— Dedim ki: O öldü.

— Dediler ki: Ölse de İsveç, Kürt devleti için uğraşıyor.

Yine dayak!

Ahmet Teymurtaş, "ne deseniz boş, her tarafım ağrıyor" diye bitirdi sözünü.

* * *

Türkiye'nin "zafer"e mi, "hukuk"a mı gereksinimi var; sizlere bırakıyorum.□

"Özal istifa" sesleri yükseliyor

Adımlar (Kartal)-Yaklaşık yirmi gündür Kartal'da, özellikle **Dikimevi** işçilerin başlattığı eylemden sonra, birbiri ardına gelen işçi eylemleri yoğun bir katılımla sürüp, boyutları genişlemeye başladı. Yirmi beş bin işçiden tek bir ses yükseliyor: "Özal istifa!"

Köy Hizmetleri'nde çalışan yaklaşın bin civarındaki Yol-İş üyesi işçi, güzergahları boyunca Kartal'a girene kadar çevre işyerlerinden, esnaftan ve halktan alkışlarla destek aldılar.

Aynı günlerde Petrol-İş üyesi iki bin işçi, Kiplas'ın tutumunu protesto etmek için ellerinde vizite kağıtları, Kartal SSK hastanesine kadar yürüyüp sloganlar attılar. İşçilerin bu yürüyüşüne AKP üyesi, Unsere Zeit gazetesi muhabiri **Otmar Stein Bilker** de katıldı. Bilker, **Adımlar** muhabirine yaptığı açıklamada, **"İşçilerin farklı protesto anlayışları var. Alkışlarla ve sessiz yürüyüşleri çok anlam ifade ediyor. Bu da gösteriyor ki, Türkiye'de demokrasi odakları var, demokrasi istemini bütün demokratik kurumlar ve kitleler dile getiriyorlar. Ben bu izlenimlerimle ülkeme dönüyorum ve orada sevinçle gördüklerimi dile getireceğim"**, dedi.□

"Ölmeye ölmeye geldik, işçinin hakkını almaya geldik"

Adımlar (Şişli)-20 Nisan perşembe günü Haliç bölgesinde kurulu Taşkızak, Sahil Güvenlik onarım atelyesi, Deniz bakım onarım atelyesi, Deniz basımevi, Deniz dikimevi, Camialtı tersanesi ve Haliç tersanesinde çalışan yaklaşık sekiz bin işçi ortak vizite eylemi gerçekleştirdi.

İşyerleri temsilcilerinin ortaklaşa hazırladığı vizite eylemi, Tepebaşı SSK hastenesi önünde okunan bir basın toplantısı ile doruk noktasına ulaştı. Yürüyüş boyunca işçiler, "Özal istifa, İşçiler elele genel greve ve Ölmeye ölmeye geldik, işçinin hakkını aramaya geldik" sloganlarını attılar.

İşçiler, ortaklaşa hazırladıkları basın bildirisinde 12 Eylül yönetimi ve onun devamcısı Özal hükümetini sert bir biçimde eleştirdiler. Bildiride ayrıca Türk-İş'in uzlaşmacı tutumunu ve Özal'ın 'İşçinin arkasında kışkırtıcı var' sözünü Harb-İş genel başkanı Kenan Durukan'ın Kocaeli'de çıkan yerel bir gazete aracılığıyla doğrulamasını da protesto ettiler.□

Adana'da polis saldırısı

Ömer Uz (Adana)-Sözleşme görüşmeleri çıkmaza giren Adana tekel işçileri 12 Nisan sabahı saat dokuzda işbaşı yapmayıp, yarım saat işe geç gitme kararı aldılar. İşçilerin bu kararını bir gün önceden öğrenen fabrika müdürü, sabah saat sekizde poliste anlaşarak, kapıya polisleri dikti.

Şube başkanı ve iki işçinin gözaltına alındığını gören işçiler, arkadaşları serbest bırakılmadan işbaşı yapmayacaklarını bildirdiler. Buna karşılık, emniyet müdürünün emriyle, çevik kuvvet polisleri işçilere coplarla saldırdı. İşçiler sendika binasında toplanıp, arkadaşları bırakılana kadar işbaşı yapmadılar. Öğle saatlerinde gözaltına alınanlar serbest bırakılınca, işçiler de işbaşı yaptılar.□

Malatya'da, tekel, şeker ve demiryol işçileri direnişte

Armağan Barışgül (Malatya)-Tekel, şeker ve demiryolu işçileri toplu sözleşme görüşmelerinin sonuçlanması için başlattıkları eylemlerini sürdürüyorlar.

Tekel işçileri toplu vizite eylemi, şeker işçileri bir saatlik şalter indirme, servis araçlarına binmeme ve işyerinden şehir merkezine yürüyüş yaparken, demiryol işçileri de bu yürüyüşe katıldılar.

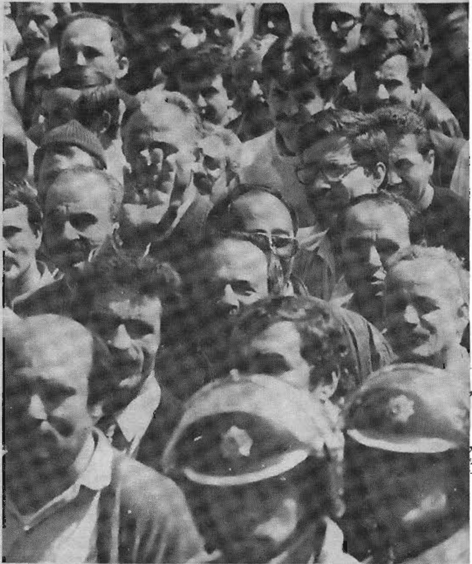
İşçiler, amaçlarının haklarını almak olduğunu ve yaşamın ateşten gömleğe dönüştüğünü, bunun sorumlusunun da Özal iktidarı olduğunu bildirdiler.□

PTT işçilerinden destek yürüyüşü

Adımlar (Kartal)-Haber-İş sendikasına bağlı Erenköy PTT işçileri, 21 Nisan günü yaklaşık 600 PTT işçisinden oluşan bir grup oluşturarak, eylemde bulunan diğer işçileri desteklemek için yürüdüler. Aynı işyerinde, yemek boykotları da süresiz olarak başlatıldı. İşçiler bu eylemleriyle bir süre sonra başlayacak olan kendi toplu sözleşme görüşmeleri için şimdiden ihtar vermek istediklerini bildirdiler.□

100. yılında yığınsal

HAYDİ 1

▶ ***B**u yıl 1 Mayıs bambaşka koşullar içinde kutlanıyor. Gittikçe büyüyen, 500 bin işçiyi kapsayan direniş dalgası, 1 Mayıs'ı da içine aldı, 1 Mayıs'ın anlamını zenginleştirdi. Bu yıl yığınsallığın kazanılması, demokrasi yolunda atılmış en büyük adımlardan biri olarak tarihde değerlendirilecektir.*

▶ ***A**radan geçen dokuz yıldan sonra, işçi sınıfı demokrasiyi sokakta yaşamaya yaşatmaya başladı. İşçiler "açız" diye yola düştüler. Yürüdüler. 1 Mayıs durağında, birleştikçe güçlendiklerini görmek istiyorlar. Özal hükümetinin başka çaresi yok. Sınıfın isteklerine yanıt verecek.*

▶ ***B**u koşullarda yasaklar da altüst oluşa uğrar. Keyfi uygulamalar gözden geçirilir. Düşünce sistemleri yeniden düzenlenir. Hükümete ve baskı güçlerine ise, 1 Mayıs'ın meşruluğuna müdahale etmemek düşer. Sendikaların girişiminin haklılığına, kararlılıkla omuz verilmelidir.*

ve yasal kutlama için

MAYIS'A

Fotoğraf: Kerem Inanç

Adımlar (İstanbul)-Yedi sendikanın 1 Mayıs'ı yasal ve yığınsal bir biçimde kutlama çalışmaları, önüne geçilmez bir boyut kazanmış durumda. Yarın her şey Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda belli olacak.

Ülkeyi başta İstanbul, sonra Ankara, Kocaeli ve İzmir gibi büyük kentler olmak üzere, bir baştan öbür başa içine alan direniş sarsıntısı, hiç kuşku yok ki, 1 Mayıs'ın önüne de yeni olanaklar açıyor. İşçi sınıfının tarihinin en yığınsal, yaratıcı ve etkin eylem dalgası içinde gerçekleşen 1 Mayıs kutlamasının bambaşka boyutlar kazanacağı besbellidir.

Bu koşullarda yasaklar da altüst oluşa uğrar. Keyfi uygulamalar gözden geçirilme ihtiyacı duyar. Düşünce sistemleri yeniden düzenlenir. Hükümete ve onun baskı güçlerine ise, 1 Mayıs'ın meşruluğuna müdahale etmemek düşer. Aksi takdirde, sonuçları katlanılacak olur.

* * *

Türk-İş'e bağlı **Petrol-İş, Kristal-İş, Deri-İş, Tümtis** ve bağımsız **Otomobil-İş, Laspetkim-İş** ve DİSK'e bağlı **Yeni Haber-İş** sendikalarının oluşturduğu tertip komitesi, 1 Mayıs'ın Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'nda kutlanması çalışmaları içinde, **"Haydi 1 Mayıs'a"** başlıklı bir bildiri de çıkararak, bu sendikalara bağlı işyerlerinde, 100 binden fazla dağıttı. Yine bu sendikaların genel başkanlarıyla birlikte oluşturulan gruplar, Meclis'de grupları bulunan siyasi partilerin yöneticileriyle görüşmeler yaparak, 1 Mayıs çalışmalarına destek olunmasını istediler.

SHP Genel Başkanı **Erdal İnönü**'nün, 1 Mayıs'ın kutlanması konusundaki örnek kararlılığı kamuoyunu etkiliyordu. 1 Mayıs'ın kutlanmasına hükümetin müdahale etmemesini isteyen İnönü, izin verilse de verilmese de, sendikaların düzenleyeceği kutlamaya işçilerin yanında katılacağını bildirdi. Sosyal demokrat hareketin bir önderi, belki de ilk kez böylesine net bir tavırla, işçi sınıfının ve demokratik hareketin 1 Mayıs kararlılığına omuz veriyordu.

DYP Genel Başkanı **Süleyman Demirel** de, 1 Mayıs kutlamalarına açıkça karşı çıkmayı seçmiyor, "bir takım hakların kullanılmasının önüne set çekilmemesi" doğrultusunda bir değerlendirme yapıyordu.

Türkiye'de bir şeyler değişiyordu belli ki. Bir şeyleri değiştiren gücü başka yerde aramaya da gerek yok. İşçi sınıfının yığınsal direnişi, başlangıçta on binlerle ölçülürken, birdenbire 500 bin işçinin gerçekleştirdiği dev bir dalgaya dönüşünce, politik ortam olur olmaz biçimde oynanamayacak duruma geliyordu.

Tabii hâlâ değişmeyenler de vardı. TİSK adına açıklama yapan **Halit Narin**, 1 Mayıs'ın "komünizmin ürünü" olduğunu öne sürerek, tarih bilgisini yokluyordu...

* * *

Bu arada devrimci sol çevreler arasında da, 1 Mayıs kutlamalarına ilişkin farklı yaklaşımlar gelişti. **Yeni Çözüm, Yeni Demokrasi, Emeğin Bayrağı** ve **Hedef** dergileri, sendikaların girişimini, 1 Mayıs'ın "devrimci özüne uygun bulmadıkları" için, daha baştan ve tartışmaksızın dışlıyorlardı.

Demokrat Arkadaş, Emek Dünyası, Gelenek, İktidar Yolu, İşçi Sözü, Medya Güneşi, Sorun, Sosyalist Öğrenci, Sosyalist Birlik, Yeni Yol, Yeni Öncü ve **Yeni Aşama** dergileri ise, 1 Mayıs'ın Taksim'de kutlanmasını doğru yol görmekle birlikte, **"sendikaların girişimini desteklediklerini ve işçi sınıfı içinde olacaklarını"**'da ekliyorlardı.

* * *

Özal hükümetinin önünde tek yol var: Kendisi için 1 Mayıs'ın meşruluğunu onaylamak ve hep böyle zamanlarda ortaya çıkan karanlık odakların tehlikeli hesaplarını önlemek.

Demokrasi yürüyüşü şimdi 1 Mayıs durağında. Adım adım geçilecek duraklar. Şimdi 1 Mayıs'ı kutluyoruz. Dipten gelen dalganın ülkeyi sarstığı günlerde. İşçi sınıfının kendisi dışındaki emekçi kesimlerin, bütün bir toplumun güvenini kazandığı sırada. 1 Mayıs engellenmeye kalkışılmamalıdır. Bu yıl hem yasal, hem de yığınsal biçimde kutlanmak zorunda. Ülkemiz bu aşamadadır. 1 Mayıs'ı yarın kutluyoruz.

Şişli'de, Abide-i Hürriyet Meydanı'nda, saat 12'de. Haydi 1 Mayıs'a! □

TBKP'den 1 Mayıs kutlaması

"1 Mayıs hakkını geri alalım"

Türkiye Birleşik Komünist Partisi Merkez Komitesi, 24 Nisan günü yaptığı açıklamayla, "emeği ile geçinen tüm yurttaşlar"ın 1 Mayıs'ını kutladı.

"İşçilerin bu yıl 1 Mayıs'ı Cumhuriyet tarihinde görülmemiş genişlikte ve yaygınlıkta hak alma eylemleriyle, 'hükümet istifa', 'genel grev' sloganlarıyla karşıladığı" belirtilen açıklamada, 12 Eylül'ün en büyük darbeyi işçi ve emekçilere vurduğu belirtilerek, şöyle devam ediliyor:

"Mücadeleyle kazanılan belli başlı bütün haklar 12 Eylül anayasası ile ve diğer yasalarla geri alındı.

— Sendikal özgürlükler kısıtlandı.

— İşçi hareketini destekleyen sol partilere, hareketlere, ilerici, devrimci kişilere en ağır baskılar uygulandı.

— DİSK kapatıldı, birçok işkoluna yeni grev yasakları getirildi. Bu baskılar altında, ücretler yarı yarıya düşürüldü."

Açıklamada daha sonra, "1989 1 Mayıs'ı yeni bir dönemin, aydınlık bir geleceğin, demokratik ve barışçı bir Türkiye'nin müjdecisi olmalıdır!" denilerek, şu görüşlere yer veriliyor:

"12 Eylülcülere kaptırılan oyları, 26 Mart'ta geri aldınız! Şimdi, 9 yıldır kaptırılan ücretleri geri alma zamanıdır!

— TBKP, işçilerin enflasyonun üzerinde zam talebini destekliyor.

— Sendikacı arkadaşlar, toplu sözleşmeleri işçilerin onayını almadan imzalamayın!

— 12 Eylül'de kaybettiğimiz 1 Mayıs ücretli tatil hakkını geri alalım!

— Şimdi, 9 yıldır kaptırılan özgürlükleri geri alma zamanıdır!

— TBKP erken seçim talebini destekliyor! Cumhurbaşkanı yeni parlamento tarafından seçilmelidir!

— 141, 142 ve 163. maddeler kaldırılsın, politik tutuklular serbest bırakılsın!

— 12 Eylül'ün yırttığı 62 Anayasası'yla tanınmış sendikal ve politik özgürlükleri geri alalım! Ulusal mutabakata dayalı demokratik bir anayasa yapılmalıdır!" □

Münir Ceylan, Petrol-İş

KESİN KARARLIYIZ

1 Mayıs işçi sınıfının geleneğidir. Sermaye ve iktidarlarının her türlü engeline, kan dökmesine rağmen, bugün dünya işçilerinin birlik, mücadele ve dayanışma günü olarak kutlanmaya devam edecektir.

Ülkemizde ise 1 Mayıs görülmedik bir biçimde engellenmeye çalışılmakta ve 1977'de kaybettiğimiz 36 arkadaşımızı unutmadık. Onların anıları, kutlayacağımız görkemli 1 Mayıs'lar ile yaşatılacaktır.

Şu anda yaygın olarak sürdürülen direnişler, 1 Mayıs'ın yığınsal kutlanmasına konan engelleri aşabilecek güce ulaşıldığının açık bir kanıtıdır.

100. yıldönümünde, halen 1 Mayıs'ın inkâr edilmesi, işçi sınıfının temel hak ve özgürlüklerinin inkar edilmesi anlamınadır. Tartışılması dahi boşunadır.

Geçen yıl 1 Mayıs'ı, İstanbul'da bir açık hava toplantısı ile kutlamak için yaptığımız başvuruya olumsuz yanıt almıştık ve istenmeyen olaylar ile karşılaşılmıştı. 1989'da yine İstanbul Valiliği'ne 1 Mayıs'ı kutlamak amacıyla başvurduk.

İstanbul'daki sendikalar olarak, 1 Mayıs'ı Şişli Abide-i Hürriyet alanında kutlama yönündeki hazırlıklarımız tamamlanmış olup, 1 Mayıs'ı yığınsal olarak kutlamanın kesin kararlılığı içindeyiz.

1 Mayıs geleneğimizdir, yaşıyor. □

Mustafa Başoğlu, Türk-İş

1 MAYIS'I KUTLAMA GÖRÜŞÜNE KARŞI DEĞİLİM

1 Mayıs'ın Türkiye'de işçi günü olarak kutlanmasından yanayım. Diğer bütün demokratik ülkelerin kutladıkları ölçüde Türkiye'de de ideolojik amaçlı ya da Türk toplumuna ters gelebilecek ve topluma yabancı unsurları kapsamayacak 1 Mayıs'ı kutlama görüşüne, dün olduğu gibi, bugün de karşı değilim.

Ancak, şu gerçek de unutulmamalıdır. Geçmiş yıllarda 1 Mayıs'la ilgili olarak düzenlenen toplantılar ve üzücü sonuçları toplumumuzun üzerindeki olumsuz etkilerini sürdürmektedir. Bundan sonra bu gibi olaylara sebep olmayacak kutlamaların, işçi sorunlarının çözümüne de olumlu katkıları olabilir. □

"KARARLAŞTIRILAN SAATTE VE YERDE KUTLANACAK"

Mehmet Çapar, Otomobil-İş

1 Mayıs kutlamaları için toplam dokuz sendika biraraya gelip bir lem komitesi oluşturduk. Oluşturulan komite İstanbul Valiliği'ne, "1 Mayısı Abide-i Hürriyet Tepesinde kutlayacağız. Önlem kararı bizi etkilemez. Kararlaştırılan saatte ve yerde 1 Mayıs'ı kutlayacağız. Her sendika kendi içinde eylem komiteleri, örgütlenme komiteleri oluşturdu. Çalışmalarımız hızla sürüyor. Ayrıca 25 Nisan'da her sendikadan temsilcilerin katıldığı bir toplantı yapılacak. Yaklaşık 300-400 civarında temsilcinin katıldığı bir toplantı. Burada isimler belirlenecek, görev dağılımı olucak. □

Yener Kaya, Deri-İş

Dokuz sendikanın bir araya gelerek oluşturdukları komite kararlarına uyulacak, Valiliğin kararı ne olursa olsun 1 Mayıs'ı kutlayacağız. Zaten sadece önlemlerini almaları anlamında bir bildirim sunduk. Kararlaştırılan saatte ve yerde 1 Mayıs'ı kutlayacağız. □

AVRUPA'DA 1 MAYIS

■ Aydın Şenesen (F.Almanya) - Merve Şimşekel (Fransa) - Ayşe Coşkun (Danimarka) - Halit Erdem (Avusturya) - Cahit Baylav (İngiltere) Hasan Demircan (İsviçre) - Semra Ulusoy (Hollanda)

Federal Almanya: Politik görüş farkı aranmaz

Federal Almanya'da 1 Mayıs'ların düzenleyici ve çağrıcısı, 8 milyon yerli, yabancı emekçinin üye olduğu Alman Sendikalar Birliği-DGB ve sembolü de kırmızı karanfildir.

1 Mayıs resmi, yasal tatil günüdür. Bu günde parlamento binasından, tüm resmi dairelere kadar her tarafa bayraklar çekilir. Her yıl değişen ve o yılın en yakıcı toplumsal olayının gününün belgisi olarak yükseltildiği 1 Mayıs'ın bu yılki belgisi, "Sosyal bir Avrupa için"dir.

1 Mayıs, FAC'de 100'ün üzerindeki DGB şubelerince yerel olarak kutlanır. Her şube kendi gücünü göstermek için adeta birbirleriyle yarış ederler. Şehir merkezinde başlayan yürüyüş, törenin yapılacağı alana kadar sürer. Burada konuşmalar yapılır. Konuşmacıları yerel DGB saptar. Bunlar herhangi bir sendikanın başkanı veya yönetim kurulu üyesi olabileceği gibi, hangi politik görüşün temsilcisi olursa olsun, demokratik partilerin başkanları, bakan veya bir başbakan da olabilir. Politik görüş farkı aranmaz. Önemli olan, ülkenin içinde bulunduğu ortak sorunlar ve 1 Mayıs'ın anlamıdır. Bir parti başkanının veya bir başbakanın konuşmacı olarak 1 Mayıs'a çağrılması az rastlanan olaylardan değildir. Yurttaşlarımızın yoğun olduğu yerlerde konuşmacı olarak belirlenen Türkiyelilerin sayısı her geçen yıl artmaktadır.

Günün gösterilerine ek olarak FAC'nin birçok yerinde 1 Mayıs akşamı kapalı salon gösterileri, kültür geceleri yapılır. Bu gecelerde Türkiyelilerin diğerlerinin yanında büyük payı ve katkısı vardır.

Tüm FAC'de 1 Mayıs'a yaklaşık 1.5 milyon kişi katılır.

Fransa: Günümüze kadar, kesintisiz sürmüş

Bu yıl büyük Fransız devriminin 200., 1 Mayıs'ın ise 100. yıldönümünü kutluyoruz.

Fransız işçileri bazı 1 Mayıs'larda polis kurşunlarıyla şehitler vermişler, yüzlerce yaralı, binlerce tutuklu... Ancak nazi işgali dönemleri de içinde, 1 Mayıs'lar günümüze kadar kesintisiz sürmüş.

Bugün Fransa'da iş haftası 39 saat. 1981 sosyalist-komünist hükümet döneminin bir kazanımı. Komünist belediyeler personeli 35 saat çalışıyor.

1 Mayıs 1941 yılından bu yana resmen işçi bayramı, ücretli tatil.

İşçi konfederasyonları genellikle ayrı ayrı kutluyorlar. Bu konuda birlik pek sağlanamıyor. En yığınsal yürüyüşleri CGT örgütlüyor. Türkiye'li örgütlerin ve göçmenlerin bu ülkede kitlesel olarak katıldıkları tek eylem 1 Mayıs yürüyüşleri. Bu katılımlar çok renkli, coşkulu oluyor.

Türkler, Kürtler, Türkçe, Kürtçe, Fransızca pankartlarla, Türkiye'de demokrasi ve özgürlük, Fransa'da yabancı düşmanlığına karşı ve hak eşitliği isteyen sloganlarımızla, çocuğu bol, halkoyunları oynayarak, halay çekerek dalgalanan yürüyüş kollarımızla her zaman en ilgi çeken yabancı grupların başında geliyoruz. Bu yıl bir grup Türkiyeli kadın ayrı bir yürüyüş kolu oluşturarak katılacak ilk kez.

İki çok önemli yıldönümünün çakışması, 1 Mayıs 1989'un değişik bir biçimde örgütlenmesini getirdi.

İki ayrı meydanda toplanacak yürüyüş kolları aynı anda harekete geçerek Bastille alanında buluşacak. Bastille'de düzenlenen halk şenliğiyle gün sona erecek.

Bastille alanında ünlü kale-hapishane yok. Yerine dünyanın en gelişkin operalarından biri yapıldı.

Ama Fransız komünistlerin dediği gibi, daha ele geçirilecek, yıkılacak çok Bastille'ler var.

Danimarka: Renkli, kokulu, müzikll bir buluşma

Uzun yıllardır ilk kez geçen yıl, Danimarka Komünist Partisi, Sosyalist Halk Partisi ve diğer işçi partilerinin yanı sıra, Sosyal Demokrat Parti de onlarla birlikte 1 Mayıs kutlaması yaptı. Daha önceleri Sosyal Demokrat Parti ayrı kutlama yapıyordu.

Geçen yıl bu nedenle, Kopenhag'da yaklaşık 250 bin kişi, aynı 1 Mayıs kutlamasında buluştular. Sabahın erken saatlerinden itibaren, parti lokallerinde sabah kahvaltısıyla başlayan 1 Mayıs kutlamaları, her örgütün kendi özgün başlangıç noktalarında toplanması ile devam ediyor. Kopenhag'ın çeşitli merkezlerinde partiler, sendikalar ve tüm yığın örgütleri biraraya geliyorlar ve ön konuşmalar, kültürel etkinlikler yapılıyor. Sonra bu merkezlerden, Kopenhag'ın en büyük parkı olan Falledparken'a doğru yürüyüş başlıyor.

Parka varıldıktan sonra parti başkanları, sendikal liderler konuşmalar yapıyor, çeşitli sanatçılar, müzik grupları gösteriler yapıyorlar. Parkın her yanına kurulmuş olan çadırlarda çeşitli örgütler (içinde göçmen örgütleri de bulunuyor) kendi materyallerini dağıtıyorlar ve yemek satıyorlar. Olağanüstü renkli, kokulu, müzikli bir buluşma oluyor bu...

Sendikaların her biri değişik partilerin konvoylarıyla yürüyüşe katılıyorlar. Ancak bu yıl ilk kez LO ortak 1 Mayıs'a örgüt olarak katılma kararı aldı. Bu karar 1 Mayıs yürüyüş ve mitingini daha da yığınsal bir hale getirecek. Parktaki konuşmacılar arasında LO ikinci başkanı Hans Jensen bir konuşma yapacak.

Tüm bu görkemli kutlamanın yapıldığı parkın bir küçük köşesinde de yine Fremskridt Parti (aşırı sağcı) 1 Mayıs kutlaması yapacak. Küçük kamyonun üstündeki konuşmacıyı 10-15 kişi dinlerken, onun iki katı polis onların korumasını yapacak. Çünkü Danimarkalılar konuşmacının ya da parti başkanının yüzüne boya atmasını çok seviyorlar.

Avusturya: Başbakan hesap veriyor

İlk kez burjuvaların gezinti yeri olan Praternstern denilen mesire yerine, 1 Mayıs'da eşleri ve çocuklarıyla, en yeni giysileri ve yakalarında karanfilleriyle giden işçiler, marşlar söyleyerek, neşe içinde kolkola caddeden geçerken; o gün burjuvalar oraya faytonlarıyla gitmekten ürkmüş ve evlerinde işçilerin ortalığı ne zaman talan edeceğini endişeyle beklemişler. Bekledikleri olmamış. İşçilerin neşe içinde başlattıkları yürüyüş, öylece de son bulmuş. Ve bugün artık o cadde "1 Mai Strasse", yani "1 Mayıs Caddesi" adını almış.

O günden bu yana işçiler 1 Mayıs'ı bayram havası içinde kutluyorlar. Sabahın 6'sından itibaren mahalleler hareketlenmeye başlıyor. Partilerin semt lokalleri önünde toplanan halk, yaşlı genç, çocukları ve beraberinde köpekleriyle birlikte şehir merkezine doğru bando mız[…]liğinde yürüyüşe geçiyor. Metro ve tüm toplu taşıma vasıtaları çalışmıyor ve Viyana'nın tüm önemli yol güzergahları yürüyüşçülere ayrılıyor.

Avusturya'da 1 Mayıs kutlamaları partilerin çağrısıyla yapılıyor. Avusturya Sosyalist Partisi Belediye meydanında ilk mitingi yapıyor. Bu en görkemli olanı. Sendikalar ağırlıklı olarak burada yer alıyorlar. burada Başbakan o gün hükümetin politikasını anlatıyor ve adeta halkın önünde hesap veriyor.

Daha sonra Komünist Partisi'nin yürüyüş kolları Viyana'ya girerken, şehit düşen Sovyet askerlerinin anısına dikilen anıtın olduğu meydandan parlamentoya doğru yürüyüşe geçiyor. Komünist Parti kortejinde, sendikal sol blok ağırlıklı olmak üzere, Avusturya'da yaşayan yabancıların ağırlıklı olarak yer aldığı uluslararası blok yer alıyor. Ayrıca her iki parti kortejinde gençlik örgütleri, antifaşistler, sanatçılar, barış inisiyatifleri yer alıyor.

Türkiyelilere gelince; Avrupa'da belki de örgütlülüklerinin en az olduğu ülke Avusturya. Bu nedenle yığınsal bir katılım söz konusu olmuyor. Türkiyeli işçiler de o gün bir bayram havası içinde giysilerini giyinip çoluk çocuk bayramı seyretmeye geliyor ve akşama d'eğin süren şenliklere katılıyorlar.

Sabahleyin marşlarla ve tüm partilerin önünde yüzlerce kızıl bayraklar[…]a başlayan yürüyüş kolları, akşamın [k]aranlığıyla birlikte evlerine, erte[si] gün fabrikalarında, işyerlerinde iş[b]aşı yapmak üzere dağılıyorlar.□

Norveç'te 1 Mayıs, 1912. "8 saatlik işgünü."

İngiltere: Eski canlılığını söylemek güç

Dünyanın her yerinde olduğu gibi, 1 Mayıs İngiltere'de de işçi sınıfının birlik mücadele ve dayanışma günü olarak kutlanıyor.

Ancak bu geleneğin sendikal hareketin tüm kesimlerinde eski canlılığıyla sürdüğünü söylemek güç. Örneğin 1 Mayıs gününün kendisinin değil de onu izleyen ilk Pazartesi gününün tatil olması da, olayın "tatil" yanını öne çıkarıyor.

Kutlamalar Londra'da ve kimi işçi bölgelerinde düzenlenen miting, yürüyüş, toplantı, şölen vb. biçimlerde oluyor. Bunların hiçbiri öyle çok yığınsal yürüyüşler olmuyor. Örneğin Londra'daki yürüyüşe 1500 dolayında katılım oluyor. Bunların da yarıdan fazlasını Türkiyeli örgütler oluşturuyor. Özellikle son yıllarda Türkiyeli göçmenlerin geniş bir kesimini çatısı altında toplayan Londra Halkevi çok büyük, renkli ve coşkulu kortejiyle 1 Mayıs yürüyüşlerine damgasını vuruyor.

Yürüyüşün başında ve sonunda yapılan toplantı ve şölenlerde ise milletvekilleri, tanınmış sendikacılar konuşmalar yapıyorlar.

İsviçre: Bu yılın konusu Namibia

1 Mayıs kutlamaları İsviçre'de genellikle her kentte ayrı ayrı yapılıyor. Ayrıca Zürih'de, merkezi ve yığınsal bir kutlama da düzenleniyor.

Zürih ve öbür kentlerde merkezi 1 Mayıs Komiteleri de var. İsviçre Sendikalar Birliği, Sosyal Demokrat Parti, İsviçre Emek Partisi, İlerici Parti bu komitelere katılıyorlar. Bu arada Türkiye, İtalya, Yunanistan, Filistin ve Şili göçmen işçi örgütleri de komitelerde yeralıyorlar.

Komite her yıl bir konuyu seçiyor ve kutlamaları bu çerçevede yürütüyor. Bu yıl "Namibia" baş konu seçildi.

İsviçre'deki kutlamalar birkaç gün boyunca sürüyor. bu yıl 1 Mayıs yürüyüşünden sonra, bir de 1 Mayıs Şenliği yapılacak. 29-30 Nisan'da da geceler yapılacak. Bu gecelere Rahmi Saltuk'un da katılacağı öğrenildi.

Türkiye solu bu kutlamalara iki ayrı platform olarak katılıyor. Bu platformların birinde TBKP, Devrimci Yol, Kurtuluş, TKEP yeralırken, öbüründe Devrimci Sol, Partizan, TKP-ML, TKP-B bulunuyor.

Hollanda: Silahsızlanma, dayanışma adalet

Hollanda'da 1 Mayıslar, İkinci Dünya Savaşı sırasındaki Nazi işgali dönemi dışında hep yasal olarak kutlanmış, kutlanıyor. 15 yıl kadar önce tüm sendika, parti ve örgütlerle birlikte kutlanırken, daha sonra ayrı ayrı kutlanmaya başlanmış. İşçi Partisi ve onun etkisi altındaki FNV Sendikası ayrı, Komünist Partisi ve diğer partiler ayrı olarak kutlamışlar. Bu süre sonunda, ilk kez 1985 yılında, tüm sendika ve partiler 1 Mayıs'ı yeniden birlikte kutlamaya başladılar. Kutlama belgileri, genellikle, kutlandığı yıl içinde hükümetin çalışanlara yönelik politikasını eleştirir nitelikte oluyor.

Ülke çapında, merkezi bir 1 Mayıs komitesi yok. Her kentteki ayrı yerel komitelerce kutlanıyor. Ve bu komiteleri oluşturan örgütler de kentlere göre değişebiliyor. Örneğin, Amsterdam 1 Mayıs komitesinde, hükümet koalisyon partileri dışındaki tüm partiler, sendikalar ve diğer kitle örgütleri yer alıyor. Bu yılki kutlama belgisi de "Silahsızlanma, Adalet, Uluslararası Dayanışma" olarak belirlenmiş. Türkiyeli göçmenler, kutlamalara yerel düzeydeki örgütleri ile katılıyor. Güney Afrika Kurtuluş Örgütü ANC'de, Amsterdam kutlamasına, Hollanda'da yeni açılan resmi temsilciliği ile katılıyor.

Hollanda'da sendika ve partiler 1 Mayıs'ın resmi tatil günü olmasını istiyorlar.□

Erdal Ultay'ın askerde ölümünde ihmal olduğu açık...

EĞİTİM ZAYİATININ ASLI ARAŞTIRILSIN

Erdal Ultay'ın ameliyatını yapan asteğmen doktor Nedim Tıkız, hastaneyi tanımlarken, "ortalığı bok götürüyor" diyordu.

Adımlar (İstanbul)-"Eşim Erdal Ultay, askerlik görevini yapmakta olduğu, 121. Jandarma Er Eğitim Alayı 2. Tabur, 6. Bölükte iken, daha önce konulan fıtık teşhisi ile ameliyat olması için İskenderun Askeri Hastanesi'ne sevkedilerek, 8.3.1989 tarihinde ameliyatı yapılmış, ameliyat sonrası durumunun ağırlaşması üzerine sevkedildiği Adana Tıp Fakültesi'nde 15.3.1989 tarihinde ölmüştür. Yetkililerin açıklamaları, ölüm nedeninin "kana mikrop karışması" olduğu şeklindedir. Ancak, ameliyatın fıtık gibi basit bir ameliyat olması ve ameliyat sonrası gelişmeler, eşimin ölümünde ameliyatı yapan doktorun ve sonrasında hastanın bakımıyla ilgilenen personel ve yetkililerin ihmali bulunduğunu göstermektedir."

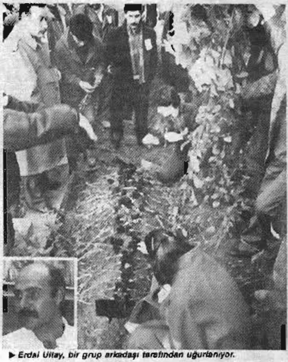
Yukarıdaki alıntı **Erdal Ultay**'ın eşi **Nuray Ultay**'ın, olayın sorumluları hakkında soruşturma açılması istemiyle, İskenderun Askeri Savcılığı'na gönderilmek üzere İstanbul 1. Ordu Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'na verdiği dilekçeden.

Nuray Ultay'ın dilekçesinde de belirttiği gibi, ihmal çok açık. Peki ya kasıt?

Kasıt sorusunu akla getirense, Ertal Ultay'ın askerden önceki politik yaşantısı. 1981 yılı Şubat ayında Devrimci-Sol örgütü üyesi olduğu gerekçesiyle gözaltına alınan Ultay, Mart ayında tutuklanarak, 1983 yılı kışına kadar Hasdal Askeri Tutukevi ve Metris Özel Askeri Cezaevi'nde kalmıştı.

Erdal Ultay **"eğitim zayiatına"** sayılan ilk ihmal kurbanı değil. Başka kurbanlar da var. Bunlardan ikisi daha geçtiğimiz günlerde gazetelerde yeraldı. 11 Nisan 1989 tarihli **Sabah** gazetesi, Amasya 22. Piyade Alayı Roketatar Bölüğü erlerinden **Ömer Emre Bezeyoğlu**'nun, 17 Nisan 1989 tarihli **Cumhuriyet** gazetesi ise, Erzurum'a bağlı Paşapınarı beldesinde askerlik yapan **Varol Akdere**'nin ihmal sonucu öldüklerini yazdı. Annesinin ifadesine göre, Ömer 20 yaşına kadar nezle bile olmamıştı. Erdal Ultay da amatör bir sporcuydu. Futbolcu olmasının yanı sıra, Amatör Sporcular Derneği çalışmalarına da katılmıştı. Ama Varol Akdere'nin babaşının sorduğu gibi, "insan hayatının hiç mi değeri yoktu?" Olsaydı, bu ve benzeri ölümler olur muydu?

Erdal Ultay'ın ameliyatını yapan asteğmen doktor **Nedim Tıkız**, hastaneyi tanımlarken, **"ortalığı bok götürüyor"** diyordu. Sorun yalnızca hastanenin pislik içinde olması değil. Ultay ameliyat sonrasında ateş, ishal ve enfeksiyon belirtileri gösterirken, 5 gün boyunca hiçbir araştırma, müdahale yapılmıyordu. Durumu iyice ağırlaşınca, yangından mal kaçırırcasına Adana Tıp Fakültesi'ne sevkediliyor, ancak bu arada durumun bütün aciliyetine karşın, 5 saat ambulansta bekletiliyordu.

▶ Erdal Ultay, bir grup arkadaşı tarafından uğurlanıyor.

Erdal Ultay Adana Tıp Fakültesi'nde öldü. Ölümü iki kelimeye sığdırıldı: **"Eğitim zayiatı."** Benzeri yüzlerce genç gibi.

Erdal, Ömer, Varol umutları, sevinçleri, acıları, beklentileri, aşkları, sevgileriyle belki de dosyaların soğuk kapakları arasına gömülüp kalacaklar. Ölümleriyle ilgili sorunlar ise yanıtlarını arayacak.□

Toplumsal Kurtuluş Dergisi sahibi Yalçın Küçük

"HER SAYI HEYECAN OLMAYA BAŞLADI"

▶ 141-142 ve onlara bağlı görülen 163 kalkacak. Ama ben, 141-142. maddeleri devrimci-ilerici hareketin geleceği açısından önemsemiyorum. Ancak, geçmiş açısından çok önemli.

Yalçın Küçük: "Devlet inatla Toplumsal Kurtuluş'u çıkartmamak istiyor."

Yazar, araştırmacı ve Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nin sahibi Yalçın Küçük, son aylarda Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nde yayınlanan yazılarından dolayı sık sık gözaltına alınıyor. Kimi zaman bir gece, kimi zaman daha çok gözaltında kalan Yalçın Küçük'le bu gözaltına alınmalar ile ilgili olarak konuştuk. Küçük Adımlar'a, demokrasinin geleceği ve 141-142. maddeler üzerinde görüşlerini de söyledi.

— Sayın Yalçın Küçük, 20. sayısını yayınladığınız Toplumsal Kurtuluş dergisinin bu sayısı için de gözaltına alındınız. Artık bu bir alışkanlık oldu galiba, ne dersiniz?

Küçük: Görebildiğim kadarıyla, devlet dediğimiz organ, inatla Toplumsal Kurtuluş'u çıkartmamak istiyor. Baskı yalnızca toplatmayla sınırlı olmuyor. Matbaaya gidiyorlar. Biliyorsunuz, basın kanununa göre matbaa bastığı her şeyi 24 saat içinde belirli yerlere göndermek durumundadır. "Kanunun bu hükmü derginiz için geçerli değil" diyorlar. Neredeyse daha baskıya bile girmeden matbaaya gidiyorlar.

Mali olarak da çökertmek istiyorlar. Bunu başaramayınca, bu kez, Ankara'da tüm matbaalara baskı uygulayarak, dergiyi basmamalarını sağladılar. Biz bu sayı için İstanbul'u denedik.

İlginç olanı, benim verdiğim herhangi bir demeç, bir başka dergide yayınlanıyor, o yayın için birşey olmuyor, arkadaşlar Toplumsal Kurtuluş'ta iktibas edince, geliyor toplatma.

Devletin bu ısrarında iki düşüncesi olduğunu düşünüyorum. Birincisi, "Türkiye'de devrimci, ilerici kesimde birçok kesimi ürküttüm, bir Toplumsal Kurtuluş üzerinde başarılı olmadım", diyor. İkinci olarak da kürtçü olduğumuzu söylüyor. Biz bunlardan ilkinin bütünüyle doğru olmadığını söylüyoruz. Birçok çevre ve yayın da bugün direniyor. Ve kürtçü olmadığızı açıkça söylüyoruz. Ayrıca Türkiye'de kürtçü olduğuna da inanmıyoruz.

İşte bunların sonunda her sayı heyecan olmaya başladı.

Elbette baskılar yalnızca bize değil. Ama DAL'a-bir biz götürülüyoruz. Şu anda da yazı işleri müdürümüz orada.

Bunun sonu ne olur, söylemek çok zor.

— Karşı karşıya bulunduğunuz bu baskılarla birlikte, ülkemizde demokrasiyi kazanmak gibi bir sorun olup olmadığı hakkında neler düşünüyorsunuz?

Küçük: Bunu çok önemsiyorum. Bugün kitap ve dergi toplatmalar ve gözaltılar çok keyfi bir biçimde sürüyor. Bu sorun halledilmeden birşey olacağını sanmıyorum. Bu durum çok ürkütücü. Şu anda en kolay iş, gözaltına almak ve yayın toplatmak. Buna karşın mücadele etmek gerekiyor. Toplumun dikkati giderek burada toplanmaya başlandı, daha ileri adımlar atılabilir.

— Elbette, bunlara karşı mücadele edilmeli, ancak sorumuz daha farklıydı. Demokrasiyi kazanmak konusuydu. 141-142. maddelerin kaldırılması vb. konuları gündemde. Bu doğrultuda neler yapılabilir?

Küçük: 141-142 ve onlara bağlı görülen 163 kalkacak. Ama ben 141-142. maddeleri devrimci-ilerici hareketin geleceği açısından önemsemiyorum. Ancak, geçmiş açısından çok önemli.

Görmek gerek, kalktığında sol için restorasyon olacak. Örneğin, TİP, TKP, Barış Derneği, DİSK davaları bitecek. Bunlar önemli. Ama şimdi herkesi geçmişteki bir örgütle ilişkilendirmeye ve 168'e sokmaya çalışıyorlar. Bu özellikle Cephe çizgisinden gelenler için böyle. Ve zaten 168 biliyorsunuz buna göre hazırlandı, iki katına çıkarıldı.

Bunlar bizi bağlayamaz. Bugün Toplumsal Kurtuluş'ta TKP ve TİP kökünden gelenler var. Tabii Cephe'den de var ama çoğunluk, 70 TKP'sini canlandırma hareketinden ve işte biz TİP'den gelenler. Ama anlattığım durum bizi bağlayamaz.

141 ve 142'nin kalkması geleceğimiz için önemli değil mi? Komünist adıyla bir partinin kurulması...

Küçük: Hayır. Ama geçmiş için önem taşıyor. Çünkü herkes siyasi hakkını yeniden elde edecek. Böylece Türkiye solunu meşgul eden bir konu ortadan kalkacak. Ancak bu maddeler kalkınca komünist adıyla bir parti kurulabilir mi, kuşkum var. 1925'e kadar bu maddeler yoktu ama o da yoktu. 311-312 işletilir, yol bulurlar.

Ama bu maddelerin kalkması devlet için çok önemli, DİSK ve Barış derneği davalarında ne yapacağını bilemiyor. Nihat Sargın-Nabi Yağcı davasında da keza. Şimdi, bu maddeler kaldığı müddetçe Sargın ve Yağcı'yı hukuken mahkum etmek zorunda. Ama yapamıyor.

— 141 ve 142. maddelerin, ülkenin geleceği için önem taşımadığını mı söylüyorsunuz? Örneğin demokrasi için?

Küçük: Demokrasinin Türkiye'de hiçbir geleceği yok. Ücret düzeyi böyle oldukça ve burjuva partileri AT'yi kabul ettikçe, hiçbir geleceği yok.

AT'ye girmek için ücretlerde oynama olmaması gerekiyor. Çünkü teknolojik yönden geri bir ülkeyiz. Örneğin demir-çelik, Eylül öncesinde hiç ihraç edilmiyordu, çok düşüktü. Şimdi dehşetli bir rakam var. Çünkü kalite ve ücret düştü. Eğer AT'ye girmek isteniyorsa bu matriksle oynanamaz. Ne SHP ne ANAP bunu değiştiremez.

Sosyal demokrasinin hiç şansını görmüyorum. Türkiye için parlamenter demokrasininı şansını da görmüyorum. Türkiye'yi bir fırtına bekliyor.

— Peki, bu yolu demokrasi mücadelesiyle engellemek, değiştirmek olası değil mi?

Küçük: Türkiye'de demokratik aşamanın bir gereklilik olarak kavranacağına inanmıyorum. Ama elbette, biz de demokrasi mücadelesi yapıyoruz. Daha fazlasını da yapmak gerekiyor.

Bu sene 141-142 kalkınca Türkiye solunda önce büyük bir kurmaşa sonra netleşme olacak. Ama mutlak iyi şeyler olacak. Dönüp envanter yapılacak ve ardından birlikte olma ve ayrılma noktaları netleşecektir.

— Bu yıl mı?

Küçük: Evet ya yazdan önce ya da sonbaharda. Çünkü buna devletin daha fazla ihtiyacı var. Ayrıca devlet, bu değişimin ardından daha yumuşak bir sol hareket umuyor. Bence hiçbir hareket buna uymaz, aksine daha sert olurlar. Sonra, önce de söylemiştim, devlet başka maddeleri hazırladı. Örneğin 168. Sonra yargı da buna hazır. Her önüne gelen davayı artık oraya sokuyor. Sonra, Avrupa'daki güç odakları da bunu bekliyor, istiyor.

Ayrıca Turgut Özal'ın cumhurbaşkanlığı seçimleri için bunu, ilerici-devrimci kesime bir rüşvet olarak vermek istediğini düşünüyorum.□

Türkiye'nin yakın izleyicileri

PERDENİN ARKASI NASIL GÖRÜNÜYOR ?

Siesby: "Asıl önemli yan, Türkiye'nin imzaladığı uluslararası anlaşmalara saygı göstermesi ve onun gereklerini yerine getirecek önlemleri almasıdır. Bunun yerine getirilmemesinde ısrar sürerse, Türkiye'nin Avrupa Topluluğu içinde yeralması zorlaşacaktır."

■ **Ayşe Coşkun-Hasan Sertdemir**

Danimarka'nın politik yaşamının tanınmış iki adı ile **Adımlar için** görüşme yaptık. Gerek Prof. **Erik Siesby**'nün, gerek Liberal Parti milletvekili **Bjorn Elmquist**'in bizlere ayırabildikleri zaman çok sınırlı oldu. **Elquist**'le ancak bir telefon görüşmesi yapabildik.

Zamanın kısıtlılığı, her ikisinin de yoğun bir çalışma ortamı içinde bulunmalarından kaynaklanıyordu. Siesby ve Elmquist Türkiye'nin en yakından izleyicilerinden ve ilgilerini eksiltmeden devam ettiyorlar.

Hukuk profesörü ve Danimarka Helsinki Komitesi Başkanı **Erik Siesby** ile Kopenhag Üniversitesi'ndeki odasında görüştük. **Siesby**'nün küçük, her tarafı kağıt ve kitaplarla dolu odasında önce kendisine Türkiye ile ilgili son gelişmelere ilişkin bilgileri verdik. Görüşmeyi yaptığımız sıralarda Ankara Kapalı Merkez Cezaevi olayı henüz sonuçlanmıştı ve türban olayları bütün sıcaklığıyla yaşanıyordu. Türbanın ne olduğuna ilişkin açıklamalar yapmak zorunda kaldık. Çünkü Avrupalı için türban, hintlilerin sardığı biçimdeki sarık anlamına geliyor. Tüm olayları yakından izlediğini belirten Siesby şunları söyledi: "Türkiye her zaman Avrupa Konseyi'nin de gündemi içindedir. Avrupa Konseyi Türkiye'yi yakından izlemektedir. Benim de Türkiye hakkında çeşit incelemelerim ve raporlarım bulunmaktadır. Bu dikkat eksilmeden sürecektir."

— 1992 Avrupa Birliği sürecinde Türkiye'de demokrasi ve insan hakları konularında Avrupalı politikacıların ve bilim adamlarının rolü ne olabilir?

Siesby: Danimarka'dan pekçok kişi Türkiye'ye gitti, bunların arasında ben de bulunmaktayım. Her giden kendi görüşleri hakkında raporlar düzenledi. Bence bu ilgi sürdürülmelidir ve Türkiye'de insan hakları ihlallerine karşı uyanık olunmalıdır.

1980 darbesinden sonraki durum sivil yönetime geçişle kısmi olarak bir düzelme gösterdi. Ne ki, yüksek öğrenim görevlileri, kamu kuruluşlarında çalışan pekçok kişi görüşlerinden dolayı işlerinden çıkarıldılar ve hâlâ bunların pekçoğu işlerine dönemediler.

Siyasi davalar devam ediyor ve binlerce siyasi tutuklu var. İşkence hâlâ sürüyor. Uluslararası anlaşmalar iç hukuka yansıtılmıyor. 1 Şubat'tan itibaren işkencenin denetlenmesi için cezaevleri yabancı gözlemcilere açıldı. Bence bu, işkencenin önünün alınmasında etkin yollardan biridir. Yabancı heyetler Türkiye'deki cezaevlerini ziyaret etmeli ve tutuklularla görüşmelidirler.

Burada asıl önemli yan, Türkiye'nin imzaladığı uluslararası anlaşmalara saygı göstermesi ve onun gereklerini yerine getirecek önlemleri almasıdır. Bunun yerine getirilmemesinde ısrar sürerse, Türkiye'nin Avrupa Topluluğu içinde yeralması zorlaşacaktır.

Prof. Erik Siesby, "Perde arkasındaki Türkiye" isimli yazısına, "Birçok Danimarkalı Türkiye'yi bol güneşi, değişken doğası, çeşitli kültürlerin anılarıyla dopdolu, sıcakkanlı ve nezaketli insanları olan bir ülke olarak tanıyor", diye başladıktan sonra, "Türkiye daha 1954'de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine imza atmış, 1987 Ocak ayında ise Strasbourg'daki İnsan Hakları Komisyonu'na yapılacak bireysel başvuru hakkını tanımıştır. Anayasa işkenceyi yasaklamıştır ve Türkiye hem Birleşmiş Milletler'in hem de Avrupa Konseyi'nin işkenceye karşı sözleşmelerini onaylamıştır" diyordu. Hemen arkasından da okurlara bir soru yöneltiyordu: "Bu güzelim perdenin arkasındaki gerçeklik nasıl görünüyor?"

Danimarka Parlamentosu'nda Liberal Parti'den milletvekili ve Avrupa Konseyi Hukuk Komisyonu Başkanı ve Türkiye Raportörü **Bjorn Elmquist**'le görüşmemizi, daha önce belirttiğimiz gibi, telefonla yapabildik.

— Nisan ayı sonlarına doğru Avrupa Parlamentosu Karma Komisyonu toplantısı Türkiye'de yapılacak. Bu toplantıda politik tutuklular, Kutlu ve Sargın'a özgürlük, Kürt sorununun dile getirilmesi olasılığı var mı? Siz bu toplantıya katılıyor musunuz?

Elmqulst: Ben bu toplantıya katılmıyorum. Ama komisyon üyelerinin bu sorunların hepsi olmasa da bazılarını dile getireceklerini, tartışacaklarını umut ediyorum. Kaldı ki bu sorunlar daha önce sık sık Türk yetkilileri nezdinde dile getirildi. Ancak Türkiye hükümet yetkilileri, formel olarak, Avrupa Parlamentosu Karma Komisyonu'nun bu sorunları özellikle gündeme getirmesi gibi bir yetkisi yoktur diyebilir.

— 1 Şubat'tan sonra Türkiye'ye giden heyetlerle görüşmeleriniz oldu mu? Ya da onların yazdıktan raporları aldınız mı? Bu raporlardaki görüşler hakkında sizin görüşleriniz nedir?

Elmquist: Türkiye üzerine bugüne kadar çeşitli uluslararası raporlar yazıldı. Türkiye ile ilgili çok şeyler söyledi. Ben de en son Şubat ayında Avrupa Konseyi Hukuk Komisyonu Başkanı ve Türkiye Raportörü olarak bir rapor hazırladım. Raporu Uluslararası Af Örgütü'ne ve Avrupa Konseyi üyelerine ilettim.

Raporumda genel olarak Türkiye'de insan haklarının ihlal edildiğine, iki komünist lider, Kutlu-Sargın davasına dikkat çektim.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkı ve işkenceyi yasaklayan sözleşmeye rağmen, Uluslararası Af Örgütü'nün hazırladığı ve işkencenin sistematik olarak devam ettiğini tesbit eden saptamalarına raporumda yer verdim. Rapor üzerine Türk yetkililerle somut görüşmelerde bulundum. Ekim ayında Türk yetkililer ve Uluslararası Af örgütü temsilcilerinin de katılacağı bir duruşma yapılacaktır.

— Türkiye yerel seçimlerden sonra sıcak bir tartışma ortamına girdi. Bu ortamda politik tutuklular, işkence, uluslararası sözleşmelere uygun iç yasal düzenlemeler, politik tutuklulara af konuları hükümet gündeminin alt sıralarına inebilir. Bunu önlemek için bir tavır geliştirmeyi düşünüyor musunuz?

Elmquist: Türkiye'deki durum yakından izlenecek, sözünü ettiğiniz konularda her zaman Türkiye ve uluslararası kamuoyunun dikkatleri çekilecektir.

Avrupa Konseyi, hükümet ve muhalefet partilerinin de temsilcilerinin katıldığı toplantılarda bu konuların tartışılmasına her zaman önem vermiştir. Bundan sonra da çalışmalarımız bu doğrultuda olacaktır.□

▶ *Prof. Erik Slesby, ünlversitedeki odasında. "Türkiye'de insan hakları ihlallerine karşı uyanık olunmalıdır."*

Hollanda Komünist Partisi'nin 31. Kongresi yapıldı

'KOMÜNİSTLER PARLAMENTOYA'

▶ *TBKP Politbüro üyesi Erdal Talu'nun konuşması, ayakta alkışlandı.* Fotoğraf: J. Keizer

Semra Ulusoy (Hollanda)-Hollanda Komünist Partisi'nin 7-9 Nisan tarihlerinde yapılan 31. Kongresi'nin ana belgisi, **'Komünistler Parlamentoya'** idi. Uzun yıllar, Hollanda parlamentosunda sandalyesi olan HKP, son genel seçimlerde uğradığı yenilgi ile bu sandalyelerini yitirmişti. Son dönem çalışmalarını, parlamentoya girmeye yoğunlaştırmış ve kongre belgisi olarak da bu önemli hedefi belirlemişti. 300 dolayında delegenin katılımıyla gerçekleştirilen Kongre'de geniş çalışan kitleyi yakından ya da uzaktan ilgilendiren tüm konular ele alındı, tartışıldı, kararlara bağlandı. Bunlar arasında; komünistlerin birliğinin yeniden sağlanması, kadın, çevre, gençlik, sendikal hareket, Hollanda'da yaşayan göçmenlerin sorunları vb. gibi kogular vardı. Konre'yi uluslararası ve yerli basın temsilcileri de izledi. Kongre'ye davet edilen TBKP'yi, Merkez Komitesi ve Politbüro üyesi **Erdal Talu** temsil etti. Yaptığı konuşmada, Türkiye'deki demokrasi mücadelesine, uluslararası dayanışmanın önemine değinen Talu, tüm delegeler ve Kongre divanınca ayakta alkışlandı.

Üç gün sonunda yapılan seçimlerde 59 kişilik yeni Merkez Yönetim Kurulu belirlendi. Bunların 23'ünü kadınlar oluşturuyor.□

Mart ayında Fransa'da da belediye seçimleri vardı

KOMÜNİSTLER GERİLEDİ Mİ?

30 binden çok nüfusu olan 45 belediyeye komünist belediye başkanları seçildi. Böylece FKP, belediyeler düzeyinde, ülkenin ikinci partisi durumuna geldi. 3500'den çok nüfuslu belediyelerde ise, komünistler 253 belediyenin yönetiminde.

■ Feridun Aksın/Paris

Geçtiğimiz Mart ayı içinde, Fransa'da da belediye seçimleri yapıldı. Seçim sonuçları alındıktan sonra, sağ partilerin önemli bir yenilgiye uğradığı, Sosyalist Parti'nin ise, önemli bir gelişme gösterdiği yolunda yorumlar ağırlık kazanıyordu. Bunun yanı sıra, büyük gerileme gösteren partilerden birinin de Komünist Partisi olduğu yönünde yoğun bir kampanya açıldı. Günlük basınımız da bu kampanyaya katıldı. "Fransız Komünist Partisi ağır bir yenilgiye uğradı" biçiminde başlıklar atıldı.

Oysa sonuçlar, bu yorumların tam tersine, FKP'nin bazı belediyeleri kaybetmekle birlikte, oy oranındaki yükselme eğiliminin sürmekte olduğunu gösteriyordu.

Fransız Komünist Partisi'nin seçim sonuçlarını değerlendirmek amacıyla, 29-30 Mart günleri yaptığı Merkez Komitesi toplantısından sonra görüştüğümüz Merkez Komitesi üyesi Jacques Denis, Adımlar'ın konuyla ilgili sorularını yanıtladı.

— Partinizin Merkez Komitesi Belediye seçimlerinin sonuçlarını incelemek amacıyla yaptığı iki günlük toplantıyı sona erdirdi. Komiteniz bu sonuçları nasıl değerlendiriyor?

Denis: Toplantımız temel bir karakteristiği bir kez daha saptadı: Partimizin etkisinin yükselişi devam etmektedir.

Üzerinden daha bir yıl bile geçmedi, hatırlardadır sanıyorum: Cumhurbaşkanlığı seçiminin hemen arkasından, birçokları partimizin "yalıtlanacağı" ninnisini söylüyordu. Bundan böyle Meclis'de komünist milletvekili görülmeyeceği, belediyelerdeki sonumuzun da yakın olduğu öngörüsünde bulunuyorlardı. Ama bu amaçlarında çok büyük bir başarısızlığa uğradılar.

Milletvekili seçimleri partimizin etkisinin yükselmeye başlaması yönünde bir ilk gösterge oldu. Bölge seçimleri ve belediye seçimleri bunu daha da güçlendirdi. 30 binden çok nüfusu olan 45 belediyeye komünist belediye başkanları seçildi. Böylece partimiz belediyeler düzeyinde, sağ partilerin önünde ve ülkenin ikinci partisi durumundadır. Sayıları, 3500'den çok nüfuslu belediyelere göre ele alırsak, komünist belediye başkanları tarafından yönetilen belediye sayısı 253'ü bulur.

Sayılar ortada, onların gerçeklikleri söz götürmez. Sosyalist Parti'nin ortak liste çıkarmayı reddetmesi nedeniyle, yalnızca kendi adaylarımızla seçime katıldığımız yerlerdeki sonuçlar özellikle anlamlıdır. Bu şekilde ayrı liste ile seçime girdiğimiz 764 belediyede -ki bu, 5.700.000 kullanılan oy demektir- partimiz 153.750 oy artışı göstererek, yüzde 2.48'lik bir ilerleme kaydetti. Buna karşılık aynı yerlerde Sosyalist Parti'nin birlik karşıtı politikası seçmenler tarafından ağırca cezalandırıldı: 264.900 oy kaybı ile, yüzde 5.27'lik bir gerileme gösterdiler.

Partiniz bu seçimlerde sağın yenilgiye uğratılması için Sosyalist Parti ve diğer sol kuruluşlarla ortak liste ile çıkılması konusuna çok ağırlık verdi ve ısrarlı davrandı. Seçim sonuçları bu tutumunuzun sonuç alıcı olduğunu kanıtladı mı?

Denis: Yalnız sonuç alıcı değil, aynı zamanda haklı bir tutumdu. Bizim, her durumda, yönelimlerimiz halk güçlerinin eylem içinde birliğini sağlamak yönündedir. Belediye seçimlerinde bu, bütün belediye bölgelerinde sol ve ilerici güçleri eylem içinde bir araya getirmek anlamına geliyordu. Bunun dışındaki her tavır halk güçleri içindeki (üstesinden gelmeye çalıştığımız) bölünmeleri daha da artırmaya yarayacaktı. Tersi bir tutum aynı zamanda Sosyalist Parti'nin hükümete yaptığı sağ eğilimli ittifakı belediyelere de yapmak ve bu yolla birçok komünist belediyeyi ele geçirmek yönündeki amacını gerçekleştirmesini kolaylaştıracaktı. Biz sorumsuz davranamazdık ve davranamayız.

▶ FKP MK üyesi Jacques Denis

Kuşkusuz ulusal düzeyde yürütülecek politika konusunda komünistlerle sosyalistler arasında derin farklılıklar var. Bu farklar bugün güncel sorunların en önünde yer alan sosyal hareketler konusunda da, Avrupa sorunları konusunda da çok açık olarak görülüyor. Ne eleştirilerimizi yumuşatmak ne de emekçilerin mücadelesine verdiğimiz desteği gevşetmek söz konusudur bizim için.

Sosyalist Parti çok fazla sayıda bölgede, ortak liste düzenlemeyi reddetti. Bu tutumun bizi tatmin etmediğini seçim mücadelesi boyunca açıkça söylemek zorunda kaldık. Durumu açık olarak görmeliyiz: Ülkeyi sağın bir bölümü ile birlikte yöneten Sosyalist Parti bu ittifakını yerel düzeyde de uygulamak hesabı peşindeydi. Bizim eylemimiz onları belediyelerin çoğunluğunda komünistlerle ortak liste çıkartmak zorunda bıraktı. Temel olarak ele alırsak, sosyal içerikli ve demokratik bir yerel yönetim için komünist ve sosyalist işbirliği kazanımı korunmuş oldu.

Hiçbir şekilde önceden garantili olmayan bu sonuç, komünistlerin işyerlerinde, mahallelerde, köylerde kişilere yönelik olarak yeni bir biçimde yürüttükleri yoğun bir çalışmanın meyvasıdır. Bundan partimiz yeni yeteneklerle de güçlenmiş olarak çıktı. Yalnızca Ocak ayı başından bu yana saflarımıza katılan yeni üye sayısı 17 bini buldu.

— Belediye seçimlerinden sonra partinizin çalışmaları hangi yönlerde gelişecek?

Denis: Partimizin etkisinin yükselmesinde kaydettiğimiz bu gelişme bizi 26. Kongremizin çizdiği, halk güçlerinin eylemde birliği politikasını yaşama geçirmeyi sürdürmemiz yolunda daha kararlı kıldı. Kemerleri sıkma politikasına karşı gelişen sosyal hareketler bütün ülke düzeyinde gittikçe yükselmektedir. Fransızların büyük çoğunluğu için hayat gittikçe güçleşiyor, hatta katlanılmaz hale geliyor: Satın alma gücünün giderek daha düşmesi, işsizliğin açtığı yaralar, okullarda eğitim araçlarının yetersizliği, sağlık sorunları ve daha bir sıra günlük sorun. Bunun yanında silahlanma harcamaları ve uluslarüstü kapitalist bütünleşmenin hızlandırılması.

Bütün belediyelerde, ister çoğunlukta, ister muhalefette olsunlar, belediye başkanı ve encümen üyesi olarak seçilmiş olan 21.500 komünist her an halkın hizmetinde olmanın kaygısı ile hareket edeceklerdir. Onların mücadelelerinin ve istemlerinin yanında yer alacaklar ve bütün kararlarda paylarının bulunmasına çaba göstereceklerdir. İnsanların somut istemlerini savunma ve bunlar çerçevesinde birleşmelerini sağlama yolunda sürdürdüğümüz politikanın önemli bir destek gücünü oluşturacaklardır. Genel Sekreterimiz Georges Marchais'nin belirttiği gibi: "Kendini savunmak için birlik, değişim için birlik. Evet partimizin, komünistlerin her zamankinden daha kararlı olarak izleyecekleri çizgi budur."

Merkez Komitemiz, 18 Haziran'da yapılacak Avrupa Parlamentosu seçimleri için güçlerimizi yeni bir savaşıma işte bu espri içinde çağırdı. Fransa'da ve Avrupa'da emek dünyasının sesini duyurmak için, silahsızlanma için, Fransa'nın özgürlüğü ve egemenliği için. Büyük sermayenin planlarına karşı mücadele ve dostluğun, barışın, işbirliğinin Avrupasının inşasına katkıda bulunmak. Fransız komünistlerinin yolu işte budur. Her şey gösteriyor ki onlar güçlüdürler, ayaktadırlar.□

▶ AFGANİSTAN'LA DAYANIŞMA HAFTASI

Yüz kırkı aşkın ülkenin üye olduğu Dünya Barış Konseyi'nin çağrısı üzerine 21 Nisan günü Afganistan Cumhuriyeti ile Dayanışma Haftası başladı. Dayanışma Haftası çerçevesinde birçok ülkede düzenlenecek etkinliklerle, dünya kamuoyunun dikkati bu karmaşık bölgesel çatışmaya çekilecek.

Cenevre Antlaşmaları'nın imzalanmasının üzerinden bir yıl geçmesine rağmen ABD ve Pakistan'ın muhalefetçilere yardım sağlaması, çatışmayı daha da derinleştiriyor. Bu süreçte antlaşmada belirtildiği gibi SSCB birlikleri Afganistan'dan geri çekildiler. SSCB lideri Gorbaçov Pakistan Ulusal Halk Partisi Başkanı Abdulveli Han'a gönderdiği mektupta; "sorunun çözümünde askeri yöntemlerin sağlayacağı bir çıkış yolu yok ve olamaz" dedi.□

▶ SİLAHSIZLANMA KONFERANSI

Japonya'nın Kyoto kendinde yapılan ve 30 ülke ile 16 örgütün katıldıkları BM Silahsızlanma Konferansı sona erdi. Çeşitli görüşlerin dile getirildiği toplantıda, Japonya'nın "50 devlet arasında kurulacak enformasyon ağı aracılığıyla, sismik verilerinin değiş tokuşunun yapılması" önerisi destek gördü.

Enformasyonların değiş tokuşu ile Japonya, nükleer denemelerin yasaklanmasına ilişkin antlaşmanın kontrol edilebileceğini de kanıtlamış bulunuyor.□

▶ "ÇEVRE" GÖSTERİLERİ

Bir dizi ülkede Çevre Koruma Hareketleri'nce düzenlenen gösterilere 22 Nisan'da yenileri eklendi. New York'ta düzenlenen gösteride çok sayıda kişi Exxon Korporasyonu'nun karargahı önünde toplanarak, Alaska açıklarında deniz sularının kirlenmesinden Exxon'un sorumlu olduğunu öne sürdüler.

Kansas ve Kaliforniya eyaletlerinin yerleşim merkezlerinde de, atmosferdeki ozon tabakasına zarar verdiği bilinen bileşimlerin üretimlerinin durdurulması istemiyle, gösteriler yapıldı.

Bütün bu gösteriler 22 Nisan'da ABD'de yapılan 'Dünya Günü'nün 19. yıldönümünde gerçekleştirildi.□

▶ KÜRTLERE ZORUNLU GÖÇ

Irak hükümeti "yeniden iskan planları"nı ısrarla yalanlamaya devam ediyor. Kürt örgütleri, Irak rejimine karşıt güçleri yalnız bırakmak amacıyla, Saddam hükümetinin 300 bin kadar kürtü yeniden iskan etmeyi planladığını açıklıyorlar. Zorunlu göçün kuzeyden güneye doğru yaptırılacağı belirtiliyor.

İRNA Haber Ajansına göre 100 binlik Biza kenti boşaltılmak istenen kentler arasında ve kentin boşaltılmasına karşı çıkıp, gösteri yapan çok sayıda Kürt, geçtiğimiz haftada Irak güvenlik güçlerince öldürüldü. Yönetim karşıtı kürt örgütlerine yakın kaynaklar, Londra'da yaptıkları açıklamada hükümeti bu kararından vazgeçirmeye çalışan bir yerel kürt liderinin ortadan kaybolduğunu açıkladılar.

Reuters haber ajansı da; yönetim karşıtı 4 kürt örgütünü biraraya getiren Kürdistan Ulusal Cephesi'nin bir yetkilisine dayanarak, Biza kentinin dini lideri molla Muhammet Dargari'nin Bağdat'a gittiğini ve kendisinden henüz haber alınamadığını bildirdi.□

▶ CASTRO VE ORTEGA GERİ ÇEVRİLDİ

Amerika yönetimi, Castro ve Ortega'ya ülkeye giriş izni vermedi. Chicago Tribune Gazetesi'nin belirttiğine göre ABD hükümeti, gazete sahipleriyle düzenlenen bir toplantıya katılmak üzere, ABD'ye gelmek isteyen Küba devlet başkanı Fidel Castro ve Nikaragua devlet başkanı Daniel Ortega'ya ülkeyi giriş izni vermedi.□

▶ ÜRDÜN'DE ZAM AYAKLANMASI

Ürdün'de hükümetin benzin ve gıda maddelerine yaptığı yüzde 50'ye varan zamlar büyük tepkilere yol açtı.

Ürdün'de IMF'nin dayatmalarıyla, ülkenin dış borçlarını ertelemek için şart koştuğu yüksek zamlar sonucunda, polisle halk arasında sert çatışmalar meydana geldi. Çıkan olaylar sonucunda beş kişi öldü, 30 kişi gözaltına alındı.

Bilindiği gibi daha önce de benzer nedenlerle Venezüella'da yapılan zamlar üzerine halk tepki göstermiş, kanlı olaylar yaşanmıştı.□

“Gelecek” Genel Yayın Yönetmeni Sadun Aren

MARKSİST-YETENEKLİ BÜTÜN YAZARLARA AÇIĞIZ

Genç arkadaşlarla konuştuğumuz zaman marksist bilimin verilerine, düşünce biçimine hiçbir itirazları olmadığını görüyorum. Bütün ayrılık liderlere bağlılık ve belli şekillerde yorumlanmış davranış biçimlerinden ve sloganlardan ibarettir.

Mayıs ayında **Marksizm ve Gelecek** adıyla yeni bir dergi daha yayın yaşamımıza katılacak. Üç ayda bir yayınlanacak olan **Gelecek**'in ilk sayısında ağırlıklı iki konu var. İlki, Türkiye'de Marksizmin sorunları ve geleceği; diğeri de, Türkiye kapitalizminin geleceği. Genel Yayın Yönetmeni **Sadun Aren**'le **Gelecek**'in hangi düşüncelerle yayınlanmaya başladığını ve neler yapmayı tasarladıklarını konuştuk. Aren, siyasi perspektifi gözden kaçırmayan, bilimsel yanı ağır basan bir marksist dergiden sözediyor.

— ***Bir süredir bir dergi çıkartma hazırlıkları içinde olduğunuzu ve Mayıs ayı içinde birinci sayısını çıkartacağınızı öğrendik. Akla "neden" sorusu geliyor. Kısacası, bu ortamda neden dergi çıkartıyorsunuz?***

Aren: Gerçekten bugün ülkemizde marksizmle ilgili olarak birçok dergi çıkmaktadır. Bunların burada adlarını saymaya gerek görmüyorum. Bunların bir kısmı akademik niteliktedir, sorunları herhangi bir siyasi perspektif içinde ele almamaktadırlar. Diğer bir kısmı da bunun tam tersi konumdadırlar, yani adları ve sınırları belli siyasi görüşlerin ve yalnız bu görüşlerin sözcüsü durumundadırlar. Oysa ülkemizin, halkımızın bugünkü gereksinimi, bilimsel olmakla beraber, politik perspektifi de olan marksist görüşlerle tanışmak ve bunları öğrenmektir. Çünkü ancak marksizmin bu yönde ele alınması, artık halkımızın bıkmış olduğu dağınıklılığı, fraksiyonculuğu, temelli bir biçimde ortadan kaldırabilir. Benim gözlemlerim marksist-sosyalist kesimdeki dağınıklığın temel nedenlerinin bu olduğunu göstermektedir. Nitekim bu fraksiyonlara mensup genç arkadaşlarımla konuştuğum zaman, marksist bilimin verilerine, düşünce biçimine hiçbir itirazları olmadığını görüyorum. Bütün ayrılık liderlere bağlılık ve belli şekillerde yorumlanmış davranış biçimlerinden ve sloganlardan ibarettir. Bu nedenle, bilimsel yanı ağır basan, ama siyasi perspektifi de gözden kaçırmayan bir derginin çok yararlı olacağını düşünüyorum.

— ***Yani siz çıkmakta olan dergilerin ağır basan "siyaset" ve "bilimsellik" yanlarını birleştirmek üzere yola çıkıyorsunuz?***

Aren: Marksizmin özü itibariyle işçi sınıfının çıkarlarının uzun dönemde toplumsal yaşamı yönlendireceğini ve belirleyeceğini anlatır. Bu anlamda olarak hem bilimseldir, hem de siyasete dönüktür. Açıklamak için şunu da ekleyeyim: İşçi sınıfının sömürülmesi kapitalist toplumun bir olgusudur, gerçeğidir. Bu gerçeği aramak, bulmak ve sömürünün ortadan kaldırılması gereğini anlatmak bilimdir. Olaylara bilimsel bir yaklaşımdır. Ne var ki, bu düşünceler doğru iseler, gerçekleşmeleri onun bir uzantısıdır ve ancak politik eylemle yerine getirilebilir.

— ***Fraksiyonculuğu önlemekten bahsettiniz. Bunu bilim-politika ilişkisi bağlamında açıklar mısınız?***

Aren: Bilindiği gibi marksist fraksiyonların hepsi iyi niyetlidir, hepsinin amacı Türkiye'de sosyalist bir toplumun oluşturulmasına katkıda bulunmaktır. Ne var ki, her birinin Marksizme ve bunun uygulama (politika) ile olan ilişkisini algılamaları birbirinden farklıdır. Bu farklılık, bilgi birikimi ve bir ölçüde de kişilik farklılıklarından kaynaklanabilir. Bundan ötürü marksizm bilimsel yanıyla doğru biçimde konur ve işçi sınıfının eylemleriyle bağlantısı yine bilimin ışığında kurulursa, sanıyorum ki fraksiyonlar arasında yakınlaşma ve giderek birlik sağlanabilir.

— ***Nasıl bir birlik?***

Aren: Sözünü ettiğim marksist çevrelerin birliği dediğim zaman, elbette ki tıpatıp birbirinin aynı biçimde düşünmelerini anlamıyorum. Hareket noktaları ne kadar birbirlerinin aynı olursa olsun, ondan yapılacak çıkarsamalar ve ona dayanarak yapılacak uygulamalar arasında insandan insana gruptan gruba farklılıklar olacaktır. Bu farklılıkları da kabul etmeyen bir birlik ne mümkündür ne de istenir bir şeydir. Gerçekten böyle bir birlik ancak antidemokratik uygulamalarla veya şeklen sağlanabilir.

— ***Anlaşılıyor ki, birliğin sağlanmasında demokratik tartışmaya büyük bir değer biçiyorsunuz. Bu tartışmanın sınırları ve biçimi ne olabilir?***

Aren: Şimdi, çeşitli marksist görüş sahipleri arasında tartışma veya diyaloğun kurulması herşeyden önce birlik konusunda güçlü bir arzunun varlığını öngerektirir. Sanıyorum, bu ülkemizde vardır. Herkes öteden beri süregelen dağınıklıktan bıkmıştır ve bunun ortadan kaldırılmasını istemektedir. Tartışmanın ikinci öngereği bir platformun olmasıdır. Bu şimdiye kadar gerçekleştirilememiştir. Oysa elbette ki, yüzyüze gelmedikçe gerçek bir diyalog kurulamaz. Yalnız dergi, gazete gibi herkese açık olan yazılar düzeyinde bir diyaloğu yeterli bulmuyorum. Kişilerin yüz yüze gelmeleri gerekir. Böylece birbirlerinin fikirleri yanısıra, kişiliklerini de tanırlar ve aralarında dostluk oluşması olanağı doğar. Bana öyle geliyor ki, insanlar arası anlaşmazlıkların önemli bir bölümü "yanlış anlamak"a dayanır. Gerçekten başlangıçta bir dil sürçmesi, bir kimsenin arzu etmediği bir şeyi ağzından kaçırması, kullanılan bir sözün karşı tarafça yanlış anlaşılması, yorumlanması, birçok anlaşmazlığın gittikçe büyüyerek, ciddi anlaşmazlıklara dönüşmesine neden olabilmektedir. Bundan ötürü insanların yüzyüze gelmeleri ve sakin bir ortam içinde anlaşmazlık konularını evvela ortaya koymaları, sonra da bunları irdelemeleri, pekçok anlaşmazlığın daha baştan ortadan kalkmasına neden olabilir. Elbetteki marksistler arası görüş ayrılıklarını sadece bir tür yanlış anlamalara indirgeyemeyiz. Ama yüzyüze diyalogla en başta ve kolaylıkla ortadan kalkabilir. Şunu da ilave edeyim ki, kişiler arası anlaşmazlıklarda çok defa bu küçük sorunlar büyük sorunlardan daha önemli güçlükler çıkarabilirler. Bu yüzden yüzyüze diyalog çok yararlı bir yöntem olur.

— ***Tartışma denilince akla polemik geliyor. Polemik gerekli mi, gerekliyse nasıl bir polemik?***

Aren: Polemikten, ben laf cambazlığı yaparak, karşı tarafı mat etmeyi anlıyorum. Bu anlamda polemiğe gerek görmem. Hele marksist düşüncenin gelişmesinin söz konusu olduğu ortamlarda, tartışmanın bu amaçla yapılmasını son derece zararlı görürüm. Konuyu günümüz koşulları içinde düşünecek olursak marksistler arası tartışma ve diyaloğun gerçekleri ortaya çıkartmaya yönelik olması gerekir. Karşı tarafı mat etmek esprisi ile yapılacak tartışmalarda farklılıkların azaltılması değil, tersine daha artırılması gibi bir sonuç çıkar.

— ***Tartışma kültürünü geliştirmek için...***

Aren: İnsanların doğru bellediklerı, benimsedikleri ve birçok yerde savundukları görüşlerin, fikirlerin ve değer yargılarının yanlış olduklarını kabul etmeleri çok zordur. Çünkü insanların fikirleri kişiliklerinin bir parçasıdır. Bunu böyle kabul etmekle beraber, gerçek bilimsel ve marksist kişilik bu güçlükleri yenebilmeyi gerektirir ve devamlı olarak doğruyu aramayı gerektirir. Bir marksistin yıllardır doğru olarak bellediği bir şeyin yanlış olduğunu görmesi, belki onu bir yanıyla sarsacaktır. Ama başka yanıyla da bu gerçeği kabul etmesi onu yüceltecektir. Biliyorsunuz Marks'ın en önemli tezlerinden birisi "önemli olan dünyayı tanımak değil, onu değiştirmektir" mealindedir. Marksistler bunu dünyaya olduğu kadar kendilerine de uygulamalıdırlar. Kendilerini eski, yanlış ya da çağdaşlığını yitirmiş düşüncelerden arındırıp yeni düşüncelere yönelmek; bir marksist insan için mutluluk ve esas olmalıdır. Şunu belirteyim ki, marksist düşüncenin içinde kalarak onun sürekli geliştirilmesi ve bu süreç içinde eski fikirlerden arınmak, bilimsel olmanın temel bir koşuludur.

— ***Şimdiye kadar marksistler arası tartışma üzerinde durduk. Marksizmi geliştirecek dinamizmin bu olduğunu söylediniz. Bunun yanısıra marksistlerin sosyal demokratların yanısıra yeni toplumsal hareketlerle; feministlerle, yeşillerle vb. tartışmasını marksizmi geliştirecek bir diğer dinamik olarak görebilir miyiz?***

Aren: Bir tartışmadan sonuç alınabilmesi, yani anlamlı bir tartışma yapılabilmesi için tarafların konumlarının iyi belirlenmesi gerekir. Marksistler marksist olmayan kesimlerle tartışırken, her şeyden önce muhataplarının konumlarını, özellikle marksist olmadıklarını bilmeleri gerekir. Bununla şunu açıklamak istiyorum: Örneğin, bir sosyal demokratla, o sanki bir marksistmiş gibi tartışılırsa sonuç alınamaz. Ama onun kimliği ve düşünce sınırları iyi bilinirse bunlarla bağdaştırılabilecek marksist düşünce ve uygulamalar tartışılır ve çok yararlı sonuçlar alınabilir. Sanıyorum ki önümüzdeki dönem için bu son derece önemlidir. Marksistlerle marksist olmayanlar bu çerçevede işbirliği yapabilirler ve toplum için son derece önemli bir çok sorunun çözülmesine katkıda bulunabilirler.

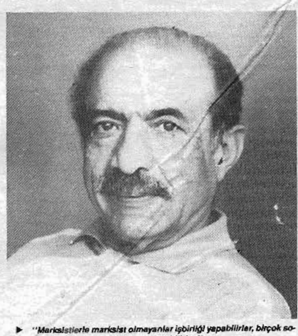
— ***Tekrar doğrudan dergiye geçmeden bir soru daha sormak istiyorum. Marksistler arasındaki tartışma açısından uluslararası düzeyde marksizmin yaşadığı yenilenme ve yeni yönelişlerin önemi ve etkileri neler olacaktır?***

Aren: Gerçekten Türkiye'deki tartışmaların verimli bir yön almasında dünyadaki marksist tartışmaların çok olumlu bir etkisi olmuştur ve olacaktır. Artık dünyada "gerçeğin tekeline sahip merkez"in olmaması, marksist düşünceye ve araştırmalara da büyük özgürlük kazandırmıştır. Ayrıca ben Türkiye'deki marksist birikimin ve kadroların Türkiye'nin marksizmine olduğu kadar dünya marksizmine de katkılarda bulunacak bir düzey ve nitelikte olduklarına inanıyor ve bunu da gözlemliyorum.

— ***Tekrar dergiye dönersek, söyle-***

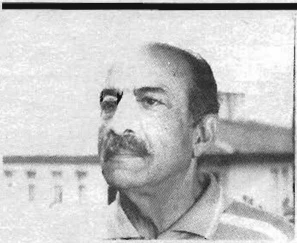
▶ *Uzun dönemli amacımız, dergiyi oluşturulacak bir marksist araştırmalar enstitüsünün yayın organı haline getirmektir. Bu enstitüyü oluşturmak için bir arşiv ve dökümantasyon kurmayı düşünüyoruz.*

▶ *Türkiye'deki marksist birimin ve kadroların Türkiye'nin marksizmine olduğu kadar, dünya marksizmine de katkılarda bulunacak bir düzey ve nitelikte olduklarına inanıyorum.*

Fotoğraf: Ahmet Bülent

▶ ***"Marksistlerle marksist olmayanlar işbirliği yapabilirler, birçok sorunun çözümüne katkıda bulunabilirler."***

diklerinle çerçevesinde derginin yazarlarının çok geniş bir yelpaze oluşturacağı anlaşılıyor.

Aren: Evet. Şimdilik ben dergide sadece yönetici durumdayım. Dergi ülkemizin marksist-yetenekli bütün yazarlarına açıktır. Bunu derginin birinci sayısında da göreceksiniz.

— ***Birinci sayıda kimler yazıyor?***

Aren: Bir kaçını sıralayayım: Murat Belge, Korkut Boratav, Metin Çulhaoğlu, Tarık Demirkan, Muzaffer İlhan Erdost, Cem Eroğul, Yusuf Işık, R.Nuri İleri, Ahmet Kaçmaz, Nail Satlıgan, Ömür Sezgin, Kenar Somer, Ali Söylemezoğlu, Galip Yalman ve buna ilave birkaç isim daha olacak.

Önümüzdeki dönemde bu ve buna katılacak diğer arkadaşların derginin yönetimine daha da çok katılmaları giderek derginin çok geniş bir yelpazeyi temsil eden bir yazı kurulu tarafından yönetilmesini esas amaç olarak görüyorum.

— ***Bu kadar geniş bir yelpazede derginin yönetimi zor olmaz mı?***

Aren: Neden olsun. Elbetteki özellikle uygulamalarda bir yönetim birliği gerektiği açıktır. Yani tartışmalardan sonra eğer bu uygulama yapılacaksa yönetim birliğini gerektirir. Zaten şunu önemle belirtmek isterim ki, marksistler arası tartışmalar sonucunda bugünkü dağınıklık ve görüş farklılıkları büyük ölçüde ortadan kalkacaktır. Marksizm temel alındığına göre bunun olacağından kuşku duymamak gerekiyor. Nasıl ki, dağınıklık dağınıklığı, teşvik ediyorsa, birlik de birliği teşvik eder. Bununla şunu anlatmak istiyorum: Bugün çeşitli marksist gruplar arasındaki farklılık, büyük ölçüde bu farklılığı vurgulamak ve rekabet zorunluluğu ile beslenmektedir. Süreç tersine çevrilince de bu sefer gereksiz farklılıklar hızlı bir biçimde bir tarafa atılacaktır.

— ***Dergi çalışmasında da, genel olarak da birliğe çok önem veriyorsunuz.***

Aren: Evet. Birlik hele bugünkü ortamda çok gerekli. Bir kere birlik niceliği büyütmek bakımından önemli. Birlikte olursak çok daha güçlü dolayısıyla çok daha etkin oluruz. Fakat birliğin en az bunun kadar önemli bir yararı daha vardır: Birlik olursak daha sağlıklı düşünürüz. Düşüncemizi marksistler arası rekabetin gerektirdiği "fikir yarışı", "hesaplaşma" ve "üstün gelme" gibi düşünce sağlığını bozan dürtülerden kendimizi kurtarırız ve "bana ne derler", "acaba birileri daha mı keskin sözler söyler" kaygılarından arınarak, hareketin gelişmesinin nesnel gereklerine uygun düşünülür ve davranılır. Birlik bu nedenle de dergi için çok önemli.

> ▶ ***B**irlik olursak daha sağlıklı düşünürüz, düşüncelerimize marksistler arası rekabetin getirdiği "fikir yarışı", "hesaplaşma" ve "üstün gelme" gibi düşünce sağlığını bozan dürtülerden kendimizi kurtarırız.*

> ▶ ***B**ir marksistin yıllardır doğru olarak bellediği bir şeyin yanlış olduğunu görmesi, belki onu bir yanıyla sarsacaktır ama, başka yanıyla da bu gerçeği kabul etmesi onu yüceltecektir.*

— ***Dergi yayınlamanın dışında da etkinlikleriniz olacak mı?***

Aren: Evet. Üç ayda bir dergi çıkartmak yeterli bir etkinlik olarak görülemez. Zaten uzun dönemli amacımız, dergiyi, oluşturulacak bir marksist araştırmalar enstitüsünün yayın organı haline getirmektir. Bu enstitüyü oluşturmak için bir arşiv ve dökümantasyon kurmayı düşünüyoruz. Dergide çıkacak yazıların bir bölümü bu merkezde ve geniş işbirliği içinde hazırlanacaktır. Ayrıca bu cümleden olarak seminer, konferans vb. toplantılar düzenlemeyi ve bunları dergide yansıtmayı düşünüyoruz. Bunun yanısıra araştırmalar ve özel dosyalar yayınlamak gibi yayın çalışmalarımız da olacak.

Böylece Türkiye ve dünyadaki marksizmin aldığı yeni yönelimler bağlamında Türkiye'deki marksist siyasal hareketin nasıl olması gerektiği konusunun aydınlatılmasına katkıda bulunacaktır.

— ***Dergi bir siyasal merkez mi olacak ya da siyasal partilerle ilişkisi nasıl olacak diye sormak istiyoruz.***

Aren: Buradaki çalışmanın kesinlikle bir siyasal parti kurulmasıyla ilişkisi yoktur. Ben bu işin partilerin görevi olduğu görüşündeyim. Onların dışındaki çevrelerin çalışmaları bu oluşuma ancak yan katkılar niteliğindedir. Burada, sadece yukarda değindiğim anlamda hareketin bilimsel tabanıyla ilgili çalışmalar yapılacaktır. Elbette bunlar Türkiye'yi doğrudan ilgilendiren alanlarda olacaktır: Türkiye'nin her sorunu, tarım, sanayi, uluslararası ilişkiler, kadın, kültür vb. sorunlar marksist açıdan ele alınıp incelenecektir.□

19-21 Mayıs'da

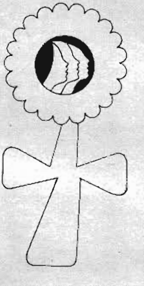
KADINLARIN ORTAK KURULTAYI

Adımlar (İstanbul)-İlk olarak İnsan Hakları Derneği Merkez Kadın Komisyonu'nun Ekim 1988'de yaptığı çağrıyla bir araya gelen ve süreç içinde çeşitli kadın grupları, örgütleri ve tek tek kadınların oluşturduğu bir platforma dönüşen **Kadın Platformu**, 19-20-21 Mayıs 1989 tarihlerinde İstanbul'da bir **Kadın Kurultayı** düzenliyor.

Türkiye'de kadınlara uygulanan ayrımcılığı, kadınların ezilmişliğini ve mücadele biçimlerini tartışmak, talepler üretmek için toplanan kurultayda, hem küçük grup çalışmalarının, hem de büyük oturumların yer alacağı bildirildi.

Kadın Platformu adına bu konuda yapılan açıklamada şöyle deniyor: "**Kadınlar!** Tanışmak ve kadın olmaktan doğan sorunlarımızı birarada konuşmak, tartışmak ve dayanışmak için bir **Kadın Kurultayı** düzenlemek üzere, bir süredir çeşitli kadın grupları ve tek tek kadınlar olarak, çalışmalar yapıyoruz.

Bu çalışmalarımız sonucunda, kurultayın gündemini oluşturacak bir program taslağı belirlendi. Ana başlıklarıyla belirlenen programın olabilen en geniş katılımlarla zenginleşmesi kadın kurultayını anlamlı kılacaktır."

Üç gün sürecek kadın kurultayının programı ise şöyle:

1- Kadınlara Karşı Ayrımcılık (Grup-Atölye çalışmaları) Eğitimde, siyasal yaşamda, yasalarda, kültürel yaşamda ve dinde.

2- Ekonomik Yaşamda Kadın.

3- Kürt Kadınlarının Ezilmişliği.

4- Ailenin Sorgulanması.

5- Kadın Cinselliği.

6- Kadınlara Yönelik Şiddet.

7- Talepler Bildirgesi.

8- Kadınların Özgürleşme/Kurtuluş Perspektifleri.

9- Örgütlenme Perspektifleri ve Gündem.

10- Kapanış Bildirgesi.

Kadın Platformu tüm kadınları bu konularda tebliğ vermeye, oturum yönetmeye, tanıklıklara, grup (atölye) çalışmalarına katılmaya ve kurultaya destek olmaya çağırıyor.

Üç gün sürecek Kadın Kurultayı Beşiktaş'ta Anıl Düğün Salonu'nda yapılacak. Kurultay hakkında bilgi almak, iletişim kurmak isteyenler, için üç ayrı olanak var: "149 51 48"den Filiz Koçali'yi arayabilirler. Yalnızca Cumartesi öğleden sonra "159 16 28"e telefon edebilir ya da "Şahkulu Mahallesi, İlkbelediye Cad., Tünel PTT Yanı, No: 10 Kat: 2, Tünel-İstanbul" adresine gidebilir ya da mektup yazabilirler.□

ŞEFİK HÜSNÜ'YÜ ANMA ETKİNLİKLERİ SÜRÜYOR

Adımlar (İstanbul)-Ölümünün 30. yıldönümü nedeniyle, Türkiye İşçi sınıfının önderlerinden **Dr. Şefik Hüsnü**'yü anma etkinlikleri sürüyor. Bu etkinliklerden sonuncusu da 8 Mayıs 1989 tarihinde yapılacak.

Şefik Hüsnü'yü anma etkinliklerinin ilk dizisi Bilsak Toplantıları adı altında düzenlenmiş, Prof. **Toktamış Ateş** ile **Tevfik Çavdar**'ın söyleşileri Ocak ve Şubat aylarında yapılmıştı. Bilsak Toplantıları'nın üçüncüsü ise, "İşçi Örgütlenmesi ve Dr. Şefik Hüsnü'yü anlatacak olan **Kemal Sülker**'in rahatsızlığı nedeniyle gerçekleşemedi.

Anma etkinliklerinin sonuncusu 8 Mayıs'da Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu'nda düzenlenecek. "Devrimci Geçmişimiz ve Dr. Şefik Hüsnü" konulu panel. Panele konuşmacı olarak, **Serhat Bucak, Metin Çulhaoğlu, Rasih Nuri İleri, Yalçın Küçük** ve **Şaban Ormanlar** katılacak. Paneli **Zihni Anadol** yönetecek.

Şefik Hüsnü'yü Anma Komisyonu önümüzdeki günlerde Şefik Hüsnü ile ilgili bir broşür yayınlanacağını ve bütün bu anma etkinliklerinin yayınlanacak bir kitapla sona ereceğini bildirdiler.□

23 Nisan nedeniyle, Ankara ve Kars'ta ilk kez

ÇOCUK HAKLARI PANELİ

Adımlar (Kars-Ankara)-23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı çeşitli gösterilerle, şenliklerle kutlanırken, Ankara ve Kars'da ilk kez "Çocuk Hakları Paneli" yapıldı.

Ankara'da 21 Nisan 1989 günü Anadolu Sanat Merkezi'nde düzenlenen çocuk hakları konulu paneli, gazeteci-yazan **Hasan Uysal** yönetti. Çankaya Belediyesi'nin düzenlediği 5.Çocuk Şenliği kapsamında düzenlenen panele, Çankaya Belediye Başkanı **Doğan Taşdelen**, İHD Genel Başkanı **Nevzat Helvacı**, Çocuk Ruh Sağlığı uzmanı **Dr. Atalay Yörükoğlu**, çocuk oyunları yazarı **Ülker Köksal** ve Eğit-Der Başkanı **Feyzullah Ertuğrul** konuşmacı olarak katıldılar.

İHD Kars Şubesince düzenlenen Çocuk Hakları Paneli de büyük ilgi gördü. Panel öncesi polisin okul okul dolaşarak öğretmenlerin hangisine davetiye geldiğini sorduğu gözlendi. Panelde konuşan İHD Kars şubesi Başkanı Av. **Muhammet Alkaşi** Halepçe'de kimyasal silahlarla yokedilen kürt çocuklarından sözederken, diğer konuşmacılardan **Veli İsmailoğla** ve **Zübeyt Çelik** çocukların eğitim sorunlarından, **Çetin Bilgir** yetiştirme yurtlarındaki çocukların sorunlarından, **Ayhan Aksöz**ek de çocuk mahkemeleri yasasından söz eden konuşmalar yaptılar.□

80. yaşında, Ritsos'u Özdemir İnce anlatıyor

DÜŞÜNCELERİNDE ZİNCİR OLMAYAN ŞAİR

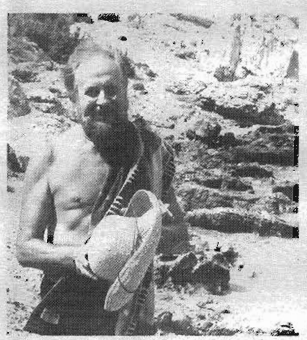
Şair, yazar ve çevirmen **Özdemir İnce** ile Mayıs ayında 80. doğum gününü kutlayacak olan yunanlı büyük şair **Yannis Ritsos**'un sanatı, politik kişiliği üzerine konuştuk. İnce, dünyaca ünlü ozanın beş kitabını türkçeye çevirmiş bugüne değin. **Taşlar, Yinelemeler, Parmaklıklar** (1979 TDK Çeviri Ödülü), **Boyun Eğmeyen Ülke, Şiirler, Yaşlı Kadınlar ve Deniz, Graganda.** Kendisi de ayrıca Ritsos'un 80. yaşı için on iki şiir yazmış ve bu şiirlerden oluşan türkçe-yunanca kitabı **Burçlar Kuşağı** da yine şu günlerde çıkıyor.

— Sayın Özdemir İnce, bugüne kadar Ritsos'un beş şiir kitabını çevirdiniz. Ritsos yalnızca Yunanistan'da değil, bütün dünyada bilinen, şiirleri bütün dünya dillerine çevrilmiş bir şair. Kendisiyle kişisel bir dostluğunuz da var. Ritsos'un evrensel kültürümüz içindeki yeri nedir?

İnce: Ritsos, 1900'lerin başından beri dünya şiirine girmeye başlamış, gettoyu yıkmış ender şairlerden biridir. Çünkü halkla bütünleşirken, kendi şiirinin entellektüel düzeyinden ve şiir sanatından en küçük ödün vermeksizin, ya da halkın "düzeyine inmeksizin", "işçi sınıfının anlayacağı" bir metin yazmaksızın, işçi sınıfı tarafından, halk ve köylüler tarafından sevilmiş, onlarla bütünleşmiş bir sanatçı, şair. Bu ilginç çünkü, şimdiye kadar bildiğimiz şey, sanatçı ne kadar basit yazarsa, o kadar geniş bir çevrede kabul edilir düşüncesi vardı. Ritsos elbette yalın yazmıştır. Yalın yazarken o yalın imgelerin, yalın şiirsel yapının gerisindeki anlam katmanının yoğunluğu ve çokluğu önemlidir. Ritsos şiirlerini yazarken, hem dünya tarihinden hem de yunan mitolojisinden alabildiğine yararlanmış, yazdığı şiirleri bir de bu açıdan okumaya bizi zorlamıştır. Buna rağmen Yunanistan'da şiir kitaplarının sayısı 100'e ulaşmış, üstelik baskısı 20'yi 30'u bulmuş. Dünyanın bilinen bütün dillerine çevrilmiş bir şair ve bu da bir raslantı olmasa gerektir.

Ritsos'la bir gün konuşuyorduk. Kendisine gösterilen saygının, sevginin nedenini merak ettiğimi söyledim. Çünkü, kendisiyle karşılaşan insanlar sanki bir cumhurbaşkanı, başbakan muamelesi yapıyorlardı. Bunda derin bir sevgiyle birlikte, o sevginin astarı durumunda bir de saygı vardı. Bana şunu söyledi. "Özdemir, elbette bir Yannis Ritsos mitolojisi vardır. Ama bu mitoloji yalnızca benim edebî kişiliğimden ibaret değildir. Benim politik kişiliğim de var."

Ritsos'un evrenselliği bu iki kişiliğinin örtüşmesinden ve birbirini yemeden, birbirini büyüterek işbirliği yapmasından kaynaklanıyor. Ritsos'un politik kişiliği, Ritsos'un sanatçı, şair, yazar kişiliği. Bunlardan herhangi birine öncelik vermesi mümkün değil. Yani Ritsos'un politik kişiliği, sanatçı kişiliğinin lokomotifi değil.

Yannis Ritsos basit bir ünlü şair olgusunu temsil etmiyor. Ritsos bütünsel ve çağdaş bir insanın ne olması gerektiğinin ipuçlarını veriyor.

> *Ritsos'un adı geçtiğinde, bir garson dağı gösteriyordu. Onun büyüklüğünü göstermek için.*

— Ritsos'un politik kişiliğinin sanatçı kişiliğine nasıl bir etkisi olmuş, ya da sanatçı kişiliğinin politik kişiliğine?

İnce: Benim kendisiyle yaptığım konuşmalardan edindiğim izlenim şu: Politik kişilik partinin direktiflerine, ya da partideki insanların, partinin yönetimindeki insanların yazıyla ilgili yaratıyla ilgili direktiflerini dinlemek değil, böyle bir şey sözkonusu olamaz. Ritsos'un hayatında sözkonusu olmamıştır ve herkese yaptığı tavsiye de budur zaten. Şöyle diyor Ritsos: "İlerici sanatçı partisinin sloganlarını alıp ses uyumlu ya da serbest bir şiire çeviren insan değildir. Bu temel bir yanlıştır ve çoğu kez kimi insansal değerleri kavramamızı engellemektedir bu yanlış anlayış. Sanatçı ilkokul öğretmeni değildir, insanlara alfabeyi öğretmez."

Politikacı ile sanatçının genel olarak sanata ilişkin görüşleri bunlar. Birincisi, bir zamanlar sanatçı politikacının yedeğinde görülmüştür. Elbette bu büyük bir yanılgıdır. Sanat politikanın hiçbir zaman yedeğinde olmamalıdır. Ama Ritsos aynı zamanda gerçekliği, ilerici dünya görüşünü savunurken herhangi bir aracıya, yoruma ya da yorumcuya ihtiyaç duymaksızın, kendi yaptığı özgür ama, asla teoriyle çelişmeyen görüşlerini sanatına koymuştur. Böylece sanat politikanın güdümünden çıkıp kendi diyalektik süreci içinde kendini bütünsel olarak yenilemek ve gelişmek olanağı bulmuştur. Müslüman bir sanatçının, surelerin yorumuyla şiir yazması onu çıkmaza sürükler, yani sözkonusu olan yaratıcı bilincin özgürlüğüdür. O özgürlük de tabanda o bilinci oluşturan tarihsel, ekonomik, felsefi ve ideolojik bir temele yaslanmaktadır. Ritsos bunu en erken farketmiş sanatçılardan biridir. O yüzden politikaya karşı temelde bağımlı, sanat pratiğinde politikaya karşı bağımsız ve özgür bir yaratı sunmuştur.

Ritsos'un bütün dünyada evrensellik kazanmasının nedeni de bu olsa gerektir. Aynı evrensellik Nazım'da da var. Nazım da Ritsos gibidir. O da büyük ölçüde politikanın lokomotifinin gerisinde değildir. Hatta önündedir. Bundan dolayı büyük acılar çekmiştir zaman zaman. Ama çektiği acılar bugün geldiğimiz sanatsal ve politik çizgide Nazım'ın ne kadar haklı olduğunu göstermektedir. Bu yüzden sanatçıların kendi varlıklarında politik kişilikleriyle uzlaşmalarında herhangi birine öncülük ya da önderlik vermek yerine, yani yaptıkları işin sanat olduğunu düşünerek ve yarattıkları ürünün sanatın bütün zorunlu şartlarını yerine getirmesi şeklinde düşünmesi gerekir. Bu böyle olduğu zaman yarattığı şiir şiir olacaktır. Geleneğine de bağlanacaktır, bugünü, yarını da kavrayacaktır. Bunun için Ritsos büyük bir örnektir. İlerici sanatın en önemli örneklerinden biridir ve benim de özellikle Ritsos'u çevirmekdeki ısrarım bundan dolayıdır. Nazım'ın erken ölmesinden dolayı Nazım'ı Ritsos'la tamamlama arzusudur.

— Biraz önce Ritsos'la karşılaşan insanların kendisine cumhurbaşkanı gibi davrandıklarını söylediniz. Ritsos'un yunan halkının gönlündeki yeri nedir? Bu konuda izlenimleriniz var mı? Yunan halkı Ritsos'u tanıyor mu?

İnce: Tanımayan da vardır ama, ben tanımayanını rastlamadım. Örneğin, yıllar önce Kavala'da deniz kıyısında Kayserili bir göçmen-rum aileyle zorunlu bir tanışma oldu. Oğlu ile kızı bize karşı biraz tedirgin davranıyorlardı, bütün ikinci kuşaklar gibi. Ana, baba büyük bir yakınlık, sevgi gösteriyorlar, Kayseri'yi, Konya'yı soruyorlardı. Oralarda doğmuşlar. Ve kadın iki de bir "sebebin gözü kör olsun" diyordu. Sebep de tabi yaşanan tarihsel gerçekler, olaylardı, onları oraya gitmeye zorlayan koşullardı. Doktor olan delikanlı bana, "Nazım Hikmet'i tanıyor musun" diye sordu. "Tanırım biraz", dedim. "Sen Ritsos'u tanıyor musun", diye sordum. Ve Ritsos'dan çevirdiğim ilk kitabı gösterdim. Her iki genç insanda da bize karşı olan güvensizlik tam tersine döndü. Büyük jestlerle, mimiklerle, hareketlerle garsonu çağırıp şarap getirtti ve bize şarap ikram etti. İki isim Nazım ve Ritsos bir taraf insanının, öbür taraf insanına karşı duyduğu güvensizliği silecek kadar büyük itibara sahipse, bu itibara sahip oluş aynı zamanda sanatın işlevinin ne kadar büyük olduğunu da göstermektedir.

Yunanistan'da bir başka gün, Ritsos'un adı geçtiğinde, bir garson dağı gösteriyordu. Onun büyüklüğünü göstermek için. Başka birisi tavernada içki içtiğimizde para almadı, sen onun arkadaşısın diye. Ayrıca, Teodorakis Yunanistan'da plak ve kaset üretiminin neredeyse yarısını temsil ediyor. Teodorakis'in bestelerinin yarısının sözleri Ritsos'a ait. Böylesine gençliğin, toplumsal hayatın içine şarkı sözüyle, politik eylemiyle, düşüncelerindeki zincirsizlikle, özgürlükle giren bir şair. 20. yüzyılda böylesine kendi toplumunun hayatında karşılığı olan, yaşayan, kökleriyle bağlı ender şairlerden biri Ritsos. Örneğin, **Erotika**'yı yayınladığı zaman bütün üniversiteli genç kızlar kendisine mektup yazdılar. "Aman sağolun, bizi birçok cinsel önyargılardan kurtardınız, kurtulmamıza yardım ettiniz, bize yeni perspektifler verdiniz", diye. Ritsos **Erotika**'yı yazdığı zaman 70 yaşındaydı. 70 yaşında bir insan 18-20 yaşında bulunan ilerici gençliğe öncülük yapıp cesaret verebiliyorsa, bu korkunç mutlu bir olay. Buradan çıkarılacak büyük dersler var. Bu dersler hem politikacılar, hem sanatçılar, hem okurlar için. Yani Ritsos basit bir ünlü şair olgusunu temsil etmiyor. Ritsos bütünsel ve çağdaş bir insanın ne olması gerektiğinin ipuçlarını veriyor. Benim Ritsos'da ısrarım bundandır. Hatta benim yazarlık kişiliğime zaman zaman gölge düşürmesini göze alışım bundandır.

— Siz de yazar, şairsiniz. Ritsos'un sanatıyla tanışmak, onunla dost olmak sizi, sanatınızı nasıl etkiledi?

İnce: Şu var. Ben Ritsos'dan yöntem öğrendim. Düşünme yöntemi, gerçekle ilişki kurma yöntemi, tarihe bakış ve tarihten, gelenekten yararlanma yöntemi. Ritsos'un sanat yapıtlarından hareket ederek bir etkilenme olmadı bende. Ritsos'un herhangi bir şiirinin ya da kitabının benzerini yazmak, bir imgesinden hareketle benzeri imgeler yaratmak gibi budalalıklar yapmadım. Bunu göğsümü gere gere söylerim. Ritsos'la bu kadar içiçe olmama karşın, benim çevirilerim vasıtasıyla etkilenenlerin düştükleri hatalara düşmeyecek kadar akıllı davrandığım kanısındayım. Bunda bana Ritsos'un yol göstericiliğinin büyük rolü olmuştur.

Ondan yöntem öğrendim. Örneğin, güncel ile tarihin ilişkisi, kısa şiirlerde son iki dizenin bütün herşeyi yeniden okutmak zorunda bırakacak tarzda öz deyişsel, özetleyici, vurucu olması. Çünkü kısa şiirlerinde Ritsos betimleyicidir, anlatır, bir üzümden bahseder, üzümden atlar dağdan bahseder, derken son iki dizede bütün bunları yeniden okuyacak bir tarihsel, toplumsal bir estetik baza oturtarak, bir zorunluluk getirir. Bunu ben Ritsos'dan öğrendim. 1980 sonrası yazdığım kısa şiirlerimde, tanıklık şiirlerimde çoğunluk bu yöntem vardır. Ritsos'la ilişkimden bana gelen kazanımlar birden çoktur. Bunu söylemek burda bana düşmez. Ondan öğrendiğim yöntemi uygulamak benim şiirimi özgürleştirdi, beni özellikle çalışkan yaptı. Önce Nazım özgürleştirdi beni, Nazım'dan daha da çok Ritsos özgürleştirdi.

— Ritsos'un Mayıs ayında 80. yaşı kutlanacak. Bunun için Türkiye'de neler yapılıyor, siz neler yapıyorsunuz, yaptınız?

İnce: Ritsos'un 80. yaşı için yaptığım, yaptıklarımız demek doğru gelmiyor bana, ama zorunluluk da değil, lütuf değil, aşk desem aşırı kaçar. Bunu herhangi bir kelimeyle açıklamanın olanağı yok. Olması gerekiyordu, oldu.

1000 Tane Yayınevi türkçe-yunanca on iki şiirlik bir kitabımı yayınladı. Adı **Burçlar Kuşağı**. Bu Ritsos'un 80. yıldönümü için yazılmış 12 özel şiir, Mayıs ayında piyasaya verilecek. Yunanistan'da da önce büyük bir gazetede yayınlanacak, ardından kitap olarak basılacak.

Sonra **Graganda, Amaç Yayınları** tarafından yeni yayınlandı. Mayıs sayısında da **Varlık** dergisi yarı özel bir sayı hazırlıyor. Varlık'ta oldukça önemli bir yazısı ve uzun bir şiiri yayınlanacak Ritsos'un. **Kavram** dergisi ilk sayısında bu konuya yer veriyor. Bu bir dost halkın büyük bir şairine, bir komşu halkın edebiyatçılarının, dergilerinin, yayınevlerinin gösterdiği saygı, yakınlık ve sempatinin Türkiye açısından bu oranda olması fevkalade övünç meselesidir. □

Kasparov kendisini ve satrancı anlatıyor

"SPORCULARA HAKSIZLIK EDİLİYOR"

Bizim birçok derdimiz -ekonomik, sportif- içekapanıklılığımızdan, dünya sisteminden kopuk oluşumuzdan kaynaklanıyor. Sporumuzu profesyonel temellere oturtamadığımız sürece gelişme olmayacak.

Dünya Satranç Şampiyonu Garri Kasparov 24 yaşında ve Dünyanın en genç satranç şampiyonu. Aşağıda okuyacağınız söyleşi haftalık Argumenti Fakti dergisinde Kasparov ile annesi Klara Şagenovna'yla yapılan bir sohbetten kısaltılarak alındı. Satranç, perestroyka, Sovyetler Birliği'nde sporcuların durumu ve özel yaşantısı ile ilgili soruları içtenlikle yanıtlayan Kasparov'la yapılan bu söyleşiyi ilgiyle okuyacağınızı düşünüyoruz.

Kasparov: Kazandığım milyonları ne yaptığım sorularıyla dolu bir sürü mektup alıyorum.

— ***Bizim okurlarımızı da ilgilendiriyor bu.***

Kasparov: Ortada milyon falan yok. Şaşkınlığa yol açmamak için daha ayrıntılı açıklayayım. Seville'de yapılan şampiyonanın toplam ödül fonu şimdiye kadarki en yüksek fondu, 2.854.000 isviçre frangı (karşılaştırmak için: Daha önceki en büyük fon Londra'da yapılan şampiyonanın fonuydu ve 1.800.000 dolar tutarındaydı). FİDE'nin kurallarına göre ödülün sekizde beşini yenen, sekizde üçünü yenilen alıyordu. A.Karpov'la benim maçımda olduğu gibi eşitlik durumunda ise taraflar ödülü yarı yarıya paylaşıyorlardı. Saymaya devam edelim. Daha önceleri sporcuların aldığı paranın yüzde 5'i FİDE kanalıyla gelişmekte olan ülkeler fonuna giderdi. Ancak o zaman ödüller çok yüksek değildi. Bu yüzden FİDE yeni bir kural getirdi. Her pat için sporcunun alacağı paranın yüzde 1'i bu fona ayrıldı. Ancak FİDE, ödül fonuna oranlı vergi getirerek işi daha da ileri götürdü. 1 milyondan yüzde 5, 1.5 milyondan yüzde 10, 1.8 milyondan (Londra'da olduğu gibi) yüzde 15, daha fazlasından ise yüzde 20. Eğer ödül fonu daha büyüyecek olursa şampiyonaya katılan sporcular bir şey alamamakla kalmayacaklar, bir de organizatörlerin üste para ödemeleri gerekecek. Yeri gelmişken söyleyeyim, maçtan sonra biz A.Karpov'la birlikte bu konuyla ilgili bir protesto mektubu yazdık.

— ***Herşeye rağmen elinize ne geçti?***

Kasparov: Federasyonun yaptığı ödemelerden sonra her ikimizin eline 1.400.000 isviçre frangı geçti. Bu paranın yüzde 80'i SSCB Devlet Spor Komitesine devredildi.

— ***Şüphesiz "eşitçiliğe" alışık olan bir çokları için bu miktar bile çok şaşırtıcı. Ancak dünya şampiyonu dünyada bir tane. Eğer sır değilse, parayı nasıl değerlendirdiğinizi öğrenebilir miyiz?***

Kasparov: Bütün vergiler düşüldükten sonra bile kalan az değil. Ancak ödülün tamamı da sadece benim değil; yardımcılarımın da hakkı var. Bundan başka, ben Lenin Çocuk Fonuna alacağım paranın bir bölümünü vermeyi vaadettim. Herhangi bir çocuk yuvasına otobüs hediye etmek istiyorum.

— ***Garri Kimoviç, peki ücret alıyor musunuz?***

Kasparov: Benim aldığı ücret değil, burs. Kısa bir süre öncesine kadar ayda 300 ruble idi, şimdi ise 400 ruble. Başka bir yerde çalışmıyorum, doğal olarak da hiç bir ek gelirim yok. Eğer fikrimi öğrenmek isterseniz, en hafif deyimle bizde sporculara haksızlık ediliyor.

— ***Ne kastediyorsunuz?***

Kasparov: Öncelikle ödüllerden alınan vergiler çok fazla. Satranç hakkında düşündüklerimi söyledim. Hatta biz, diğer dallardaki sporculara kıyasla çok daha iyi konumlarda bulunuyoruz.

Tenisi alalım. SSCB şampiyonu A. Çesnakov uluslararası karşılaşmalarda diğer ülkelerin tenisçilerine göre çok daha kötü yaşıyor ki, utanç verici bir şey bu. A. Çesnakov ülkeye 140.000 dolar getirdi, kendisine ise günde 25 dolarlık harcama yapıldı. Ben böyle bir yaklaşıma izin verilmemesi gerektiğini düşünüyorum.

— ***Bununla ilgili olarak önerileriniz varmı?***

Kasparov: Şüphesiz, bu konuda defalarca konuştum, örneğin sendikalar konferansında. Tekrarlıyorum (fazlalık olmayacağını düşünüyorum). Yurt dışında konser veren, konuşan vs. müzikçiden, yazardan ayrı olarak sporcuların konumları farklı. Diyelim ki, Kanada'da bizim hokeycilerimiz bir milyon dolar kazandılar. Bu sporculara bu sizin değil, onları Devlet Spor Komitesine verin diyorlar. Biz de veriyoruz. Sonradan ise, bize ücret olarak "ödüyorlar". Bunların tümü bizde sporun profesyonel olmamasından kaynaklanıyor. Bu ikincisi.

— ***Size göre sporu profesyonel temele oturtmak mümkün mü?***

Kasparov: Bir sürü spor dalında örneğin atletizmde, yüzmede profesyoneller yok. Ancak futbol, hokey, tenis, satranç, otomobil yarışları saf profesyonel dallar. Bu spor dalları ilgi topluyorlar, görülmeye değer bulunuyorlar ve sonuçta gelir getiriyorlar. Eğer insan para kazanıyorsa doğal olarak kazandığı kadar almalıda.

— ***Yani siz eşitliğin sadece ekonomide değil, sporda da uygulanmasından yana mısınız?***

Kasparov: Şüphesiz. Eğer insan kazanıyorsa ondan bir şeyler talep edilebilir. Biz dünya spor sisteminin içinde yeralıyoruz. Spor ise hem ticaret programları, hem reklam, hem de eğlence demek. Neden biz, her yerde olduğu gibi bizde de sporun profesyonel olduğunu kabul etmekten çekiniyoruz? Çünkü eğer gerçek profesyonellere karşı çıkacak olursak, öncelikle olimpiyatlarda büyük kayıplara uğrarız. Bir şey daha: Profesyonellere iyi ödemek gerek. Bizde gelirin büyük bir kısmına emirle el konulmakta. Zira ülke, kimseye faydası dokunmayan çok büyük bir spor bürokrasisini ve üçüncü sınıf takımları beslemek zorunda kalıyor.

— ***Bir de beden eğitimi var...***

Kasparov: Ben de buna işaret ediyorum. Yığınsal sporu profesyonel sp.rdan ayırmak gerek. Şimdi beden eğitimi için ayrılan paranın büyük bir kısmı profesyonel spora gidiyor. Kitlesel spora bir şey kalmıyor. Ne zaman ki bu ayrım yapılır, araya çizgi çekilir, o zaman gerekli olmayan bir kısım spor dalları da kendiliklerinden yok olurlar.

Demek ki, size göre profesyonellik statüsü bütün dertlere deva?

Kasparov: Hayır. Bizim birçok derdimiz -ekonomik, sportif- içekapanıklığımızdan, dünya sisteminden kopuk oluşumuzdan kaynaklanıyor. Diğer sorunlara değinmeyeceğim, ancak şunu söyliyeyim ki, sporumuzu profesyonel temellere oturtmadığımız sürece gelişme olmayacak.

— ***Gelişmeyi engelleyen sizce ne?***

Kasparov: Devlet Spor Komitesinin bürokratizasyonu.

— ***Bugünlerde Büyük Ustalar Birliği kuruyorsunuz. Niçin?***

Kasparov: Birlik bizim sendikamız. Satrançcılar diğer sporculara göre daha iyi yaşasalar da bizim de sorunumuz az sayılmaz. Birlik bunları çözecek. Zamanını doldurmuş amatör yapı, bu arada FİDE, her şeyi takip edemiyorlar, yaşama ayak uyduramıyorlar. Örneğin reklam işinin üstesinden gelemiyorlar. Reklam, özellikle televizyonda bugün çok önemli. Yeni, daha esneke yapılar gerekli. Yeri gelmişken belirteyim, örneğin satrançcıların emekli maaşları yok. Büyük Ustalar Birliği'nin zor durumda kalmış satrançcılara yardım için de fon ayıracağını düşünüyoruz.

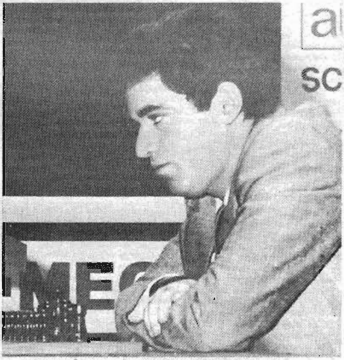
Ya da direkt olarak Birlikle ilgisi olmayan bir örnek daha. Geçen yıl Moskova'da yapay uydular aracılığıyla 5 kıtanın temsilcilerinin katılacağı ve aynı anda oynanacak bir satranç seansı düzenlemek ve adını "Yıldızlar Satrancı" olarak koymak istedim. Bu kendi çapında bir teleşov olacaktı. Ancak bizden hiç bir şey çıkartamadım. Benim bu fikrimi batıdan kaptılar ve şimdi böyle bir seans Cannes'te yapılacak.

— ***Garri Kimoviç, reklam dediniz de. Kısa bir süre önce Finli bir mankenle çekilmiş bir fotoğrafınız "Paris Match"da yayınlandı ve hemen çeşitli dedikodular yayıldı...***

Kasparov: O mankenle sadece ve sadece "Şveps" toniğini reklam ettik. Siz sormadan ben cevaplayayım. Reklamdan elde edilen gelir SSCB Devlet Spor Komitesine gitti.

Klara Kasparova: Konuşmanıza müdahale etmek istemezdim ama söylentiler çok üzücü. Garri hakkında öyle çok söylenti çıkartılıyor ki, eğer manevi olarak daha güçsüz olsaydı, yıkılırdı.

— ***Bugünlerde Garri ile A. Karpov arasındaki ilişkiden çokça bahsediliyor.***

▶ **Kasparov: "Ülkedeki değişiklikler benim ruhuma çok yakın."**

K.Kasparova: Ayrıntılı olarak bu konudan Garri "Dönüşümlerin Çocuğu" adlı, 6 ülkede yayınlanan kitabında bahsetti. Bundan başka "Ekran" şirketi tarafından çekilen belgesel bir filmde de Garri'ye şampiyonluk ünvanını kazanmaya götüren zorlu yolun kimi aşamaları anlatılıyor.

Kasparov: Özellikle söylemek istiyorum ki, ülkede yaşanmakta olan değişiklikler hakkında çok düşünüyorum. Bu değişiklikler benim ruhuma çok yakın. Halk gibi ben de bu değişikliklere çok umut bağlıyorum. Bir parti üyesi olarak perestroykayı tüm kalbimle destekliyorum.

— ***Klara Şagenovna, şampiyon nasıl yaşıyor? Bir anne olarak neler söyleyebilir siniz?***

K.Kasparova: Çok fazla toplumsal görevi var. Bu yüzden çok meşgul. Kötü çalışmak elinden gelmez, bu çalışmalara çok güç harcıyor. Dünya ve Sovyetler Birliği Büyük Ustalar Birliğini kurma çalışmalarına çok zamanı gidiyor. Bazılarına acayip gelecek ama çok sade bir yaşantımız var. Yeni dairemize kısa bir süre önce taşındık. Daha önce komünal bir evde yaşıyorduk. Daçamız, arabamız yok.

— ***Ya özel yaşamı?***

K.Kasparova: Garri'nin eşi yok, bildiğim kadarıyla da yakın gelecekte de beklenmiyor. Şüphesiz o bir papaz değil. İnsancıl olan hiç bir şey ona yabancı değil. Ancak Garri henüz 24 yaşında. □

Kızıl Orkestra

■ Mehmet Taylan

SSCB Kızılordu Korosu'nun ülkemize geldiği günlerde bir kitap yayınlandı. **E Yayınları**'nda çıkan kitabın adı **"Kızıl Orkestra"**. Bir rastlantıya dayananı bu olay, İkinci Dünya Savaşı arifesinde başlayıp savaş boyunca Avrupa'nın birçok ülkesinde başarıyla "çalan" bir başka "müzik topluluğunu" anlatıyordu; Kızıl Orkestra'yı... Sovyet halkı cephede Kızıl Ordu Korosu'nun marşlarını, ezgilerini söylerken, Kızıl Ordu İstihbarat Örgütü Kurmaylarının kulakları da Kızıl Orkestra'nın Berlin, Brüksel ve Paris'ten yaptıkları naklen yayındaydı. Dinledikleri ise bir "casusluk senfonisi" idi.

Örgüte "Kızıl Orkestra" adını takan Gestapo. Alman gizli servisleri argosunda bir şebekenin patronu, orkestra şefidir: Çalgıcılarını biraraya getirir ve yönetir. Bunların arasında bir solist çok önemlidir: piyanist. Elbette, radyo vericisi üzerinde piyano çalar. Buna "müzik tutkusu" da deniyor.

"Kızıl Orkestra", İkinci Dünya Savaşı yıllarında, Komitern'e bağlı partilerin en seçme ve en yetenekli militanlarından oluşan, Avrupa'da Nazi saldırılarına karşı oluşturdukları bir istihbarat örgütü.

Örgütün şefi **Leopold Trepper** 1904 doğumlu Polonyalı bir Yahudi. Yoksulluk nedeniyle Krakov Üniversitesi'ndeki öğrenimini yarım bırakarak maden işçisi oldu. Komünist Partisi'ne girdi. Grevleri örgütledi, tutuklandı. Korkunç işkence gördü. Hapisten çıkınca bir yolunu bulup Filistin'e gitti. Filistin Komünist Partisi Merkez Komitesi'nde görev aldı. 1930 yılında, İngilizler'e karşı yahudilerle araplar arasında eylem birliğini gerçekleştirmeye çalıştı. Tutuklandı. Gizlice Fransa'ya, oradan Moskova'ya gitti. Kızıl Ordu Akademisi'ne girdi. Savaş döneminde Avrupa'ya geçerek Kızıl Orkestra'yı örgütledi.

Örgüt, savaş yıllarında iyi iş yapan bir dışalım-dışsatım şirketi görünümü altında, Nazi yönetiminin en üst organlarına dek sızdı ve elde ettiği bilgiler sayesinde yüzbinlerce Alman askerinin ölümüne yol açtı. Almanların Sovyetlere saldıracağı günü ve saati aylar önceden Sovyet yönetimine bildirdi ama inandıramadı. Saldırının başlayacağı gece (21 Haziran 1941) gönderdiği son mesaja karşı Stalin şöyle diyordu: **"Treper her zaman bize kendi politik görüşü doğrultusunda bilgi verir. Burada böyle bir İngiliz kışkırtmasının parmağı olduğunu nasıl olmuş da görmemiş."** Bu aymazlık Sovyetler'e çok pahalıya malolur. Ancak Nazi ordularını Stalingrad ve Moskova önlerinde durduran yine, inanılmaz bir yüreklilik ve özveriyle Kızıl Orkestra'nın sağladığı bilgiler oldu.

Fransız gazeteci-yazar Gilles Perrault, savaştan yirmi yıl sonra Kızıl Orkestra üzerine bir araştırmaya giriyor. Yıllar süren sabırlı bir çalışmayla Örgüt'ten ve Gestapo'dan hayatta kalanlarla görüşüyor. Militanların ve hasımlarının ağzından belgesel bir öykü yazıyor. Yazar araştırmalarına başladığında örgütün şefinin yaşayıp yaşamadığını ve yaşıyorsa nerede olduğunu bilmiyor. Aslında çoğu kimse bilmiyor.

Savaştan sonra Trepper, Moskova'ya bir kahraman olarak döner. **"Gelecek"**'e yönelik düşüncelerini soran Müdür'e önce **"geçmiş"**'i konuşmak istediğini söyleyince Lubianka Tutukevi'nde on yıl kalacaktır.

İşte yazar araştırmalarına başladığında ortada yalnızca bir "söylence" vardır. Araştırmanın sonunda Şef'in varlığını öğrenir ve Varşova'da görüşme olanağı bulur. Kitabın ilk baskısından sonra Trepper'in yazara gönderdiği uzun mektup önemli bir belge niteliği taşıyor.

Sıradan değil militan, kurgu değil gerçek bir belgesel öykü.□

MERCEK

Hazırlayan: Seçkin Cömert

Çağlayangil: politika asili

Siyasal yaşamımızın çok renkli kişilerinden ve tabii herkesin tanıdığı **İhsan Sabri Çağlayangil**, 22 Nisan günü İstanbul Gençlik Kitabevi'nde bir Cumartesi Sohbeti'ne katıldı. Konu: "Türkiye'nin siyasal ortamı, demokrasi ve demokrasimizde partilerin yeri" idi.

Çağlayangil, yarattığı hoşsohbet atmosfer içinde, anılarını ve görüşlerini anlatırken, can kulağıyla, yüzlerde tebessümle dinleniyor.

VATANDAŞLIK ESKİMEDİ

Çağlayangil 1980'den sonra Fransa'ya bir geziye çıkacak. Sınırda gümrük memuru pasaportuna bakıyor. Çağlayangil'in pasaportunda şunlar yazılıdır:

"Eski cumhurbaşkanı vekili - eski dışişleri bakanı - eski milletvekili..."

Gümrük memuru şaşkın, sorar:

— Afedersiniz, bu sıfatların hepsi "eski". Şimdi ne yapıyorsunuz?

Çağlayangil'in yanıtı gümrük memurunu iyice şaşırtır:

— Sen onları bırak da, pasaportumu bana geri ver. Biz vatandaşlığı zor kurtardık!

UÇURUM DEMOKRASİSİ

Çağlayangil, Osmanlı devletinin hükümranlığı süresince, işbaşına gelen 207 sadrazamdan 67'sinin kellesinin yeniçeriler tarafından götürüldüğünü, bir o kadarının da alaşağı edildiğini anlatıyor. Gerekçe hep aynıdır:

"Memleket uçuruma gidiyordu, mecburduk..."

Çağlayangil soruyor:

— Bu ne biçim uçurumdur ki, yüz on defa yanına gidip geliyoruz da düşmüyoruz?

POLİTİKA GÜZELDİR

— Politikayla ilgilenin, diyor Çağlayangil, **ve baskılara boyun eğmeyin. Oylarınızla partileri destekleyin. Kısaca, bugünkü tavuk için, yarınki kazınızı feda etmeyin. Çünkü demokrasi güzel şeydir!**

KÖTÜ PARA/KÖTÜ POLİTİKACI

Çağlayangil, Türkiye'de pekçok kişinin politikacıları kötülediğinden hayıflanarak, soruyor:

— Politikayı kim yapacak? Gel sen yap, diyorum, 'allah korusun' deniyor. Yani kötü politikacılar doldurdu siyaset sahnesini. Grasham kanunu var: kötü para iyi parayı kovar. Bu da ona benziyor...

ÇAĞLAYANGİL'DEN SON SÖZ

"Politikacılık asil bir meslektir. Ama politikaya asiller girmiyor."□

Asım Kaya **Miki Fani**

İbret olsun...

İstanbul 1.Ordu ve Sıkıyönetim Komutanlığı insanlarımızı aydınlatmak için, üşenmemiş, bir kitap hazırlamıştı: **Komünistler Gençlerimizi ve İşçilerimizi Nasıl Aldatıyor?** **Mercek**'de bu kitaptan daha önce de söz etmiştik. Bu tükenmez kaynağın ilginç sayfalarına bir kez daha göz atmanın, okurlarımızın ilgisini çekebileceğini düşündük. Belki sıkıyönetim komutanlıklarının nelerle uğraştığı öğrenilip, bir ibret alınır.

SEKS İHTİYACI KARŞILANIR

Broşürde, örgütlerin herkese çengel atmadığı, ancak **"sol neşriyatı takip edenlere, devrimci gözükenlere kadın ve paraya zaafı tespit edilenlere bu ihtiyaçlarını karşılayarak yanaştıkları"** belirtiliyor. Daha vahimi de varmış:

"Seks ihtiyacını duyan çevreler, daha ziyade üniversite gençliğidir. Örgüt mensubu, evlendiği kadından bir süre sonra boşanmakta, boşanan kadın, örgütün diğer mensupları ile ev tutarak birlikte yaşamaktadır. Genç kız ve kadınlar genç erkeklere yanaşmışlar, arkadaşlık kurmuşlar, fakat arkadaşlığın devamı için politik görüş teatisi yapmayı şart koşarak kitap okutmuşlardır."

Bu konuda yine adı verilmeyen bir "kadın anarşist"in ifadesi olduğu ileri sürülerek şu satırlara yer veriliyor:

"Ben kolej mezunuyum, kocam da mühendistir. İkimiz de devrimciyiz. Komünizmi yerleştirmeye uğraşıyoruz. Bunun için başkasının adına tanzim ettiğim nüfus cüzdanıyla Ankara'dan İstanbul'a gelerek bir fabrikaya işçi olarak girdim. Fabrikanın civarında ev tutup, faydalı olacağına inandıklarımla cinsel ilişkiler kurdum. Bu sayede devrimci fikirleri epey işçiye aşıladım."

Kitapçıkta ayrıca, namaz kılanları komünistlerin, **"Sen Amerikan uşağı şeriatçısın"**, diye aşağıladıklarını, ayrıca **"Sis bir cuma namazını bir de eşşek gibi patrona çalışmasını biliyorsunuz"**, dediklerini yazıyor. Ne kadar ilginç değil mi?

Kitapçığın sonu ise şöyle bitiyor:

"Artık iyice anlamış olmalıyız ki, beynelmilel bir merkezden idare edilen komünizm, içinde yaşadığımız bu cennet yurdu, kızıl karanlığa, köleliğe sürüklemek istemektedir. Atatürk'ün dediği gibi, 'Türk âleminin en büyük düşmanı komünizm, her gördüğü yerde ezilmelidir' sözünü hatırdan çıkarmamalıyız. Görüyoruz ki bu söze kulak vermeyenler, vatan hainliğine itilmektedir."□

Halk şarkılarımızı, bir saz şairinin yayık ve disiplinsiz sesiyle değil, fakat şehirli muganninin ağzıyla da değil; halk şarkılarımızı, Garp tekniği içinde halk gibi, fakat halktan ayrı olarak söylemeliyiz.
Ruhi SU
1940

Kahveci: Önce şunu söyleyeyim, biz her türlü hatayı yaptık ama, hataları görüp düzeltme konusunda yetenekli, bilinçli kadrolarımız var. Şimdi dikkat ediyorum, SHP ve DYP bırakın hataları düzeltme, daha program üretme becerisini bile gösteremiyorlar. Henüz programlarını bile somutlaştıramadılar. Bizde program somutlaştırmanın ötesinde, hatalarımızı kabul etme olgunluğu var. Geçmişte bu olgunluk diğer partilerde olmadı. Liderlerde hiç olmadı. Biz öyle değiliz. Bazı şeyleri daha değişik yapmak gerektiğini kabul ediyoruz.

— Hatalarınızı kabul ettiğinize göre, hükümet programlarından sapılacak mı?

Kahveci: Hayır, tam tersine, hükümet programı doğrultusunda gidiliyor şimdi.

Akyürek: Daha önce bizim program uygulanmıyordu. O duruyor başka şey uygulanıyordu. Bakın bir şey daha söyleyeyim: bu seçimin galibi yoktur. Bir tek mağlubu vardır, o da biziz. (Cebinden bir kağıt çıkarıyor. İstanbul seçimleriyle ilgili) ANAP 1987'de 1 milyon 235 bin oy almış. 569 bine düşmüş yerel seçimlerde. Mağlubuz. SHP'ye gel; 928 bin, 911 bine düşmüş.

— Katılmayan fazla yalnız. Oy oranı yükselmiş görünüyor çünkü..

Akyürek: Evet 1 milyon 195 bin kişi katılmamış. SHP 928 bin oyla yüzde 29 oranında oy almış, oyu düşmüş 911 bine oy oranı yüzde 35 gözüküyor. Bu açık, halk bizi mağlup etti ama, onları galip çıkarmadı. Bunu iyi değerlendirmek lazım. Paniğe kapılmamak gerek. Bu bir tepki hadisesidir. Adayların isminin oy pusulalarına yazılmaması önemli hatadır. Oy kullanmayanlara para cezası konulmaması. Lamı cimi yok, biz atladık bunu. O gece saatlerin bir saat ileri alınması tesadüf eseri. Oy kullanma işinin uzun sürmesi. Saatlerce bekler mi sandık başında millet? Muhalif insan kızgın insandır, saatlerce bekleyip oyunu atar. İktidar taraftarı rehavet içindedir, rahatır. Oy kullanmayanların en az yarısı ANAP oylarıdır.

Kahveci: Sessiz çoğunluk sandık başına gitmiyor, ceza koymazsanız. Radikaller oy kullanıyor daha çok. 70'li yıllarda dikkat ederseniz, MHP ve MSP'nin oy oranı yüksektir ama, o seçimlere katılma oranı çok düşüktür.

(Bu sırada yeni Milli Eğitim Bakanı **Avni Akyol** geliyor. Kalkıp hepimizle öpüşüyor. "Tarikatları sordular, cevaplarını verdim" diyerek, ardındaki hemşerileriyle ilerdeki masaya oturuyor.)

Urfa Belediye Başkanı ve laiklik

— Urfa belediye başkanı Atatürkçü değilim, laik değilim dedi. Seçimle gelmiş bir insanı bir yüzbaşı savcı gözaltına aldı. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Yani insanlar Atatürkçü ya da laik olmak mı zorundalar Türkiye'de.

Kahveci: Şimdi en kritik konu geliyor gündeme. Türkiye 141-142 ve 163'ü kaldırabilecek mi? 163'ü kaldırdınız mı, o başkana bir şey yapamazsınız. Şimdi ben kendine demokrat diyen, demokrat diye geçinen insanlar arasında bir anket yaptım. Bu maddelerin kaldırılıp kaldırılmamasını değil, bu maddelerden ne anladıklarını öğrenmek için. Sordum, Urfa Belediye Başkanı'nı ne yapalım, dedim. Çoğunluğu içeri atalım dedi. Soruyorsun 141-142 ve 163 kalksın mı diye, kalksın diyorlar. Ulan bu ne perhiz ne lahana turşusu... Çifte standart. Türkiye'de hala demokratikleşmeden ne kastedildiğini aydınlarımız anlamış değil.

Akyürek: Bu Urfa Belediye Başkanı arkadaş laikliği dine aykırılık sanıyor. Bilmiyor çünkü. Laikliğe karşı çıkarsam, kuvvetli dinci olacağım sanıyor.

— Antilaik çalışmaların, en azından görüntünün arttığı görüşleri var.

Kahveci: Artmaya da devam edecek bu görüntü. Çünkü demokratikleşme oldukça, insanlar görüşlerini daha rahat söylüyorlar. Ama bu demek değildir ki, sayıları artacak; gelip benim kapımın önünde benim sevmediğim sloganları atacak; yani varolan güçleri ortaya çıkacak. Mesela Meclis'in önüne gelip herkes çarşaf giysin diye gösteri yapacaklar. Amaç kanunlarla bunu ezmek değildir. Türk aydını henüz demokratikleşmeden sonra ortaya çıkacak manzarayı kestiremiyor. Demokratikleşme sonunda daha kötü manzaralar çıkacaktır ortaya. Herkes kalkıp görüşünü söyleyecek, gösteri yapacak, bunları yapma hakkına sahip olacak. Ama tersine demokratikleşme sonunda bunların güçleri azalacaktır ama, görüntü olarak eylemleri artacaktır.

Demokrasi ve Türkiye

— Sizin döneminizde de süren bir uygulama var. İnsanlara yurda dön çağrısı yapıyorsunuz, gelenleri içeri almıyorsunuz?

Kahveci: Geçen yıl 10 kişi geldi, 3 kişi geri gönderildi 7 kişi alındı. Bir şey de yapılmadı sanıyorum onlara. Vatandaş olmayanlar alınmadı. Şimdi bir çalışmamız var. Yeni bir yasa tasarısı. Vatandaşlığını kaybetmiş olanların yeniden vatandaşlığa alınmasında formaliteleri azaltacak bir formül.

— Peki Haydar Kutlu ve Nihat Sargın da kendi arzuları ile geldikleri halde, yıllardır tutuklular. Bu kişisel olarak sizi rahatsız etmiyor mu?

Kahveci: İşte, 141-142 kalkarsa, o iş halloImuş olacak. Biz kanunları keyfimize göre yorumlama yetkisine sahip değiliz. Mesela Cem Karaca geldi. Tutuklu olarak yargılanması gerekiyordu. Gitti Fethiye'ye tutuklu olarak. Tutukluluk kararını kaldırdı, beraat etti. Biz Türkiye'nin gerçek anlamda demokratikleşmesi için yola çıktık. Bu bilinçle, mesela Avrupa'da işkenceye karşı sözleşmeyi imzalayan ilk ülkeyiz. Ben utanıyorum Türkiye aleyhine **ithamlar yapılmasından.** İstiyorum ki, benim ülkem Avrupa'nın en şeffaf ülkesi olsun. Bu ülkede kötü davranan güvenlik gücü varsa görelim. Yurtdışında varsa, onu da ben gidip görebileyim. Benim vatandaşıma Avrupa hapishanesinde kötü muamele ediliyorsa, ben de gidip görmek istiyorum. Onun için sözleşmeyi imzaladık. Kendimizi en şeffaf ülke haline getirmemiz lazım. Demokratikleşme arzusu olmayan bir hükümet olsaydık, bunu imzalamazdık. Fazlamız da var, eksiğimiz de. Biz buyuz kardeşim. Hastanelerimizin acil servisinde güleryüz sağlayamıyoruz. Gerçek. Ben bunu düzeltmek için çalışacağım. Yoktur demekle kendimi aldatmak istemiyorum.

Peki nasıl düzelecek bunlar? İşkence, kötü muamele, antidemokratik yasalar, devlet daireleri, hastaneler, okullar...

Kahveci: Bizde hataları anlayıp düzeltecek kadro var demiştim. Aslında mesela ekonomik politikalarda hata yapıp yapmadığımız konusunda kuşkum var. Almanya, İngiltere, Amerika kalkınmalarını antidemokratik şartlarda sağlamışlar. Acımasız dönemlerde sanayileştiler. Eğer kalkınmalarını 1989 yılı şartlarında yapsalardı, bizden fazla zorlanırlardı. Ben ILO standartlarına, insan haklarına, çevre standartlarına uymak zorundayım. Kore ve İspanya bizim 5 yıl içinde yapmak istediklerimizi 40 yılda yaptılar. Hem de kırbaç altında... Diktatörlük altında kalkındılar. Biz kalkınma yarışına geç başladığımız için sıkıntıdayız. Avrupa'nın elde ettiği demokratik standartları benim halkım görmek istiyor. Niye çevreyi iyi korumuyorsun, ILO standartlarına riayet etmiyorsun diye, haklı olarak soruyor. Ama ben fedakarlık bekliyorum, demokratik ortamda halktan fazla fedakarlık bekleyemezsiniz. Tamam, kanalizasyon, elektrik lazım ama, ama benim mideme de bir şey girmesi lazım, diyor. Kore'de hala emeklilik sistemi yok. Ben nereden fedakarlık yaptım? KİT sübvansiyonlarını kaldırdım. KİT'lerde çalışan 800 bin işçi, bana niye fazla para vermiyorsun, diye soruyor? Veremem ki, eskiden 55 milyonun vergisinden koparılan bütçeden ödüyordum. Şimdi yok. O parayı alıyordu belki ama, gecekondusunda lağımlı su içiyordu. Senin ücretine sübvansiyon yapmaktan vazgeçtim ama, lağımlı su içmekten kurtardım seni. Bunu demokratik ortamda yapmak zor. Hata yaptık derken, yaptıklarımızı anlatamadığımızdan hata yaptık.

— Yani sizce insanların hem karnı doysun, hem kalkınma olsun, hem de sağlıklı çevre ve demokrasi olsun. Bunlar bir arada olanaksız mı?

Kahveci: Türkiye şimdi önemli bir sınav geçiriyor. Demokratik ortamda biraz fedakarlıkla kalkınmayı becerebilecek mi, yoksa toplum patlayıp tekrar Güney Amerika ülkelerinin düştüğü kısır dairenin içine mi düşeceğiz? Şimdi bu sınav veriliyor. Güney Amerika'da yaşanan olay o. Toplum patlıyor, yaşanan istikrar olaylarına patlıyor ve benim ücretime zam yapın, tüketimimi artırın diyor. Bunu artırdığınız zaman ülke yeniden döviz darboğazına düşüyor, kalkınması duruyor.

— Türkiye bu sınavı verecek mi sizce? Türkler dayanıklı mı yani?

Kahveci: Zaman gösterecek bunu. Bu bizim performansımıza da bağlı. Nüfus planlaması da önemli. 2.2 ile bu iş zor.

— Peki, 141-142-163. maddeler 1990'da kalkmış olacak mı?

Kahveci: Yüzde 90 kalkmış olur. En azından konuşuluyor artık. Bu önemli. Otuz-kırk senedir artık ilk kez konuşuluyor. Lüzumu hissediliyor, bu da önemli bir aşamadır.

— Yani şunu sormak istiyorum: Ben şeriat düzenini ya da komünizmi savunan bir insan olarak ortaya çıkar, bunun propagandasını yaparsam, herhangi bir ceza uygulaması ile karşı karşıya kalacak mıyım?

Kahveci: Şeriatı savunursan dört çirkin karı ile evlendirecekler. Komünizmi savunursan bir milyar verecekler.

— Yani maddeler tümüyle mi kalkacak, yoksa belirli bir yumuşama, indirim mi gelecek?

Kahveci: Bilemiyorum, anayasa hukukçuları ile de konuşulacak bu.

— Türkiye'de tam bir hukuk kargaşası yaşanıyor. Örneğin Malatya DGM Haydar Kutlu için, "Ben komünistim. Komünist Parti'nin genel sekreteriyim. Türkiye'ye bunun için geldim, partiyi kuracağım", dediği için dava açtı; delil yetersizliğinden beraat kararı verdi. Ankara'da ise DGM aynı suçtan yargılıyor, yüzlerce yıl hapis cezası istiyor. Bu biraz tuhaf değil mi?

Kahveci: Dediğim gibi, 141-142 kalktığı zaman bunlar zaten olmayacak.

— Yurtdışından gelen, Avrupa'da demokratik ortamı gören çocuklarımız Türkiye'ye adapte olamıyor. 15 yaşındaki çocuğu komünizm propagandasından yargılıyoruz. Ve çocuk çok gerçekçi ve çocuksu bir ifadeyle, savunmasında, "Ben Türkiye'de demokrasi var sanıyordum"; diyor. Server Tanilli hocanın kitabını okuyor diye bir başka çocuğumuzu okuldan atıyoruz. Bu nasıl çözülecek? Mantığı da, yasası da ters. Avrupa'da yetişen yeni kuşaklar bu durumda Türkiye'ye nasıl adapte olabilir?

Kahveci: Doğru söze ne denir?

— En azından siz bakanken meydana gelen bu olayı duyunca ne hissettiniz, bir bakan olarak müdahale etmeyi düşünmediniz mi?

Kahveci: Olay olur olmaz Hasan Cemal'le konuştum zaten.

Niye Hasan Cemal?

Kahveci: Hay allah, Hasan Cemal mi dedim? Hasan Celal Güzel'le konuştum hemen. Olay hepimizi rahatsız etti. Demin söyledim, toplumun aydın olan insanı demokrasiden ne anladığını bilmiyor, aydın olmayan insanlardan çektiğimizi düşünün. Ama Türkiye'nin hoşuma giden tarafı şu: Türkiye mücadele etmek isteyen insanlar için ideal bir ülke. Bir sürü problem var. Problemin bini beş para. Avrupa'da can sıkıntısından insanlar intihar ediyor işte. Türkiye'de intihar tehlikesi yok.

— Giderek yükselen intihar grafiği var Türkiye'de. Bunlara problem az geldiği için mi intihar ediyorlar sizce?

Kahveci: Bakın biz bilgisayar aracılığıyla yurtdışındaki bilginlerle bir komunikasyon kurduk. Onlar Türkiye'yi problemsiz Türkiye istiyorlar. Yahu diyorum, problemsiz Türkiye yaşanmaz bir ülke olur. Ben burada yaşamayı seviyorsam, onların çözümü için mücadeleye girdiğim için seviyorum. □

adımlar

adımlar
SİYASİ HABER VE YORUM GAZETESİ

▶ **1**990'da 141-142 ve 163. maddeler yüzde 90 olasılıkla kalkacak. Bu konuda Başbakanın talimatı var.

▶ **B**u seçimin galibi yoktur. Bir tek mağlubu vardır, o da biziz.

"Hükümet üstü" ekip içinde bulunan Adnan Kahveci açık konuştu

"ANAP GRUBU İÇİNDE HALKA EN YAKIN OLAN BENİM"

■ **Hasan Uysal**

Adnan Kahveci ile görüşmek kolay, kolay olmasına ama, öyle bir saati aşacak boyutta görüşmek zor. Neyse ki yeni hükümetle birlikte "Devlet Bakanı ünvanından sıyrılınca" hem daha rahat, hem de uzun bir görüşme yapma olanağı doğdu.

Sözleştiğimiz gibi, TBMM Genel Kurulu'ndan çağırttık Kahveci'yi. Yanında ANAP Genel Saymanı **Doğancan Akyürek**'le birlikte çıkan Kahveci ile birbuçuk saate yakın bir süre, kimi zaman Akyürek'in katkıları ile ve **"daha sakin olur"** düşüncesiyle, bağımsız milletvekillerine ayrılan salonda görüştük. Başbakan Özal'a yakınlığı ile tanınan, danışmanlık döneminde "prens" olarak nitelenen ve hazırladığı çok sayıda proje ile parlayan 1987 seçimlerinin ANAP milletvekili ve Devlet Bakanı Kahveci ile, hükümet dışında kalışını, yerel seçimlerdeki yenilgiyi, 141-142 ve 163. maddeleri, demokratikleşme sürecini, İran'ı, Urfa Belediye Başkanının başına gelenleri söyleştik.

▶ *Adnan Kahveci açık konuşmaya çalıştı... Prensliğinden ANAP'ın seçim bozgununa, laiklikten demokrasiye, komünist partisine, 141-142 ve 163'ün kaldırılmasına, müstehcen fıkralara, şeriatçı olsaydı, kaç kadınla evleneceğine kadar... Bu uzun konuşmanın küçük bir bölümünü alamıyoruz. Belki kendisi de hoşnut kalacaktır bundan... Kahveci'nin yanındaki de Doğancan Akyürek.*

Prenslik ortada

— Son hükümet değişikliğine getirmek istiyorum sözü. Bakanlıktan alınmanıza karşın gücünüzü yitirmediğiniz söyleniyor.

Kahveci: Benim hiçbir zaman gücüm olmadı.

Yani prenslik konumunuz sürüyor...

Kahveci: Prenslik konusuna alerjim var. Prenslik kim, ben kim. Yani hiçbir dönemde güçlü de olmadım, prens de olmadım ve bunları kendime yakıştırmadım.

— Peki Prensliğe kendini yakıştıran var mı partide ya da hükümette?

Kahveci: Zannetmiyorum.

— Yani ANAP'da prens yok mu diyorsunuz?

Kahveci: V 'la ANAP'da prens olması ANAP'ın lehine olmaz. Herkesin nefer olması, proleter olması lazım. (gülerek) Birisi bana bunu sormaya kalktı. Ben de Karadenizliden prens olmaz, olsa olsa amele olur dedim.

— Eskiden yeni uygulamalar, kimi pratik çözüm yollarının üretimi ya da kamuoyunda geniş ilgi toplayan kimi konularda çalışmalarınız vardı. Sanırım bu çalışmalarınız sürecek.

Kahveci: Bu zaten her milletvekilinin ve partilinin görevi.

— Peki bakanlıktan alınmanızın, hükümet dışında kalışınızın nedeni nedir?

Kahveci: Valla, aptala malum olur, derler. Seçimden iki hafta önce şöyle bir teklifte bulundum. Makro bir değerlendirme olanağını kaybettik. Kendimden de gördüm, çok fazla işin altına girdim.

Doğancan Akyürek söze giriyor: Ben Adnan beye bir isim takmıştım. One Man Band'lar vardır hani. Tek kişilik orkestra.

Kahveci: Şimdi dikkat edin, bana bağlı yerleri beş bakanlığa bölüştürmüşler.

Böyle bir bürokratik yükün altında iken, insan makro değerlendirme yapamıyor. Ben iyi bir gözlemci olduğum kanaatindeyim. Kimse alınmasın, ANAP grubunda halkla en yakın ilişkisi olan benim. Her hafta sonu kendi seçim bölgemde ya da buralarda gecekondulara giderim, aileler çevreden gelir. Yalnız kahveye değil, bizzat gecekondunun içine giderim. Çünkü gecekonduda hem aile reisi ile, hem kadınlar, hem de çocuklarla sohbet edebiliyorsunuz. 2-3 saat sohbet ederiz. Çok içerikli konuşma yapılabiliyor. Yani kişi ne düşünüyorsa, çekinmeden size söylüyor. Kahvede, sokakta söylemez. Sonra her hafta pazara giderim. Gitmek zorunda olmadığım halde. Otobüse, dolmuşa, trene binerim. Vatandaş nasıl yaşıyor, diye. O nabzı bir kaybettiniz mi, şey yaparsınız. Bakanken de bu nabzı ben tutuyordum. Fakat iletme imkanı bulamıyordum, kendim için yapıyordum. Şimdi üzerimden bakanlık yükü kalktığı için, daha rahat makro şeyler üzerinde çalışabiliyorum. Diyelim ki çiftçiler gelirinin artmasını istiyor. Peşin ödeme için ne yapabiliriz, stopajı kaldırabilir miyiz, kaldıramaz mıyız? Gelir artırmanın başka yolları var mı? Bunu artırırken, acaba başka iyi şeyler de yapabilir miyiz? Şimdi bunu düşünme ve yapma imkanı da var. 1984'de de bu imkanım vardı. O zaman bir ünvanım vardı, şimdi bir ünvanım da yok. Her milletvekilinin bunu yapması gerek diyorum ben.

Halk takdir etmedi

— Makro planda yapılan çalışmalar arasında yeni neler var?

Kahveci: Şimdi buna girmeyelim isterseniz. Gerek yok.

— Başbakan Özal televizyondaki açık oturumda önümüzdeki dönemde demokratikleşme açısından çok mesafe alınacağını söyledi.

Kahveci: İnşallah.

— Bunların arasında sanıyorum en önemlisi ve işin can damarı, ceza yasasındaki değişiklikler. Galiba siz bu konuda çalışma yapıyormuşsunuz?

Kahveci: 141-142 ve 163. maddeler ve ceza yasasının bazı önemli konuları üzerinde başbakanın talimatı var. Bu konudu çalışmalar yapılıyor. Meclisin gündemine ne zaman yetiştirirler, bilemiyorum. Meclisin gündemini de bilmiyorum. Komisyondan hızlı geçer mi, geçmez mi? (Doğancan Akyürek: "Bu sene geçti artık.") Bu sene yetişemeyebilir, fakat şunu söylüyorum, yeni Turgut Kazan'la konuştum, onun istediği birşey vardı. Bunu yaparsak sizin oyunuzu istiyorum dedim. Bundan sonra şunu da iyi yapmamız lazım. Yaptığımız şeyleri iyi pazarlamamız gerek. Şimdi yapıyoruz, halk takdir eder, diyoruz.

— Demek ki halk takdir etmiyor yapılanları.

Kahveci: Siyaset sadece yapma sanatı değil, aynı zamanda yaptığının karşılığı, oy alma sanatıdır. Bu konuyu ANAP olarak çok ihmal ettik.

— Yapılanları iyi pazarlayamadık mı diyorsunuz?

Kahveci: Hayır pazarlama değil, benimsetilmesi diyorum. Çünkü halk benimserse sizi destekliyor. Şimdi size çok komik bir örnek vereyim. Beşir Çelebioğlu ile Mardin'den bir gün Karakaya barajına gittik. Tam Çüngüş'den geçtiğimiz sırada yanımızda Mardin Kızıltepe ilçe başkanı vardı. Dedi, "Siz bu kafa ile halktan oy alamazsanız." "Nasıl alamayız yahu?" dedim. O Beşir beye söylüyor, ben dinliyorum. Asıl bana söylüyor da, "işte" dedi, "siz Mardin'e geldiniz bütün köylere elektrik bağladınız." "Allah allah, niye bağlamayalım?" Dedi ki, "Eskiden biz gelir kapı kapı bakanlıkları dolaşırdık, heyetler getirirdik, bir köye elektrik bağlatırdık ve onun havasıyla seçim alırdık. Şimdi hepsine verdiniz, halk bunu sizin göreviniz sanıyor. Niye size oy versin ki?" Bu bizim toyluğumuzdan oldu. Yani siyasette bir şeyler yapınca, her şeyin otomatikman takdir edileceğini sandık. Ama öyle değilmiş. Aynı şey İstanbul'da Gülsuyu'nda başıma geldi. İstanbul'un en kötü bölgelerinden bir tanesi. 30-35 milyar para dökmüşüz buraya. Bize çok yüksek oy veren mahalleler, bu yüzden bize kızmışlar. Bize, "niye oraya hizmet götürüyorsunuz, size oy vermedi oralar." Bizim yatırım götürdüğümüz yer eskiden kurtarılmış bölgelerdi. Eskiden Dev-Yol'a veriyorlardı, şimdi SHP'ye veriyorlar, gün gelir bize verirler. Oysa biz bu hizmeti götürürken, "Arkadan bu hizmeti şimdiye kadar kimse getirmedi, biz getiriyoruz. Bunun değerini bilin", demek lazımdı. Vatandaş bir sabah uyandı, baktı kanalizasyonu, ertesi sabah suyu döşeniyor... Vatandaş, "Ben istemeden getirdiler, demek ki yapmak zorundaydılar", diye düşündü. Hiçbir zaman, "Bak ne iyi adamlar. Partizanlık yapmadan hizmet getiriyorlar", diye düşünmedi. Bunu bizim takdir ettirmemiz, benimsetmemiz lazım.

Her türlü hatayı yaptık

— Önümüzdeki günlerde ANAP bunun yolunu bulup yüzde 21.75'lik oyu artırmaya yönelecek, sizce bu olası mı?

Akyürek: Söylemekte sakınca duymuyorum; biz parti olarak bu seçimde kaybetmek için ne gerekiyorsa yaptık. Yani birisi kalkıp da, şunu da yapsaydınız kaybederdiniz diyemez.

Kahveci: Gerçekten seçimi kaybetmek için ne gerekiyorsa onu yaptık. Yani oy oranımızı düşürmek için ne lazımsa yaptık. Belki söylemek tuhaf gelebilir size ama, **bu seçimde bu oyu almak mucizevi bir başarıdır.** (Doğancan Akyürek başıyla onaylayarak, "tam bir hatalar manzumesi yarattık", diyor.)

— SHP ve DYP'yi nasıl görüyorsunuz?

▷ (23. sayfada sürüyor)